BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
39 I
35

R.P.D. Mercurii Vipere Beneuē̄tani Rote ſacri Palatii auditoris de diſciplinarum vir-tutūq; Laudi-bus opuſculum.

✠

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

8
39
I
35

¶ Franciſci: Aquilæ Beneuentani ad Leonē decimū Pont: max. Epiſtolium.

QVm tanta caſtigatarū aurium clementia: faciliſq; benignitas, qū tanta animi ſere/nitas: & humanarum: & diuinarū artium ſtudia in te. Pater beatiſſime Leo dilucide cōſpecta ſint: quę te ad tam celeberrimum: & vnicum imperiū quaſi diuinitus euexere: me deſiturum quin quod habeo: habeboq; tuo nomini dicatum edā nullo pacto fore permictunt. hoc opuſculum: quod de diſciplinarum: virtutūq; laudibus inſcribit Mer/curius tuus ſucciſiuis in diebus: exiguo in tēpore: & ſępenumero interpellato ocio ab exteris curis: abſoluit. haud mirum ſiquid aliud ſtilo addendū excitiſſet ſeu concinnatiorem æloquii vbertatem: ſeu maiorem ſentētiarum grauitatem: quis enim animi non penderet: & imperfecta non cōtexeret qum aliquid ſemel orſus ſi alio impellitur? verū/tamen quoquomodo diiudicandū ſit: opticeſce/re meum eſt: ne meum genus (q turpe eſt) iactare: ipſumq; mihi temere laudando ſuffragari videar: quaſi aliena extollam: ſed intima ilaritate: pręci/puoq; gaudio exilio: qumq; omnes merito po/puli letitia certent. noſtra tēpeſtate tuę naturę do/tes: tuiq; animi bona te iuſtitię cultorem: te rigidę honeſtatis ſeruatorē: in cōmune alterū Catonē:

qui perſpicua probitate Marcos: qui ęquitate Mauricos: qui pietate fratres Curios excellis extu liſſe: q͛ ſi virtutibus inconſtans fortuna non ceſſiſ ſet: quę ſub tuo nomine: nón ſub compēnii: aut inanis popularis aurę prętextu impreſſa exhibui: niſi Veneris marito condonaſſem. Scio enim nõ nullos nequã: & indefuturos homines qui graui- ter: & iniquo animo nihil penſi habētes alienum nomen per docta ora volitare perpeti nequeunt: alienaq̃ ſtudia petulantibus linguis blacterantes: & rubiginoſis dentibus lacerare nunq̃ deſiſtunt: qui ſi quéq̃ iuditio magis q̃ innato animis mor- bo vitio darent: ęquo animo ferendum: & inuito foret: at modo ſi conditoris nomine paſcet liuor: tuum perpetuum extollere ſinet: vale fœlix huma na fœlicitas & ſi pauſillus hic: & indecens tuo no mini honor eſt ſaltem tuam ob humanitaté noli auerſarier.

De diſciplinarum: virtutumq; laudibus
Liber primus fœliciter incipit.

X OMNI GENERE HO
minum: quos æthereo honore dignos virtus effecit: nullum neq; pręſtantius: neq; pulchrius eſſe: meliuſq; exiſtimo: nec maioris gloriæ: honoriſue laude quadam cum beniuolentia: & admiratione colendum q̃ hi: qui diſciplinarum: doctrinæ: & ſapientiæ ſtudiis deditis ad mortalium æmolumentum: & comodum maximos attulere fructus: nam quis erit adeo iniuſtus rerum indagator: qui non fateatur: faceſcatq; dignos eſſe: quos non modo probemus: ſed miremur: non diligamus ſed amemus: non obſeruemus: ſed religioſiſſime colamus? a quibus non tantum domeſticum cõmodum agitur: ſed rerum publicarum: aut totius orbis terrarum ſalus rectiſſime gubernetur: qui quo honore: qua gloria habiti fuere. facile hinc: conſpicueq; perſpici liquet: ſiquidem non modo ſummis viris ęquabant: ſed in deos gentilis illa ſtultitia reponebat Hinc enim Ceres: hinc Minerua: quarum altera tritici: altera oleæ inuentrix putabatur: hinc etiam infinita deorum: dearumq; ſtulta multitudo: e quibus Apollinem vaticinio: Dioniſium

miniſterio: Venerem amori priſci illi veritatis in expertes & inſciiq; preeſſe voluere. extant preterea trophea: ac exempla pene innumerabilia clariſſi morum virorm: qum homines preſertim (na/tura duce) in rerum cognitione ferantur: ac veri indagatione vis ipſa animi non cōquieſcat. quid vero inter mortales virtute maius: preſtabiliusue eſſe poteſt? qua quidem ad deum propius morta les accedant huius enim apud Stoicos ſumma fuit autoritas: nec minor peripateticis ratio. Licet achademicis inutrāq; partem probabilia ſecutis: nihil plane affirmet Plato: ac Cicero in his libris: quos de re pu: attulere: ad eam plane omnia retu/lere. Ita Stoicorum grauiſſimus Seneca: Metro/dorus: ambo Philones: Poſſidoniuſq;: quorū ſtu/diū fuit de virtute animi: ac doctrina precipere: hinc Socraté illum Athenieſem: qui Appollinis oraculo (vt priſca illa veritatis inſcia autuma/bat) ſapiétiſſimus omnium habitus eſt: dicere ſo litum legimus veram quidem ſapientiam: ac di/ſciplinam ad bene: beateq; viuendi rationem ſolá pertinere: Theophraſtus quoq; qum de fœlicita te diſſereret ſolam animi virtutem omnibus ante ponendam céſuit: quod idem Ariſtoteles ad Ni/chomancum ſcripſit: & in ea inſtitutione ad De/nonicum Iſocrates vir Indicendo eloquétiſſimus dé aſſeruit: hinc Plutarcus virtutem annuit oíu m

eſſe volũtatum effectricem: ſic Cicero ex Panę-
tio in ea ſententia fuit: vt nulla prorſus nobis hu-
mana fœlicitas abſq; virtute conſtare queat. De-
niq; quicquid ex omni priſcorum philoſophoꝝ
inſtitutionis memoria ꝓditum eſt. quid pręterea
de Mi liſſo: Empedocle: Anaxagora: & Demo
crito referam? qui philoſophię ſtudia ſummis ho
noribus: ac diuitiis antepoſuerunt: quoſdam vero
etiam abiecisſe res familiares (vt inquit Celius)
quo virtutem ipſam nudi: expeditiq; ſequerentur
idcirco Plato dicit ad Ægyptios nauigaſſe tãtę
fuit autoritatis apud veteres ſapientię nomen: vt
Pythagoras eam oram Italię: quę magna olim
gretia vocitata eſt peragrauit Apollonium ferunt
huius incenſum amore: Perſas: Babylonas: Me-
dos: & Caucaſum penetraſſe: id inquam omne in
ſummam virtutis rationem trahitur: quãuis fœli-
citatem Æpicurus voluptatem nominarit. Hiero
nimus vero Rodius vacuitatem doloris: vt neq;
vita ſine litteris: neq; vlla abſq; virtute fœlicitas
conſtare queat quippe philoſophię virtus inanes
ſollicitudines detrahit: pellit timores: animis me-
detur: ac cupiditatibus liberat quod Cicero ex
Platone aſſeruit philoſophia vero omnium ar-
tium mater: quid eſt aliud niſi (ut Plato dixit)
donum? vt ego inuẽtum deorum: hęc nos primũ
ad illorum cultum: deinde ad ius hominũ: quod

ſitum eſt in generis humani ſocietate:tūc ad mo⸗
deſtiam:magnitudineq̄ꝫ animi erudiuit:eademq̄ꝫ
ab animo:tanq̄ ab oculis caliginem diſpulit: vt
pote diuina illa Chriſti philoſophia: quem qui
ſequitur illuminat:qui temptat exuritur.ipſe eſt
inquam Chriſtus:cuius ſummę religionis origo:
& vertex: vindexq̄ꝫ malorū eximius: bonorum
omnium illuſtrator: qui formam ſub ſe cunctis
orationē: veraq̄ꝫ philoſophica virtute inſtituens:
quo magis doceret pacientes inaduerſis:quas pro
peremni vita degerent tutus omnino: veris ſuis
athletis:quibus aut ęternę vitę quies intuto:aut ēt
eius in lucro eſt vt per diuinā illam philoſophiā:
vt omnia ſupera:infera:prima:vltima:media vi⸗
deremus.Profecto vti viſum mihi eſt animi me⸗
dicina:cuius auxilium non vt incorporis morbis
petendum eſt foris.omnibus opibus:viribuſq̄ꝫ:
vt noſmet ipſi nobis mederi poſſimus elaboran⸗
dum eſt.Hęc inquam diuina videtur mihi virtus:
viſq̄ꝫ:quæ res tantas efficiat:memoria enim rerū
quid eſt?quid porro inuentio?profecto id: quo
in hominę ſummę ſapiētię aſcito:nec quicq̄ ma⸗
ius intelligi poteſt.hinc alibi Cicero o vitæ philo
ſophiæ dux:o virtutis indagatrix:expultrix q̄ꝫ vi⸗
tiorum qum non modo nos: ſed omnino vita
hominum ſine te eſſe potuiſſet:tu vrbes peperiſti
tu diſcipatos homines in ſocietate vitę cōuocaſti:

tu eos primo inter ſe domiciliis:deinde coniun/
gis.tu litterarum.& vocum cōmunione cōiunxi/
ſti:tu lumen legum:tu magiſtra morum:& diſci
plina fuiſti:ad te confugimus a te opem petimus:
tibi nos vt antea magna ex parte:ſic nūq̄ penitus:
totoſq; tradimus ſiquidem vt agri nō omnes fru
giferi ſunt:qui coluntur:falſumq; illud:ac impro
bum:& ſi ſegetem deteriorem ſunt datę fruges:
tamen ipſe ſuaptę natura enitent: ſic animi non
non omnes culti fructum ferunt:atq; vt in eodem
ſimili verſer:vt inquit Cicero:vt ager quāuis fer/
tilis ſine cultura fructuoſus eſſe haud pōt: ſic ſine
vera diſciplina animus.Itaq; eſt vtraq; res māca:
& debilis:ipſa inquam(vt Ariſtoteles a ſtipulat̃)
diuina res diiudicatur deum ipſum mortales co/
gnoſcere docet:virtutis actiones p agere non ſola
oratione promere:hęc exigit:vt ad legem ſuam
quiſq; viuat:ne rationi vita diſſentiat:vt ipſa inter
ſe vita vnius ſine omnium actionum diſſidia co
loris ſit:vt ait Stoicus Seneca maximum hoc eſt:
& officium ſapientię:& initium : & verbis opera
cōueniant:vt ipſe vbiq; pars ſibi eadem ſit.Hinc
Accius Tragicus inclite cecinit parua prędită pa/
tria nomine celebri:claroq; potens pectore Achy
uis Claſſibus autor grauis Dardanis gentibus vl
tor.Laerciade nouiſſime patrem memorat cete℞
omnes laudes eius auxiſti nihil inde:nec Laertes

ſibi : nec Authidia : Nec Acriſius vendicat:hæc tota(vt vides)laudis huius propria Vlixis poſſeſ ſio eſt:nec aliud te í eodem Vlixe. Homerus edo cet:qui ſęmper ei comitē voluit eſſe prudētiam: quam poetico ritu Mineruam nuncupauit : quæ diſciplinarum aletrix etiam cognominatur : igi/ tur hac eadem Comitante omnia horrēda ſubiit: omnia aduerſa ſuperauit. Quare ea adiutrice Cy clopis ſpecus introiuit : ſed ægreſſus eſt ſolis bo/ ues aſpexit:ad inferos veſtigia contorſit : ſed re/ meauit : eadem ſapientia comite Scylla præter nauigauit : nec ereptus eſt Carybdin confectus eſt : nec abſortus : Cyrcis poculum imbibit nec metamorphoſin de ſe tulit : ad Lothophagos acceſſit : nec ibi per ſedit ſyrenas adiit : & receſ/ ſit:ad hoc Apuleius conſideranti mihi inquit ſæ pe alias virtutis indagatrix : & expultris vitio/ rum : diuinarum particeps rerum philoſophia videbatur : & nunc maxime qum naturæ inter/ pretationem : & remotarum ab oculis rerum : inueſtigationem ſibi vendicet:nempe qum mor tales magnitudine rei conterriti huiuſce non per exiguum laborem contempnerent Ipſa inquam ſola ſuum non deſpexit igneniun : nec indi/ gnam ſe exiſtimauit : cui diuinarum : humana/ rumq; rerꝫ diſceptatio deferatur:vt reor:nemine poſſe bene viuere : ſed nec tollerabiliter ſine ſa/

pientia: & ſtudio : diſciplinaq; . Certe qum om/
nia habueris : tunc : & habere ſcientiam voles :
& ſapientiam : hæc erit vltimum vitæ inſtru/
mentum : nam ſapiens fortunam virtute vin/
cit . hinc Anneus præcogitanti mali nullis in/
quit ictus venit : ideo ſtultis fortunæ cedenti/
bus omnis videtur noua rerum inopinata fa/
cies ſapiens igitur aſſueſcit futuris malis : & qui
alii diu patiendo leuia agunt : hic leuia pera/
git diu cogitando : hinc Bias ille viaticum aſ/
ſerebat adoleſcentia ad ſenectutem ſapientiam
compara : ea quippe vera eſt ſolaq; poſſeſſio :
qum ſapientis ſit proprium nihil quod peni/
tere poſſit agere nihil inuitum ſplendide con/
ſtanter : grauiter : honeſte omnia vt præclare
Cicero aſtipulatur nihil ita expectare quaſi cer/
to futurum : nihil qum acciderit admirari : vt
inopinatum : ac nouum accediſſe videatur qum
omnia ſua in ſe poſita eſſe ducit : humanoſq;
caſus virtute ad inferiores putat : omnia quidem
ad ſuum arbitriumręferre : ſuiſq; iudiciis ſtare
illud Pythagoricum in mentis archano fixum rę
tinens duorum temporum maximam agebat
curam habendam mane : & veſperi : ideſt quæ
acturi ſumus : & quę geximus : ambabuſq; ſuis
partibus indifferendo vtitur cum incomodis cō
ferens qum alterum ſequi : vitare alterum coarte/

mur vt aſſerebat Iſocrates fortitudo cum pruden tia: & ſapiẽtia quidem iuuit: ſine vero hac magis habentes leſit quando inquiens pro tuis rebus fu- turus ſis ab aliquo conſulere primum conſidera quonam pacto ſua adminiſtrauit: male enim de- liberans: de propriis Nusq̄ bene conſulat de alie- nis: hinc illud Plauti ſiquam rem accuras ſobrie: ac frugaliter ſolet illa recte ſuum manus ſuccede- re: atq; edepol ferme: vt quiſq; rem accurat ſuam ſic ei procedit: qum nullius virtutis vſum vt in- quit Zenophon abſq; ſapientia vtilem eſſe: nul- loſq; quicunq; hi fuerint ciues procul a ſapientia poſſe: neq; publicis: neq; priuatis in rebus boni viri officium pręſtare: amicos quoq; gratiores ſa pientia efficere. Enimuero ſicut videtur inquiens eſſe fortiſſimus: qui plurimos hoſtium pugnan- do cœperit ita extimandum fore percenſemus: q ſapientia: prudentiaq;: qui plures in ſuam traxerit ſententiam ęloquentia: ac ſapientia: necnon pru- dentia pręditus exiſtimatur: vnde Lucius Apule- ius qum de ſocrate a ſtipularetur ſimiliter igitur inquit: & in hominibus contemplandis noli illa aliena exiſtimare: ſed ipſum hominem penitus Cõſidera: ipſum vti meum Socratem pauperem ſpecta aliena aũt voco: quę parentes pepererunt: & fortuna largita eſt: quorum nihil laudibus So- cratis mei admiſceo nullam generoſitatem: nullã

proſapiam: nullos longos natales. nullas inuidio
ſas diuitias: hęc enim cunta vt dico aliena ſunt
igitur omnia ſuctiliter aliena munera licebit ge/
neroſus eſt: parentes laudas: diues eſt non credo
fortunę magis iſta dinumero: validus eſt: egritu/
dine fatigabitur: pernix abit in ſenectute: formo/
ſus eſt expecta pauliſper: & nõ erit: at enim bonis
artibus eſt eruditus: & apprime doctus: & quan/
tum licet homini ſapiens: tandẽ aliquãdo ipſum
vinum laudas. hoc enim ne a patre hereditarium
eſt: nec caſu pendulum: nec aut ſuffragio admini
culum: nec a corpore caducum: nec ab ętate mu/
tabile: hęc omnia meus Socrates habuit ideo cę/
tera habere contempſit: qum igitur: & tu ad ſtu/
dium ſapientię te ingeris: vt proſperas ſaltem: vt
nihil alienum in laudibus tuis audias: hinc Vale/
ri⁹ qd ceſſo inquit vires diſciplinarũ: induſtrięq̧
cõmemorare? cuius alacri ſtudio milites ſtipẽdia
roborant: foreſi gloria accendũtur: fido ſinu cũta
ſtudia recepta nutriuntur quicquid animo: quic/
quid lingua: qcquid manu admirabile eſt ad cu/
mulum laudis perducitur: quę qum ſit perfectiſ/
ſima virtus duramento ſui confirmatur. Hinc Py
ſiſtratus Athenienſis ille tyrannus tantum indicẽ
do valuiſſe dicitur: vt ei athenienſes regium im/
perium oratione capiti permicterent qum pręſer
tim amantiſſimus patriæ Solon e contraria parte

niteretur: ſed alterius ſalubriores erant concio/nes: alterius diſertiores: quo euenit: vt alioquin prudentiſſima ciuitas libertati ſeruitutem præfer/ret: vtriuſq; etiam diſciplinę laudem duo inter ſe reges partiti ſunt. Cyrus omnium militum ſuorum nomina. Mytridates duarum: & vi/ginti gentium: quæ ſub regno eius erant Lin/quas ediſcendo ille vt ſine monitore exercitum ſalutaret: hic vt eos: quibus imperabat ſine in/terprætre alloqui poſſet: vnde Alexandri mens Laudis inſaciabilis: qui Anaxarco comiti ſuo ex autoritate Democriti pręceptoris innumerabi les mundos eſſe referenti hei mihi inquit miſero: ꝙ nec vno quidem adhuc ſum potitus angusta homini poſſeſſio gloriæ fuit: quæ deorum om/nium domicilio ſufficit Pythagoræ tanta uene/ratio ab autoribus tributa eſt: vt quę ab eo acce/perant in diſputationem deducere nephas puta/rent: qum etiam interpellati ad reddendam cau/ſam hoc ſolum reſpondebant ipſum dixiſſe So/cratem conſtat: etate iam prouectum fidibus tractandi operamdare cepiſſe ſatius iudicantem eius artis vſum ſero q̃ nunq̃ percipere. Et quan/tula ſocrati acceſſio ſcientiæ futura erat: ſed peruicax hominis induſtria tantis doctrinę ſuæ diuitiis etiam muſicæ rationis viliſſimum ele/mentum accedere voluit dum ergo ad diſcen/

dum ſe pauperem credidit ad docendum fecit locupletiſſimum: quam quidem muſicam a di/uino Platone in tris partes eſſe diſiunctas: qua/rum manu prima: altera cantu: tertia vtroq; conſtaret: eius autem inuentorem greci Pytha/goram fuiſſe tradunt virum non modo tanta/rum rerum inuentione clarum: ſed viuendi etiã integritate ſanctiſſimum quamuis Æbrei ab ipſis æffluxiſſe autumant vnde Pythagoras primus fertur ex malleorum ictibus vocum diuerſarum numeros: modos: inflexioneſq; conſiderans mu/ſicam deinde artem diuina quadam induſtria conceſſiſſe Cytheram tradunt inueniſſe Orphe/um: qui ſi Poetarum figmentis credatur non ſolum mortales: agreſtes: atq; rudes: ſed ty/gres: ac Leones: & inferos manes lyrę ſuauitate demulſit fiſtulam quidem Pan archadicus pri/mus inflauit: geminas vero tybias Marſia phry/gius: quem poetæ ab Apolline inuerſa Cythera ſuperatum: excoriatumq; cecinerunt. Orion etiã corynti mirificus eſt habitus cytharedus vt Del/phinem ad opem ſibi ferendam cantus ſuauitate ꝓuocauerit: quæ vero de Amphione: atq; Apol/line prædicantur: quibus Lyra canentibus La/pidem certatim in muros ſe ſe: atq; mœnia com/ponebant: & alia quidem portenta: quæ quidem figmẽtis poetaꝝ relinquenda præpoſui. Plurimũ

muſica poſt Socratem:Phedronem.eius diſcipu
lum oblectatum ferunt:nō ſolum philoſophari:
ſed etiam cytharam pulſare didiciſſe.Epaminū/
dam quoq; Thebanum virum totius gretię mili/
tari ſcientia pręſtantiſſimum ſatis pręclare ceciniſ
ſe:ac illam etiam a Chyrone Centauro didiciſſe
quicquid enim canebant fere eruditum:elegantiſ
ſimum:& metrico ritimo compoſitum erat:ſiue
laudes deorum quales Indi Orphei:ſiue decora
clariſſimorum virorum:victoreſq; olympiorum
certaminum:& reliquarum celebritatum:quales
Pindari:& aliorum:ſeu nuptię:vt Peanes eiuſdē
canerētur:innumera alia argumenta funebria:cō
plorationes:amatoria acta:epulis aliam ad deprę
candam peſtilentiam:alię materię tragicę:& Co
micę.Proinde Ariſtophanum quoq; tarētinum:
qui quoniam cęteris in ea arte pręſtare viſus eſt
muſicum appellarunt. Simonides etiam Chius
fuiſſe traditur canēdi:pulſandiq; arte peritiſſimus:
illud tamen ſatis conſtat muſicam apud veteres
honori erat:& neq; conuiuia:nec ludos:aut fune/
bria ſine tybiarum cantu rem pręterea ad animi:
atq; aurium delectationem mirifice accomoda/
tam.nulla enim ex re ſolent mortales voluptatē
ſuſcipere propter inſitam in animis hominum di
uinis:& ſempiternis cęleſtis armonię memoriam
idem nouem muſas totidem cœli orbes putant

appellatos: qui tanto impetu: & concitatione ra-
piuntur: vt ſonum efficiant incredibili varietate
ſuauiſſimum: atq; diuinum mortalium auribus
nusq̃ perceptum tanta vis eſt: vt poetę canunt tan
ta in muſica ſuauitas: vt Alexinę fontem cythe-
rę ſono permoueri: & quaſi ad tripudium excita-
ri autores: & multi: grauiſſimiq; fateantur: nam
eius dulcedine cunta viuentium animalia, capiũ-
tur: cuius origo cęleſtis memoratur ipſiuſq; ratio
ne mundum Pythagorici compactum eſſe edixe
re vnde Priſci Theologi nouem muſas eſſe dixe-
re: vt octo ſpherarum cœleſtium muſicos conce-
ptus: & vnam maximam continentiam: quę con
ſtat ex omnibus: quam armoniam nuncupauere:
cœlumq; ipſum canere aſſeruere Quam Ariſtote
les inter diſciplinas ingenuas collocatam diſſer-
uit: Muſeus dulciſſimam eſſe mortalibus: hinc Se
nocrates: qui organicis modulis lymphaticos cu
raſſe peribetur: inde etiam traditum eſt in diuinis
ſcripturis. Dauit: Saul a furore, dementiaq;: qua
itidem corripiebatur refocillaſſe, ac Aſclepiades:
qui tybiarum cantu ſurdiſſimis medebatur: Tha
lentem quoq; cretenſem cythare ſuauitate peſtilẽ
tiam, ac morbos fugauiſſe: & cantu tybicinũ me
deri creduntur Iſchiagi Theophraſtus quoq; ad
effectiones animi moderandas tybias adhibuiſſe
fertur: quid multa muſices diſciplina? non ſolum

homines: delphines mulcētur: aues fiſtulis alliciū tur: itidē & cerui architectus quoq; citra miſicen vt Vitruuius inquit imperfectus erit ad baliſtarū quidem tormentorum: catapultarum ſcorpionū temperaturas: ydraulicas quoq; machinas efficere ad hoc Timotheus maxime celebratur pręconio: q Alexandrum muſici cantus modulatione ad arma corripienda iuflāmaret idem accenſum co hiberet hinc Cretenſes: & lacedemonii ad cythe/ram dimicabant Aliantes rex Lydorum Hero/doto autore fiſtulatores: fidicinaſq; cōcinentes in exercitu detinuiſſe Amazones ad calamos arma tractabant: Sybarintę ad tybias qum non ſolum a grecis: latiniſq; verum ab ebreis percęptum exti tit: quid enim pſalterio modulatius quid canorū magis: quod immorem Horatii: Pindariq; decur rit? quid Iſayę canticu pulchrius: Deutron omi/q;? quid Salamone grauius? quid perfectius Iob? quę omnia exametris: & pentannetris verſibus: vt eruditi aſſerunt apud æbreos p acta citra ſalebro/ſam aſpredinem progrediuntur. igitur ocium: q induſtrię: doctrinęue ſtudio maxime contrarium videtur pręcipue ſubnecti debet non euaneſcit vir tus: ſed quo recreatur alterum etiam inertibus vi/tandum: alterum ſtrenuis. quoq; interdum appe/tendum eſt illis ne propriam vitam eneruēt exi/gant his: vt tempeſtiua laboris remiſſione ad la/

borandum fiant vegetiores hinc Socrates : cui nulla pars ſapientię obſcura fuit interpoſita harũ/dine cruribus ſuis cum paruis filiolis inde irriſus ab Acimalde quintus Ortenſius plurimum in corporis decoro repoſitum credens pene plus vt inquit Valerius ſtudii in eodem laborando q̃ in ipſa ęloquentia affectanda impendit itaq; neſcires vtrum cupidus ad audiendum eum : an ad expe/ctandum occurreretur vt dioniſia geſtuncula nũ/cuparetur : ſic verbis oratoris aſpectus : & rurſus aſpectui verba ſeruiebant. ſic ille Mutius ſceuola alea : & calculis interdum vacaſſe dicitur : pilaq; optime luſiſſe traditur ad hoc diuerticulum ani/mum ſuum forenſibus miniſteriis : & fatigatum transferre ſolebat : ita in ſcenis luſibus hominem agebat : quem rerum naturam pacientem conti/nui laboris eſſe non ſinit. Hinc Cicero Gor/gias Leontinus qum centeſimum : & ſeptimum ageret annum interogatus qua propter tam diu viuere vellet? quia nihil inquit habeo quo Sene/ctutem meam a :cuſem : qui iſto tractu ætatis aut longius : aut beatius iam alteꝝ ſeculũ ingreſſus : neq; in hoc quærelam vllam inuenit : neq; in illo reliquit : quippe nulla eſt tãta humilitas : quæ dul cedine gloriæ nõ tangatur : illa vero : ac claris vi/ris interdum ex humilibus rebus petita eſt ceterũ gloria ne ab his quidem : qui contemptum eius

introducere conantur negligitur: quoniam vt in-
quit Valerius ipſis voluminibus nomina ſua dili
genter adiciat: vt quod profeſſione leuāt vſurpa-
tione memorię aſſequantur. Ea quidem (vt reor)
gloriā q̄ fallax ſępe: q̄ turpis eſt: non iniuria tragi
cus exclamat gloria in mētibus mortalium nihil
aliud eſt q̄ aurium inflatio magna ſic rerum ver-
ſa cōditio eſt: vt Seuerino placuit: vt demum me
rito rationis animal non aliter ſibi blendere niſi
inanis ſupellectilis poſſeſſione videatur. Ex quo
Gneus Seneca nunquid ait fortis ſe fortem gloria
bitur: qué corporis ęgritudo effecit in futurum?
nunquid diues in opibus ſuis gloriatur: cuius ſpé
fur: vel tyrandus arripuit? nunquid nobilitas glo
riabitur effecta nōnunq̄ indignis: & miſerabilio-
ribus ſeruiés? vnde quiſquis eſt deterior: iam me
lior eſſe cœpit: caueat de acceptis extolli virtuti-
bus ne grauius tumidam gloriam quę prius p lap
ſum vitiorum iacebat: vnde Solon neminem dū
dahuc viueret beatum dici debere arbitrabatur ꝙ
ed vltimum vſq; fati diem ancipiti fortunę ſubie
cti eſſemus: beatus quidem eſtimandus cenſeo:
qui ſit in bonis nullo adiunto malo vbi diuina
lux enitet: qum illam ſuo loco conſpiciemus.
Hęc inquam cogitatio nihil ſordidum animo
ſubſidere ſinit: nihil humile: nihil ſenum: deum
rerum omnium eſſe teſtem ait Seneca illi nos ap-

probare:illi nos in futurum parari iubet imagina re inquam o mortalis tecum quantus ille ſit ful/ gor tot ſideribus nulla ſerenum vmbra turbabit: ęqualiter ſbādebit omne cœli Latus:in illa æthe rea beatitudine Caſſiadoro a ſtipulante veraciter ſine fine gaudium eſt ſine aliquo tedio manens ſęmper eternitas: & inſpectio ſola diuinitatis effi/ cit: vt pulcrius nihil eſſe queat : hęc peremnitatē pręſtant:hęꝰ iocuoditatem accumulant:a quibus impii ſolum extruduntur qui male de deo : deq; animi ratione ſentiunt & virtutem negligētes:cor poris voluptatem omni ex parte amplectuntur: quāuis enim ſapiens maximi virtutis pręmium inconſcientia egregiorum factorum eſſe ſtatuat: quāq; humanis mentibus cogitari poſſunt:parui quidem temporis munus eſt: vt pręſul ille Caeta nus aſſeruit : laura q̄ primū enim areſcit paruus etiam tryumphus:quādo noua victoria vetus an tiquatur : & noua laus veterem trudit ſicut cur/ ſus curſu vincitur:ſic in viris fortibus virtute ſu/ peratur (vt in Antonium ait Cycero) ſtatuę:ar/ cus:trophea: & alia huiuſce monumenta diutur/ na magis ſunt non tamen perpetua :ad quę diſcu tienda valent ſterilis mala robora ficus(vt ſatirus cecinit) proinde deus op:max:non ſatis pręmii eſſe putans quicquid a mortalibus tradi poteſt hi qui pietatem : ac iuſtitiam ſeruauerint rem pu:

mortaleſq; optime gubernauerint eterni æui parti cipes eos reddidit vt cũ numinibus ſempiterna vi ta fruerentur. Hęc eſt inquã illa beatitudo: quam Plato prẽmiã virtutis eſſe exiſtimat: quãq; cũ ſe cutus Cicero verã fœlicitatẽ appellat: hinc Celius at vero morte ſubſcepta inquit: qd vlterius bonũ ſpectari poteſt niſi ęternitas? nam ea vero perfecta fœlicitas eſt: quæ ſufficientẽ: potentẽ: reuerendũ: celebrem: letumq; perſiciat: liquet igitur eſſe bea titudinem ſtatum bonorum omnium congre gatione perfectum: eſt enim mentibus veri boni naturalirer inſerta cupiditas: ſed ad falſa deuius error adducit ad idem illud Seuerini: nam quo niam ait beatitudinis adeptione fiunt homines beati: beatitudo vero eſt ipſa diuinitas diuinitatis adeptione fieri beatos manifeſtum eſt: ſed vti iu ſtitię adeptione iuſti ſapientię ſapientes fiunt: ita diuinitatem adeptos ſemideos fieri ſimili ratio ne neceſſe eſt: omnis igitur beatus ſemideus: ſed natura quidem vnus participatione vero nihil prohibet eſſe q̃ plnrimos, hinc Plato: Ciceroq;: qui etiam in hanc veritatem ciuibus ſuis perſua deret cõmentitiam quãdam fabellam meditatus eſt: ut cęleſtium ſecretorum optimum quẽpiam relatorem videretur habere quẽdam militem pã philium genere inducit: qui multis vulneribus in prẽlio transfixus vitam effudiſſe viſus fuerat vn

decimo aũt die qum ad vltimum rogum raperetᷣ ſubito: ſeu recepto ſpiritu: ſeu retento ſe viuere ex clamauit: vt cõuocatis omnibus: ad concionẽ lon go ſermone: de deo: deq; animi ĩmortalitate aſſer uit: & oĩa ſe vidiſſe ꝓfitebatur: monebatq; oẽs: vt iuſtitiam: pietatemq; colorent: quibus virtuti/ bus ĩmortalitatis pręmia expoſita eſſent: iniuſtis aũt: atq; impiis perpetuę Acherontis penę ĩmine/ rent: cuius maximi Philoſophoꝝ cumulus Cice/ ro: quo grauiore teſte vteretᷣ: & rẽ minoris mira/ culi narraret ſomniũ Scipionis affert: ĩ quo ad ſu pera ſe ꝓtractũ ait: vt cœlũ: ſolẽ: ſtellas: terrãq; cõ ſpexiſſet: & loca illa: in qbus optime meritoꝝ ani mi poſt emerita humenę vitę ſtipẽdia futuri ſunt & patrię victoriã Carthaginis interitum: capitoli nũ tryũphũ: hęc & ſimilia figmẽta: vt ad virtutes mortales allicerẽt: q̃ nobis: q diuinã illã chriſtianã religionẽ ꝓfitemur exploratiſſima ſunt: habemus enim autorẽ veꝝ vnicũ dei filiũ: q vero teſtimo/ nio nos oĩa edocuit, nec cõmẽtitiis fabellis agemꝰ: ad cuius diſciplinã cõfugiẽdũ eſt ſi fęlices eſſe vo lumus & cũ diuis vita frui ſempiterna: Deniq; pri ſci: viriq; illuſtres maximos honores Athletis: q ĩ ludis olympicis: Pythiis: Iſtmiis: nemeęis tro/ pheũ: euectũ duxiſſent Vitruuio autorẽ: nã qũ pal ma: & corona decorarentᷣ in ſuas mox: vrbes: pa triaſq; remeãtes quadrigis tryumphalibus inuecti

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

conſpiciebantur: & quo aduiuerent publico ſtipẽdio vitam degebant: q me excogitantem admiratio non modica ſubiit: cur nõ idem: vel potius maiores honores: locupletioraq munera tributa ſint rerum geſtarum ſcriptoribus: qui innumeras voluptates mortalibus prebent: & toto humano genere optime merentur: qui tanto athletis anteponendi ſunt quanto animi corporibus antecelluntur: a pugilibus enim vires corporis a ſcriptoribus animi exercẽtur: illi corpora ſaginant: iſti animis pabulum ſuggerunt. copioſum: & ſolam immortalitatem aucupantur: quo circa qum multũ debeamus ſingulis ſingularum rerum conditoribus: tum plurimum pręfecto debemus: quibus nihil ſalubrius: nihil pręſtantius excogitatum extitit: enimuero licteris cõſtat immortalitas hominum: & memorię fulcitur eternitas licterę longis retro æuis a mortalibus geſtas nobis oſtentant licteris cognitio omnium diſciplinarum percepta eſt cõmertium licterarum tolle ſolem e mundo ſubſtuleris: a quibus grãmatica ipſa parens reliquarum arcium effluxit huius tam excellentis & tam neceſſarii boni: quis nam autor ambigitur nam Aſſyrias eſſe Plinius a ſtipulatur: q Æpigeles Babylonius aſſirmat: Diodorus Ægyptias a Mercurio: ipſiſq Aſſyriis Radhamantum eas prębuiſſe Ægyptiis autẽ vt alii autumant & Cal/

deis Anubis: qui apud eos colebatur eas excogi-taſſe memorant: alii vt memorię proditū eſt Me-nonem annis aliquod ante Phoroneum vetuſtiſ-ſimum gręcię regem ægyptiis licteras tradidiſſe grecarū inuentores tyrios fuiſſe tradunt. Hi ſexdecim dūtaxat ad inuenere Palamides p belli troyani tēpora adiunxiſſe fertur totidem: ꝙ poſt illum Symonidem medicum addidiſſe. Plato autem a Theotante quodam Ægyptio deo repertę quidā e Phenitia Cadmū aduxiſſe: Ariſtoteles duas ab Æpicarmo duas additas de Phenicibus Lucanus canit: Phenices primi famę ſi credimus: auſi Māſuram rudibus vocē ſignare figuris. Eupolemus apud Euſebium primam licterarum inuentionē Moyſi tradidit: filo Abramo tribuit: Ioſephus vero hanc refert gloriam ad Adami filium Septe qui it in duabus cum columnis rerum cęleſtium diſciplinā cōſcripſiſſe: grecis vero aſſerit nullum fuiſſe litterarum vſum ante bellū troyanum: aut Homerum ꝙ Euſepius abſtruit mēdatio non carere: nā aſſerit ante Homeꝝ linum: Philomenē: Thamiram: Amphyonem: Orpheum Muſeū: Æpimenidem: Ariſteum: Sybillam: Diodorus autem Æthyopum litteras eſſe autumat: greca vero veteres fuiſſe eaſdem: pene quæ latinę nunc ſunt initio eſt Delphica ænea tabula Mineruę dicata in bybliotheca conſpitiebatur Plinii (vt ipſe

teſtatur)temporibus:ad latinos vero vt omnium gentium nationumq; poſtremos:ita in omnibus liberalium artium ſtudiis longe florētiſſimos Beroſus: & Tricondemus primas ex Pelaſgis attulerunt:quāq̄ multi in Carmentem Euandri archadici matrem initium Latinę linguę putant eſſe referendum prętantiſſimam illam: & quaſi diuinā mulierem prętagam rerum futurarum primas latinis litteras aperuiſſe Numerum aut ſane parem cum grecis:quibus ferunt Cęſarem vnam addere voluiſſe in colice ligammeę locum:qua nos carebamus: ſed eā ſeruata lege antiquitatis a poſteris fuiſſe neglectam. Claudium quoq; Cęſarem nouam figurā.x.grecę locum excogitaſſe:nomenq; dediſſe Antiſima:ſed hęc quoq; pręualente vetuſtate ad noſtra nequaq̄ potuit tempora peruenire: quę ſi fuiſſent a poſteris ſeruata diligenter parem profecto cum grecis litterarum numerum teneremus:quę a latinis interpollatę:poſtremo per inſecutam barbariem Longobardorum corruptę:ſic in grecis accidit fatum proximo ilyrico litteras eorum corrumpente:& vt Raphael Vulteranus in ſuis commentariis refert ſe conſpexiſſe priſcas Etruſcorum litteras:quę olim Plinio: & Liuio autoribus apud Romanos in pręcio habitę: nūc penitus incognitę. Maumetana vero rabies: & q ſub ea vitā degunt harabicis vtuntur litteris vnde

in grámatica apud grecos plurimũ floruere Ari/ſtarcus : Apolodorus : Apollonius Plato quoq; traditur adeo fuiſſe ſtudioſus grámatice. vt oíum: qui ante ipſum de arte ſcripſere preter vnius De/mocriti ſcripta: dictaq; refellere: ex latinis q̃ pluri/mos legimus: doctos ſane viros Marcum Varro nẽ: Grillum: q de accẽtibus ad Vergiliũ ſcripſit: Pamonẽ: Caprum: Didimũ: Probũ: duos Orbi/tios Beneuẽtanos patrẽ: & filium: q autore Plinio non tantũ ab vrbe ſed pene tota Italia Sophiſtas expulere: Diomedẽ: & Sergiũ: quos Valla vir pe ritiſſimus in bybliotheca beneuẽtana cartis iũceis cõſcripto: ſe cõſpeyiſſe refert Priſcianũ : Dona/tũ : Seruiũ: & noſtra ętate q̃ plurimos p̄ſtãtiſſimos viros: affert aũt grámatice polcherrimos fructus parit: ita maximos vt aditum vel ſola prębeat ad artes apertiſſimum qua ſi careamus ceci p oẽs ſcię tias aberrabimus: nullam vnq̃ optimarũ: pulcher rimarũq; rerum cognitionẽ conſecuturi. Deniq; viuẽdi rationẽ: quã moralẽ: ciuilẽq; ſapiẽtiã licet appellauere primi omniũ mortaliũ priſci poetę indegauere: fuit enim poetica antiquiſſima diſci/plinarum omnium: quę litteris cogitationes ſuas cõmendauerit: quęq; docuerit: quęcũq; ad veram virtutẽ: hominũq; mores: atq; affectiones actinẽt: & res gerendas cum iocũditate commiſceret: vt Strabo : Greciq; ſcriptores aſſerunt: hęc quidem

ſibi muſicen : vt animos mortalium alliceret ſo-
ciam aſciuit verſum dimenſa eſt: vt cantu cythe-
rę: lyrę: tybiarumq́ modulis agreſtes illos: ac ru-
des homines ad virtutem : cõmunitatemq́ vitę:
& officiorum inter ſe viciſſitudinem formaret vn-
de priſci ſolos eos ſapientes eſſe arbitrabant: ſuis
nãq́ carminibus qum viros claros extollunt vir-
tutis gloriam exhibent: & ad imitandam viuendi
rationem iuuenes excitant: vt virtutem capeſcãt :
& laboribus ſubeundis promptiores : alacrioreſq́
reddantur: hęc poetica ratio qum primum in me-
dium ſe contulit ab optimis ſuſcepta: comproba-
taq́ extitit. diutius quidem poetarum carmina p
ora hominum voluebantur: & in ſacris deorum:
conuiuiis: epulis: magniſq́ celebritatibus canebã-
tur: proinde Cadmus: Pherigides: Hecatheus ver-
ſum: numerumq́ ſoluerunt: vt Strabo ręfert: nam
poetę de rebus cœleſtibus: de deo de natura rerũ:
de moribus: de ciuili ſapientia: de ratione ac ſer-
mone modulati ſunt: non modo Homerus: quẽ
Pythagoras: Socrates: Plato: Ariſtoteles : Zeno:
& alii philoſophorum principes: quaſi fidiſſimũ
in teſtem ſępenumero adducunt. verum q̃ plures
alii: qui ante Homerum: & Exiodum cecinerunt:
vt Moſeus : Phemius: Ithacenſis: Demodacus :
Amphyon Tamiras: Orpheus: Lynus: & alii plu-
res: quo innumero: Sybilla etiam habẽda eſt: quę

virginitatis ſeruatę diuini conſilii particeps: & di/ cit & eſſe meruit: hi quidem poetę maiorem phi/ loſophię moralis partem circa principum vitas verſari opinati ſunt: amoremq; maximum affe/ ctum eſſe multis argumẽtis combrobare niſi fue/ re aſſerentes deus opt: max: ſit amor: & apud reli/ quos deos a mortalibus ad inuentos: hominesq; mirandus: vt philoſophorum ſapientiſſimi edixe re: & Platonis ſententia extitit: qui inter quattuor ſpecies diuini furoris eum cõnumerat: quarũ ſin/ gula diuino alicui numini ſubigit: vt oſtentat eaſ dem pręter naturalem potentiam aliquid maius: & quaſi diuinius agere: harum primam: qum ad huc Chriſti veri dei numine illuſtratus non eſſet vaticinum appellat: eiq; Apollinem pręfecit: ſe/ cundam miſterium: cui Bacchũ: tertiam poeſin: cui muſas quartam amorem: cui Venerem his fu roribus: & diuinari: & futura multa pręuideri poſ ſint autumat Lacides: & nõnulli noui achademi/ ci edixere amorẽ eſſe miſterium ad exercitationẽ iuuenum cõdonatum mortalibus: hinc Ariadnes amorem Theſeum ab ingenti liberaſſe periculo: eumq; clarum: induſtrium: ſolertemq; reddidiſſe ſic Medeę amorem Iaſonem virtutibus illuſtraſ/ ſe: Praxiteles matrem ſtatuarię ac celaturę eſſe di/ xit: qui virtutes amatoribus ſuis conſiliat: qui nos diis amicos facit: cęleſteq; eſſe beneficiũ: pacifi/

cum:pulcherrimum:qui mortalibus maximorũ bonorum cauſa eſt:qui ventis requiem:qui mari tranquillitatem:qui elementa ſocietate congluti/ nat:qui cuntos animantes familiaritate conciliat beniuolentię largitor:maliuolētię exterminator: & quemadmodum coniungi non poteſt amari/ tudo cum dulcedine:caligo cum lumine:pluuia cum ſerenitate:pugna cum pace: cum fœcundi tate ſterilitas:cum tranquillitate tempeſtas:ita cũ amore odium:inuidia:liuor:maliuolentia:copu/ lari non poſſunt:& queadmodum radius a ſole: calor ab igne:candor a niue nequeunt dirimi:ita ab amore diuelli non poſſunt ſocietas:neceſſitu/ do concordia:hic eſt omniũ amabiliſſimus:ami citię nodus:princepſq; ad beniuolentiam conglu tinandam.vnde ab amore amicitiam eſſe nũcu/ patam tradidere:quę(vt ait Seneca)eſt pręcioſiſſi mum genus diuiciarum:ipſa inquam res proſpe/ ras dulciores facit:& aduerſas cõmunione tempe rat:& leuiores reddit:aduerſaſq; res:difficile eſſet ſine amico ferre illas grauius q̃ tu ferret ꝙ ſi vt in quit Cicero exemeris ex natura rerum beniuolen tię cognitionem:nec deindē villa: nec vrbs ſtare poterit:nec ager quidem cultus permanebit:quę enim domus tã ſtabilis inquiēs?quę tã firma ciui tas?quę nõ odiis:& diſſidiis funditus poſſit euer/ ti:qũ nihil aliud ſit niſi hominũ humanarũ:diui

naruq̃ regꝝ cũ beniuolẽtia: & caritate coniũctio: hęc inquã eſt illa amicitia: quę cõnexa ciuiũ beni uolẽtia tutiſſima cuſtos: ac comes regibus: princi pibuſq̃ eſſe ſolẽt: quã qdẽ qũ muniti fuerint: neq̃ externa: neq̃ inteſtina arma formidabunt recte Theopõpus Lacedemonioꝝ rex rogãti cuidã quo nã pacto regnũ ſtabile futuꝝ eſſe reſpondiſſe ferẽ ſi reges volũtates ſuas cũ amicis cõmunicabũt: & ciuibus nullã iniuriã afferri pmictat: ſed ſi pbe: iu dicare velim⁹ mortales nõ ob diuitias: ſed ob vir tutes obſeruarẽ deberemus: ipſi aũt maiori amorẽ: amicitia: beniuolẽtiaq̃ cõplecti debẽt: q p virtutẽ placere ſtudẽt: q̃ illis q diuitiis inhiãtes: hinc An tipater macedonũ rex edicere ſolitus erat ſe duos athenis amicos habere Phocyonẽ: & Demandẽ: quoꝝ alter a ſe munus acciperr nũq volu iſſet: al ter vero muneribus nũq expleri potuiſſet: paupta tẽ enim Phocyõ virtutis teſtimoniũ eſſe putabat: & pbitatis ſuę decus: Emeades aũt multas diuitias turpiter quęſitas: p luxũ: libidinẽq̃ pdegerat: libi do inquã in potentiã plapſa nullũ modũ ſeruare In pfundendo poteſt hinc Dioniſius Iunior Pla toni ſępe ingẽtia mictebat munera: ex his nihil percipiebat adderat aliquando Cyreneus Ariſtip pus: qui ait liberalis eſt is Dioniſius tuto qdẽ: q̃ multis indigent pauca emictit Platoni autem: quinihil accipit. plurima. hinc Exiodus magni

reges:ducesq; ſemper milites ſuos ſummo amo-
re complexi ſunt. Alexãder macedo. preſtãtiores
quoſq; ex militia ſua adeo dilexit: vt appares ſui
vſq; sblendorem extulerit: vixq; ab eo veſtitu: &
armis dignoſcebantur Æmpheſtiona: & Chata-
rum preter ceteros omnes ad amauit. verum illũ
vehemeotius amplectebatur: hunc autem maiori
honore afficiebat adeo vt alii edicerẽt illum Ale-
xandri hunc vero regis amicum eſſe: nec iniuria
eiuſmodi: namq; virtutis: ac venerationis erant:
vt ſinguli reges putari poſſent fortune enim di-
gnitas virtutis gratia: ſapiẽtie grauitas animi ma-
gnitudine. vt non ex vna militia: ſed ex toto orbe
terrarum electi eſſe viderentur: qua ex re nequaq̃
mirum eſt Alexandrum tot nationes: ac gentes
ſubegiſſe ſic Iulius Ceſar eo amore milites ſuos
complexus eſt: eos namq; honore: premiis: atq;
omni liberalitatis genere adeo effecit: vt omnes in
telligere poſſent ſe diuitias non voluntatis: aut
amplitudinis gratia bello cumulare velle: ſed
vt illis vteretur ad cõmunem militum vtilitatẽ:
& ad premia virorum fortium tunc enim opulẽ-
tiorem ſe fieri putabat: qum diuitias inter milites
pro eorum virtute partiebatur: quin etiam eos
tanta pietate amplectebatur vt audita clade titu-
riana barbam ſubmiſerit: & capillũ nec ante dẽ-
pſerit: q̃ illa atrociter vẽdicaſſet: hic eſt ill: amor

dei optimi maximi vt ait Aurelius: ſi eius volun-
tatem quis noſcere exoptat purgatiſſimis moribꝰ
ſe contemperat hinc Plato aſſeruit hoc eſſe pro-
prium philoſophari ſilicet deũ amore proſequi
illa inquã fœlix conſcientia: in cuius mente Chri
ſti dei op: max: amor vt inquit Ieronimus: quę
eſt ſapientia: caſtitas: patientia: atq; iuſtitia nullus
alius verſatur amor ne ad recordationem homi-
nis aliquando ſuſpirat: nec videre deſiderat ꝙ qũ
viderit nolit dimictere. Vnde Paulus diligẽtibus
deum omnia quo operatur in bonum o iugum
inquam ſancti amoris q̃ dulciter capis glorioſe la
queas (vt inquit Bernardus: ſuauiter pręmis dele
ctãter oneras: prudẽter erudis: o fęlix amor inquã
ex quo oritur ſtrenuitas morum: puritas effectio-
num: ſubtilitas intellectuum: deſideriorum ſancti
tas: operum claritas: virtutum fœcunditas: meri-
torum dignitas: pręmiorum ſublimitas: vt ait Ba
ſilius quiſpiam deum amet: Chriſtũq;: quia ipſe
amor eſt vnguẽtum ſuaue: & optimum eſſe amo
rem ſummi boni quo peſtes mentis delentur: cor
diſq;: oculi illuminantur. teſaurum inquit indefi-
ciens eſt: quo qui fruitur: diues eſt: qui vero eo ca
ret inops eſt: hęc eſt illa vera pietas: cuius nomen
grauiſſimum caſtiſſimũq; ſęmper fuit: vt Cicero
a ſtipulatur quę eſt iuſtitia hominum erga deum.
proinde qui deum ignorat hominis nomen ami-

ctit: humanitatem q; omnem: & cum feris cenſen-
dus eſt qum homo a dei contéplatione natus eſſe
videt: & q; & forma corporis indicat: & mens ipſa
diuinoꝝ cópos: ac pриceps: quę ſēmp vigilat: nūq̄
quieſcit cogitatione: meditatione humanaꝝ: diui
narūq; reꝝ alitur futura prudēti quadā cōiectura
aſſequit: ex diuina illa participatione nōnūq̄ pſa-
gire videt: hic eſt ille deus: cuius amoré qui negli
git: ignorat (vt inquit Democritus) ſe ipſum ne-
ſcit hoc dico diuinū illud oraculū p foribus Del
phici tépli ſcriptū fuerat oſtendit noſce te ipſum
qđ qdē pręcipit vt diuinitaté: quę nobis eſt igno
ſcamus: ex qbus agnitione deū op: max: archite-
ctū: & factoré reꝝ omniū: méte: & aío facile cerni
mus: & cū omni pietate venerabimur: amemus:
colemus: atq; adorabimus: q qum oīa mortalibus
bona affatim tribuat: nihil aliud a nobis exigit ni
ſi vt innocétiam ſeruemus pietaté: iuſtitiáq; cola-
mus: & ne ingrati in ipſum: neq; in humanū ge-
nus vlla ex parte ſimus: nec putemus nos ſcelera:
flagitia: atq; impietates noſtras auro: argento: ture
ue poſſe expiari: ſed ſola innocentia: animiq; ſin-
ceritate purgari: q; vetuſtiſſimi illi poetę Lynus:
Homerus: Orpheus: Muſeus edixere q; patres illi
noſtri: qui diuinas inſtitutiones inſcripſere illu-
ſtrati Chriſti veri dei ſapientia pręclare oſten-
dunt: Finis.

Æc illa ſola (vt cenſeo) Chriſtiana religio veraq; philoſophia: qua in effitio multis: ac maximis corpus voluptatib⁹: & illecebris retinetur tanq̃ peſſimis ſatellitibus obſeſſum: hęc inquā ſenſus obiurgat: hęc appetitus optemperare rationi cogit: hec veluti ex fine honeſti: quid deceat: quidue liceat deprehenditur hinc verę fidei ratio: qua prohibemur tranſilire lineam ad dignitatem: & ad vtilitatem mortaliū ad inuentam cum hoc ergaſtulo: vinculoq; frena vaganti licentię: & libidini ſunt iniecta ſubtitio iuſtitiā: temperantiam: fortitudinem: prudentiā: manſuetudinem: quibus ſubtollerantiam rerum: quæ in vita accidunt percipimus: ſic & abſtinentiam continentiāq;: ac etiam caſtitatem cupiditatum: quibus tanq̃ procellis maritimis aſſidue verſamur: & ęqualitatem: ſine qua mundus ipſe (ne dixerim vrbes) vix poſſēt ſtare hoc pulcherrimū inuētum: hoc donum deorum ſpernere omnino proſpitiuntur: illi inquā: qui ex alieno ſubriperet: qui inconſtanter: ac trepide agere in appetendis huiuſce mundi illecebris: rebuſq; nullum habet honeſtum finem: nullāq; cupiditatum: & libidinum metā: in alienis improbiſq; appetendis in rebus: a diuinaq; illa vita omnino excutiendis

tanq̄ in honeſtis:turpibuſue: & ad cognitionem
re℞ diuina℞ minime accomodatis: qum ad ipſius
ſummi opificis veram dilectionē: ad quā ſi p vētu
ros nos exiſtimamus ſi prius hęc fragila: caducaq;
a mortalibꝰ mētibus expellantur: & hęc ad diuinā
ipſius dignitatem ſpectant amplexi fuerimus. Si
quidē ſęmpiterna quoq; virtus eius: & diuinitas:
ex eorum ſcientia quam conſpicimus quādoqui
dem interclusi: clauſiq; tenebris: carcereq; obtene
broſo peremnem diuinam lucem: arduamq; niſi
ſenſim intueri humana: fragiliſq; mortaliū mens
haud quiuit: neq; illud perfectum: vnunq; ſęmpi/
ternum ens facile dignoſcere: niſi ex pluribns va/
lemus: ad quod quidē aſſequēdum dei op: max:
hauſpitio: auxilioq;: nec repente: ſed ſolerti: exqui
ſitaq; diligentia in his nanciſcendis opus eſt hinc
Plato pars neq; hominū inquit ludo pars ſtudio
ſunt geniti: atq; hi quidem libidinum ſerui ſponſi
Penelopes fruges cōſumere orti hi qdem ſe ſe ſęm
piterno bono progenitos exiſtimātes nihil niſi q
ſit cum ſumma laude: & virtute per lucida cogni
tum excogitant: nullumq; q̄uis arduum laborem
rationem amictunt: vt ad pręparatam mortalibus
eternam: & diuinam illam gloriam aſſequendam
nihil ex his omictendo alii vero flexum iter flu/
xumq; amplectantes auaritię incontinentię ambi
tionis mancipia miſeri quidem vt cēſeo: qui ma/

gna: pręclaraq;: ac illuſtria diu contempnunt mo/
leſtiaq; maiori ſint q̃ breuiter cõmiſſuri: & ex tam
pręcipiti lapſu ruituri: ac longe maiora apud tar/
tareum illud baratrum mortalibus ita horrificum
ſupremo luituri Pythagoras ſamius illuſtris phi/
loſophus ſapiẽti vero per neceſſariam mathema/
cen: vt orbis perficiatur ille doctrine arbitrabat̃.
ad hoc Cicero Aſſirios propter planitiẽ: magni/
tudinemq; regionis: nam incolebãt qum cœlum
ex omni parte apertum: patenſq; intuerentur pri/
mos omnium cępiſſe ſiderum: ſtellarũq;: ac cœli
motus: & traiectionẽ obſeruar̃: Caldeos vero diu
turna contemplatione: obſeruationeq; ſtellarum
ſcientiam: atq; artem effeciſſe cęteri omnes aſtro/
logiam in Athlantem Iapeti: & Lybię filium rę/
ferentes illi eius inuentionẽ attribuere: quẽ poſtea
in quẽdam montem ſiue ſepultum: ſiue a Perſeo
Iouis filio expulſum ſiue aſcendere cõſuetum ad
motus traectionesq; ſtellarum contemplandas: vt
poetarum figmenta edocent illum in montẽ edi/
tiſſimum: cœloq; finitimum fuiſſe conuerſum:
Quippe principes nõnullos aſtronomię: rerumq;
cœleſtium peritiſſimos fuiſſe percępimus Ptolo/
męos illos ęgyptiacos reges fuit enim regio illa
nutrix diſciplinę: in qua ſacerdotes plurimum ex/
celluerunt: & acceptam illam ab Aſſyriis: & Cal
deis: vt nonnulli tradunt: longe vberiorem tradi/

derunt: extimarentq; ex hac ſcientia predici poſſe quid cuiq; eueuturum ſit: & quo quiſq; fato ortus eſſet iulius Cęſar romanorum peritiſſimus in hac diſciplina extitit: vt omnes inſequenti ęuo latini ſcriptores eam ſecuti fuerint: qui fatum ſuum: aut pręſcire: ac prędicere valuit ne dum precauere: hinc Beroſus omnia ex ſiderum ratione ſe poſſe ſingulis quibuſq; pdicere profitebatur: cui Athe/nienſes ſtatuam deaurata lingua erexere: qum tres aſtronomię ante Cæſarem diſciplinę extitiſ/ſent Caldea: ęgyptiaca: greca: quartam ipſe lati/nam addidit: vt ſingulos annos ad ſolis curſus redegit / vt Plinius aſtipulatur / Diogenes autem aliquid illi concedit: vt qualis quiſq; natura ad quæ idoneus futurus ſit cętera autem: quæ illi p/fitentur negat vllo modo ſciri: prędiciue poſſe. Pannetius vero: & Ædoſſus Caldeorum: Ægy/ptiorumq; ſententias euertunt: prędiciq; futura in omni vita minime poſſe arbitrabatur: in qua ſententia diuini militantis ęcclesię doctores inſi/gnes per cenſere tamen priſci illi vt Thales Mei/leſius (vt Plato refert) ante alios grecos ſolis deeſ/ctum futurum prędixit: Sparcus quoq; curſum vniuſq; ſideris ſtata defectionis tempora in ſexcẽ/teſimum vſq; annum pręnotauit: Clycon Dioni ſio ſiracuſano prędixit: a quo argenti talẽto: do/natus eſt: Pericles Athenienſium claſſi centum: &

quinquaginta nauium prẹerat ecce ſolis defectio tenebras vbiq̄ īducit actoniti nautæ: gubernator/ q̄ quid nā acturus eſſet? ambigebat: Pericles ſub/ latā clamidē ori illico oppoſuit: rogauitq̄: nū ea oculoꝝ velatione quidpiam mali portendi puta ret? tun annuente illo: qd igitur hoc ab eo differt? niſi q̄ maius quidem eſt clamide id quod nunc ſoli opponitur: quo dicto omnes metu liberauit in exercitu Pauli Æmilii tribunus militum pri/ diẹ q̄ Perſa rex ſuperatus extitiſſet qum ſolis defe ctus contigiſſet libros per egregios de ea ſcientia cōcione habita impatori edidit Nytias niſi igno/ raſſet talia reꝝ cẹleſtium archana nunq̄ attriuiſſet Athenienſium opes ſubita ſoli obtenebratione p terre factus: qua ex re ppetuas tenebras glorię ſuę obduxit: & Athicam iuuētutē in fæliciter perdi/ dit. ſed Santius Suplitius gallus vir conſularis ra/ tionem defectus ſolis aſſeruit: obſcurationē pdi/ xit: igitur Egyptii ante omnes quartam lunā ob/ ſeruātes futuros vētos: tēpeſtateſq̄ inde pnotarūt: curſus vero lunę: atq̄ erraticas eius vias primū tra dūt Endimionē pcepiſſe: trigintaq̄ annos in cōſi/ derādis ei⁹ motib⁹ & reuolutiōe cōſumpſiſſe: da/ tūq̄ inde fabulę Ændimionē a luna trigita annis in quodā Ionię mōte cōtinuo ſopore īter ample/ xus: oſculaq̄ detētū minorē urſam Thales mile ſi⁹ eundēq̄ ęquinotiū percepiſſe dicitur: & totius

cæli ſecreta: rimatus ſolis: comperuiſſe magnitu/
dinem cuius ſeptemcenteſimam parté lunari glo
bo dicebat eſſe comperandam: iiſdemq; primum
ſolis: lunę ęclypſes innumerabilibus pene ſeculis
prędixiſſe: Arieté: Taurum: Geminos aliaq; ſigna
inueniſſe. Cleoſtratum: heſperum vero: eundéq;
luciferum primum omnium depręhendiſſe Py/
thagoram: Prętobolus annum per originé diſtin/
gués: Democritus Zodiaci primus inuétor: Spar
cus qui nomina ſtellis omnibus impoſuit: ſideꝝ:
ſtellarũq; numerum explicauit: Ptolomeus aſtro/
nomorum omnium acutiſſimus: Numa quoq;
pompilius: quem multi Pythagoreum propter
ſingularé eius ſapientiam putarunt quãq̃ nec Ro
mulum ignoraſſe: Lutius tarentinus quoq; re/
fert: qui qum vrbis Romę fundamenta iacere
voluiſſet auſupitio putauit incipienda Calendis
mais hora paulo citra tertiam ioue: luna: piſce: li/
bra: ſole: tauro: cęteris uero planetis ſcorpionem
habitantibus huius pręſtantiſſimam artis excelté/
tiam: & magnitudine ne pręteream us: qua ſideꝝ:
cęli: ſtellarum motus: conuerſiones: inter valla q;
metientes quaſi aditum ſibi in cęlum parauerunt:
& pręclare recenſet Ptolomeus ſapientem aſtrolo
gum multa mala: quę futura ſunt inhibere: euita/
req; poſſe: bona vero ſiquę venient multo facere
meliora quę quidé diuinus ille Aurelius: & Gre/

gorius negant quicq̃ vel boni: vel mali aſtrorum neceſſitate cõtingere. Enimuero Tiberius: & Germanicus Cęſar quũ in hac diſciplina verſarent: Germanicus quidem Arati carmen de aſtris in latinum trãſtulit ꝙ ante eum Cicero peregerat. Nigidius figulus de eadem diſciplina eruditiſſimos libros ſcripſit: & Manilius carmen edidit : & de aſtris cecinit vnde egyptii(vt Diodorus aſtipulatur ſolem)& lunam deos eſſe putauerunt: quorũ opinionem greci admirantes res cœleſtes diutius ſecuti ſunt máſit vt Plato teſtatur opinio hęc longo interuallo: vt ſoli aſtrorum periti vates ſapientes: ac Theologi haberentur: & eorum reges : ac principes illos pręter ceteros immortales venerarentur: Poetę qui aſtronimiæ peritiſſimi erant fortiſſimorum viroꝝ nomina ſideribus addiderunt: & ſic cœleſtia omnia fabulis referſerunt: proinde Dardanus ſeu Ætiona fabulas illas ad deorũ miniſteria reuocauere orgia: & cerimonias ex figmẽtis deductas Thracibus dediſſe aiunt & Myda Phrigibus: qui eaſdem ab Odriſo didicerat Cynera Ciprius vt amata puella potiretur nocturna Veneris ſacra inſtituit Melampos autem Amythaonis filius ab Ægypto in gretiam ſacra trãſtulit reliqua Cadmus Agenoris filius. Dioniſiiq; miniſteria: & Orpheus cecinit ſimulacrorum cõſecrationes: & Indos: etiam Orpheus : Linus: &

Muſeus Phenices: & Ægyptios imitati ad inue/nire: & ſic huiuſce deliramenta: & portẽta ab his: qui ſapientiſſimi fuere habita ſunt: donec verio/ra omnia de diuinitate Chriſtiana illa diuina re/ligio tradidit: nam illorum ignoratio fundamen/ta omnia veræ ſapientiæ peruertebat his qui/dem prognate iunguntur circumſpectio: & pro/u'dentia: quum ipſa circumſpectio ſit conſide/rata omni ex parte animi ratio circa ea: quæ agenda ſunt in rebus peragendis: fortunæ enim impetum preripit: Martiſq; dolos vitat: inter/cipitq;: rationi prudentum obtemperat: nec per temeritatem aliquid penitendum agit: qua Quin tus Cepio Conſul circumſpectionis virtute ca/ruiſſe peribetur: quum in cymbrico bello ſua temeritate ne Metelli verbis obtemperaret Ro/manorum octuaginta milia eo prȩlio periere. ſic. C. flaminius a plebe conſul deſignatus tanta inſania elatus temeritati omnia committens ad lacum Traſimenum ab Hanibale inſidiis exce/ptus eum cum omni fere exercitu profugauit furentes enim imperatores: ac duces facile ad/modum inſidiis hoſtium excipiuntur: & ſum/ma rerum extremis periculis obiciunt: ita Mar/cellus: qui iam quinquies conſul quum hoſtem explorare vellet Hanibalis inſidiis circumuentus perit ſed Fabius max: qui euitando reſtituit rem

de quo Silius Aui ſacra ſeni vis: impreſſumq; fuiſſet ſiſtere cuntando fortunam aduerſa fouen/tem vltima Dardanei tranſiſſet nominis ętas ſumma ducum: qui regna iterum libantia Troyę Effluxas latii res Baiorumq; labores Qui camertis opes: & regna Euandria ſerua Surge age: & merito ſacrum capud inſere cęlo: ſic Chylo Lacedemoniusdicere ſolitus eſt: prouidentiam rerum futurarum prudenti viro quadam ratione animi occurrere pro virtute: quam in ſe habet: vt oſtenderet tantum cuiq; prudentiæ eſſe quantum virtutis in ſe fuerit: hinc figmenta poetarum prudétiam dei ſummi primam filiarum extitiſſe illa inquam Pompilium ex eſtero: nõ regia ſtirpe romanorum regem effecit: Ageriãq; nympham in coniugem ſe habere ſimularet nocturnaq; ſacra ageret: futurorum euentus diſcere: & quę rei pu: eſſent docere: ſic Homerus edocet Priamũ: Ælenum filium: & Caſſandram diuinandi peritos habuiſſe alteram diuina quadam incitatione: ac per motione: alterum auguriis hęc qdem vt reor figméta eſſe: quum me nullam diuinationem: auguriumue: minimeq; diuinorum cõmemorationem mortalibus permiſſam eſſe crediderim: ſed priſci vt agreſtes illos mortales allicerẽt duriori illi ęuo ſe augures: diuinoſq; eſſe numinũ afflatu: quę prudentia: doctrina: & ſapientia: ea aſſerebat: haud

ſecus Athenienſes Pericles: & Thebanus Æpami nundas: & Sertorius diuinationes oracula omnia velamenta formidinis: atq; ignauię eſſe putabant vt quotiens certamen retractare: atq; per agere vel lent ſe per quietem monitos: vel religione prohi/ bitos edicerent hinc Actius tragicus nihil credo auguriis: qui aures verbis ducitant alienas ſuas: vt auro locupletant domos ſed vt cenſeo: qui ve/ ram religionem mēte meditatur bene per agere: atq; illa Æpicarmi ex pythagorica ſentētia: nihil clam deo eſſe poſſe quandoquidem ipſe coram omnia cerneret: nihilq; ei impoſſibile eſſe factu: virtutem: atq; honeſtatem ſedulo habet quibus co mitibus ſe deo optime conſiliare ſcit inanes ſuper ſtitiones ſpernit formidineſq;: & alia deliramenta reſpuit: vitia omnia abhorret: quæ virtuti: deoq; nimica hominem infœlicem efficiunt: & turpiſſi me cuiq̄ ſeruituti adictū: vt qui malit bonus eſſe: q̄ videri qui omnia pericula ſe ſuperare poſſe exi/ ſtimat: atq; bene cogitando optime ſperat: vnde bonis pręmia: malis pœnam adeo impios morta les poſt interitum ſuſcepturos eſſe vt antiqui illi Democritus: Æmpedocles: q; Chriſtiana religio ſanxit quæ ſola hęc in quā diuina: ac cœleſtia prę cepta edocet q̄bus ad cultū diuinæ maieſtatis in/ ſtituimur pie: ac ſante viuere erudimur: & agnitio nem veri: atq; amici dei omnium conditoris: atq;

artificis perducimur: a quo plenam fœlicitatem: perpetuam ſempiternamq́ vitam nanciſcimur: & ſi Alexāder: & Antonius noxiis indianæ Æmphesie templum impia religione imbuti ius aſili cōceſſerant: ita & Cadmus quum Thebas inſtrueret: & Romulus Vrbem: hinc ſatirus ab infami gente deducis aſilo. Quod Octauius abhorrēs id aboleuit dicens mortales huiuſce impunitate magis: magiſq́ indies augere: ꝓboſq́ labefactare cū Chriſti vera religio in ortu eſſet: quę pietatem: caritatem: humanāq́ ſocietatem amplectitur: pars etiam matematices arſmetrica a grecis: a latinis numeralis cognominatur hinc Plato numeris oīa tribuit cœleſtia: & humana ſpheraſq́ omnes: & virtutes armonia contineri ciuitates quoq́ mutationes ex illis perpeti aſſeruit. Idem Plato ante oīa numeros edocēdos eſſe iubet ſine quibus nec res proprię: nec publice ſatis comode adminiſtrari queant: omniaq́ in ſuorum ipſorum cum diſpoſitione verſari Hinc priſci tanti eam facere vt ſeruis a patribus familias atrienſibus demandaretur Pythagoras apud grecos primus eam illuſtrauit eorum ratione: & characteribus ad inuentis ac in tabula diſcipulis preſcriptis: quā poſteri: deinde abbacum: vt Seuerinus tradidit vocauere Euclides quattuor libris eam comprexus eſt: ex recenſioribus nonnulli edidere quippe qum rempubli

cam regentes ſumma ſolertia ſit: cui rem pecunia
riam credit nimia enim diligentia hac in re auari
tię crimini obnoxia eſt: & hominem auidiorem
eſſe oſtendit. parua vero negligentia liberalitatis
laudem aliquãdo attulit ad id. M. Antonius quũ
cuidã militi ſextertia decem numerare iuſſerat di
ſpẽſator admiratus pecunię quãtitatẽ: eandẽ An/
tonio oſtendit: q eum rogauit qd hoc numerum
eſſet? illo aũt reſpondente pecunias illas: quas mi
liti erogari iuſſeras: q Antoni⁹ hominis improbi
tatẽ intuens putabã equidem decem ſextertia lon
ge ampliorẽ eſſe ſummã proinde quũ perexigua
hęc mihi videaẽ: totidem nũmos ẽt addito: quo
dicto liberalitatẽ ipſius: benignitatẽq; oſtẽdit: im/
probitatẽ: ac auaritiã diſpẽſatoris carpſit: & ſi M.
Antonius multis virtutibus inſignis erat ea multa
ingentia vitia obſcurabãt: vt illa diuina Platonis
ſentẽtia accomodari queat pręclara inquiẽs igne/
nia ſicut virtutes multas ſic quoq; vitia cõplura
plerũq; effundere ſolẽt. Cęſar vero ęrario romano
dirẽpto remoto Metello pecunias extot mãubiis
victoriis: preliiſq; coactas militibus eas permiſit:
nec numerari voluit. ſed vt quiſq; acciperet quod
cũq; nũmorum liberet. Certe magna cura: preci/
puoq; gaudio referendũ eſt quãto opere libidinis
& auaritię furori ſimilis impetus ab illuſtriũ viro
rum pectoribus cõſilio: & ratione ſubmoti ſunt:

quia id demum penates ea ciuitas: id regnũ eter/ne ingradum facile ſteterit vt inquit Valerius vbi nimiũ virium Veneris: pecunięq̧ Cupido ſibi vẽdicauerit: nam quo hęc generis humani certiſſimę peſtes penetrarunt iniuria dominatur: infamia fragrat: quibus relictis contrarios his tam diris vitiis mores cõmemoramus quum locuplex ſit: qui nõ multa poſſidet: & modica exoptat: hinc illi Fabricius: M: Curius: Scipio philoſophorum: illi principes Byas. Stypulon: Phocion: & alii q̃ plures ſumme extolluntur: quum de publico miniſterio nihil cuiq̃ preter laudem bene adminiſtrati offi/cii accedere debet: quum illud preclarum periclis reſponſum pretori non ſolum manus a pecuniæ lucro: ſed etiam oculos a libidinoſo aſpectu continentes eſſe debere: quum non auri: & argẽti: ſed amplitudinis pondus exiſtimandus ſit ad quod Valerius: quę vrbs voluntati plurimum tribuit: imperium maximum admiſit: quę labore delecta ta eſt occupauit; & illam libertatẽ tueri nõ valuit hęc ẽt donare potuit: Deniq̧ Alexãdri milites ex tot victoriis ditiores: delicatioreſq̧ effecti cõplu/res eum probis inceſſebant nulla iracundia excan duit: ſed modeſte rem pertulit: muneribuſq̧ eos donauit: aſſerens regium eſſe eos a qui/bus etiam male audiat benignitate: ac liberali/tate lenire: nouerat enim nihil tam volucre q̃

maledictum: quodquidem facile excipitur: latius diſſipat: ſed longe celerius obliuioni mandat ſic Philippus macedo corona opulētiſſima: tunc ea capta vrbe inter alios captiuos Diogenes aderat: eū rogauit q̄ſnā eſſet? reſpondiſſe fertur explorator ſum inſatiabilis auiditatis tuę: at rex nihilo cō motior riſit: eūq; liberum dimiſit: ſic Anthiocus aſiæ rex nam poſt vbi a Scipione victus Tauro tenus regnare compulſus comiter dicebat benigne ſecum egiſſe populum romanum nimis magna cura: cum liberauerit modicis eūq; terminis clauſerit: cum maxima regna magna ſollicitudine reges afficiant: nec ſinant eos quieſcere ita Dion. ſiracuſanus qui potitus rebus: nec menſam: nec veſtem mutauit: ſed eodem victu: habituq; contentus ad quem Plato ſcripſit eum exiſtimare oportere: ſed ab omnibus ꝓbari: ſi a viris ſolum: qui in achademia verſarentur: probaretur: quādo illi non fortunam non victoriam: non audatiam cōſpicerent: ſed virum: qui in magna rerum amplitudine per honeſtatem: temperantiam: modeſtiā: iuſtitiamq; fortuna proſpera vti ſciret: verum ſola honeſtas: & modeſtia eſt: quarum opus: & artifex ſimul probatur hoc virtus ipſa pręſtat: & opera: quę ex virtute geruntur. hac virtute preſtitit Sartorius: qui honeſtatem etiam in cōuiuiis ſeruabat: ſane qui honeſtatem non ſeruant viri boni eſſe

nō poſſunt ad quod Plato: & Socrates præcepta tradi dederunt: vt homines ſe ipſos cognoſcerēt imprimiſq; cogitarēt ſe ſolos ex omnibus anima libus rationis: atq; orationis compotes eſſe: quæ duo diuinę mentis munera oībus honeſtis actio/nibus augenda: atq; accumulanda ſunt: vt hone/ſtatem pręcipue vitę genus eligamus: moderatio nemq;: per quod non modo viaticum huiuſce ter renę peregrinationis aſſequamur: verū ab omni vitiorum labe: ac turpitudine liberi: & immunes ſimus. hinc ille macedo Philippus in Maretona ſagitta oculo transfixo: nec ſegnior in bello: ſic nec iracundior in hoſtes factus: illis pacem implo rantibus ęquis conditionibus dedit: & vulneris autorē neutiq; requiſiuit: nec inclementior factus ſed moderatum: ac mitē ſe omnibus prebuit: ac ſi nihil aduerſi eo pręlio ſibi contigiſſet: ſic Ana/xilaus Sicilię rex cuius virtus obſui moderationē filio impubere herede relicto Mycao ſeruo tute/lam eiuſdem ſpectatę tandem fidei reliquit verū enimuero memoria paternę moderationis: & mo deſtię: & ſpes futurę probitatis: ita omnes vrbes pellexit parere ſeruo q̄ moderati principis: mode ſtiq; deſerere ſobolem maluerint: ęquo etiam ani mo pertulere vnde ſapienter Æpytthetus philo/ſophus ſe in animo qſquis ſit hęc duo verba cō/tinere fero: & abſtineo laudatur quidem Hanibal

ꝙ tantę moderationis fuerat qum tam ingentem exercitum ductaret ex tam variis cōmiſtum gal/ lis: hiſpanis variaq; hominum colluuione tanta moderantia: ac modeſtia: tollerantiaq; inter oēs vſus eſt: vt ne minima quidem militaris ſeditio in caſtris vnq̃ audita fuerit qum hoc genus homi num ſeditioni obnoxium ſit: vixq; vnq̃ quiete: ac pacate viuere queat. Geometria huic finitima eſt ab Amere vt tradūt incoatam: ſed eā poſtea que/ ſitā diligentius perfeciſſe Pythagoram: eliniamē/ ta: formas: interualla: magnitudinēq;: notaſſet qui quum trianguli virtutem percepiſſet ſacrificauit æcathomben: quod genus ſacrificii multis: va/ riiſq; ex rebus conficiebatur: Archimenidē quoq; ſiracuſanum fuiſſe ſatis in ea facultate pręclarum Anaximandrum Mileſiū Thaletis auditorē ante oēs inueniſſe: Iomonē primūq; lacedemōiis oro/ logiū ſumma oīum cum admiratione confeciſſe Parmenidē vero Æleantē primū terrā dixiſſe ro/ tundā: globoſam: & tanq̃ centrū in medio totius mundi machynę collocata id ex geometrię ratio/ ne percepiſſe ante eū Mamertius frater Steſichori poetę: Ædippias: Ipocrates: Leodamas: Anaxa/ goras: Theodorus: Æonopolis: Theon: Nicepho rus: Ædoxus: Ginnius: Theatētus: Arhita tarenti nus: Ereſtatenes: cēſorinus: Boetius: & Cāpanus: oīs igitur hac in rōne Coſmicaꝝ figuraꝝ verſatē

ná hęc in ceteris diſciplinis initia: exéplaq; demo/ ſtrationũ ſummi: & apud Platoné : & Ariſtotelé palá eſt ſita: q̃ duę artes : & ſi pclare p ſe ſatis: atq; adeo neceſſarię: vt nihil ſine his aut vendere : aut emere: aut diuidere aut deniq; pcipere valeamus: tamé ad muſicá: & aſtrologiá nõ lóge cõiunctiſſi/ me: vt ſine iſtis: illę cõſtare: atq; intelligi nullo mõ poſſint: hinc Ædoxo: & Archite. Plato grauiter ſuccenſebat: q hanc ſcientiá a philoſophię excel/ lentia ſeperaſſent: & a contemplatione rerum cęle ſtium: & incorporearum impuliſſentq;: & rei bel licę miniſtram: ac pediſſequam reddidiſſent quia etiam eandem ex innocentiſſima ſapientię comite vrbium expugnatricem: hominũq; interfectricem effeciſſent: iuſtior tamen: ſanciorq; eſſe videt quũ obſeſſos tuetur: & infeſtos arcet hoſtes: quã cum iniuria infert: aut miſeros propriis ex laribus exi/ git: atq; ex turbat tunc quidem cupiditati domi/ nandi inſeruit : quę cuntis effectibus fragrantior eé cernitur: huic architecturę comes accedit ex ea enim omnis dimentio edificiorum: templorum: ędium: artiũ: nauiũ: reliquarũq; rer̃ ſimiliũ ſumit qua extollit Æxiphon: q operi ingentiſſimo tépli Æmpheſię Dianę pręfuit : cuius qdem impenſa vniuerſa contulit Aſia: his finitimę ſunt ſculturę: ac ſtatuarię : quæ duę artes : ex numinum : Cla/ riſſimorumq; virorum ſtatuis quaſi : pręmium

virtuti referre videtur: vnde Perileus atheniensis: qui has benignas artes a premio aduocatas ad pę/nam: ſupplitiumq; conuertit: qui Phalari tyrāno taurum illum ęneum nouum genus ſupplitii prę buit. geometria inquā picturas: incruſtationes: celaturas: loricationes: graſilos: & ſiqua ſimilia ſtatuit: hinc ille Archimenides Gyroni Siciliç re/gi: Clypeus extiterit: nam quum Marcellus Sira/cuſas obſideret diutius repugnauit: ac reſtitit: qui tot tormentorum genera inſtituit incredibili fra/gore: ac celeritate torquebat adeo vt omnia pro/ſterneret: hic eſt ille Archimenides: qui ſpheram ad inuenit: ſed ab Athlante Herculis pręceptore mutuatus creditur vt Dioniſius meminit: monu/mentaq; eius neglecta a ſiracuſanis. Cicero tunc preter magna diligentia reſtaurauit: hinc ille equs troyanus: vt Strabo ręfert. Æpeus inuentor: qui aries mutato nomine dictus eſt catapultā Cretæ Iouis nutritum ad inueniſſe peribetur Gnoſon vr bem erexit: Piſeum: ſcorpionem: Artomenon: Claromenium: teſtudinem: hęc quidē artes prin/cipum: ducumq; animi magnitudinem: munifi/centiam preſeferunt: quo nihil preſtantius in prin cipe hoc oſtendiſſe videtur Marcellus: qui quum honori templum ex manubiis ſiracuſanis vouiſ/ſet ea ratione illud ſtatuit: vt nemo ad honoris tē/plum ingredi poſſet: niſi prius per virtutis ædem

Ingrederetur magnanimus inquam ſola honoris & ac laudis gloria contentus eſt: nec contrahitur ad uerſis: nec effunditur letitia: nec dolore remictit: nec nimia cupiditate quicq̃ appetit quapropter Alexander extollitur ꝙ excellentior patre aperto Marte hoſtes ſupabat. pater vero inſidiis: ac dolo omnia tractabat: ſic Cęſar poſt pharſilicam victoriam aſſerebat nihil preſtantius agere q̃ veniā precātibus indulgere: eiſq; ignoſcere Heluetiorū legati ad Cęſarem ita ſe a parētibus: maioribuſq; ſuis inſtitutos fuiſſe: vt magis virtute: q̃ dolo contenderent: haud inſidiis niterentur & laudanturq; a Cęſare galli: ꝙ virtute non dolo decernant: execraturq; Aphros: qui inſidiis: non animi magnitudine certant ſic illa Alexandri regis ſententia: quid potiſſimum in principe reſpondiſſe peribet nunq̃ magnitudine: benificentiaq; ab aliquo ſuperari: non aliter Cęſar Ptolomeum ſeruari iuſſit: verum illum petentibus alexandrinis reddidit: quāuis eorum fallacem naturā plane ignoſceret: hinc Cato ſenior: in ꝑcatiorē: loquatiorēq; ait iniqua mihi tecū cōditio eſt: tu ꝙ male audire: & maledicere ſolitus es: ego aūt maledicere ab horreo: & maledicerī nō cōſueui: eodē pacto vt Plato agebat animi ignenui edicere libet nō ſibi a magnaꝝ rerum meditatione tantum ocii dari: vt quod inter ocioſos: atq; obſcitātes fieri ſolet maledicere poſ/

ſit:quum anguſti animi ſit aliena carpere:ſua aũt negligere hinc illud Claudii Cęſaris in Ouiniũ: nam quum eum conuiua pridie habuiſſet:eumq; poculum aureum ſubripuiſſe perhiberetur:poſtri die eidem reuocato fictilẽ calicem apponi iuſſit: vnde Herodotus ait cũ Attoſa Cyri filia Dariũ cerneret:cui nupta erat molliter:ac ſubmiſſe impe rare remotis arbitris ea edixit:quum o rex tãtum opum:& copiarum habeas cur reſides:nihilq; di gnum tanto rege agis nullas prouintias imperio perſarum addis par eſt enim iuuenem:& tantarũ rerum dominum aliquid edere:vt te virum eſſe oſtendas adoleſcente quidam corpore:animi:ac vires adoleſcnnt ſeneſcentes autem ſęneſcunt: & tunc virtus ad res omnes langueſcit:hinc Appius Claudius:negotium q̃ ocium cõmiſti populo ro mano:excitantur enim animi celſiores ad virtutẽ maximarum rerum meditatione:otio autem: & quiete torpent:vel indeſidiam ignauiamq; ſoluũ/ tur:hinc illud Catonis in agricultura nihil agen/ do homines male agere diſcunt:quod etiam Co lumella aſtipulatur. Zenophon ille ſocraticus his quum pracepta rebus familiaribus traderet agri/ culturam multis laudibus ęffert:eiuſq; exercitatio nem omnibus aliis pręfert vt pote quum genus humanum vniuerſum enutriat alat: educatq; nil tam dignum principi exercitatione q̃ ſtudium be

necolendi agri:nõtantum ad vſum neceſſariç ali
moniç:fructuũq; percipiẽdoꝝ:ſed ad voluptatẽ:
iocunditatẽq; humanç vitçproinde ruſtico labori
geometrica quãdẽ induſtriã addidit:quç ſpeciẽ:
ac delectionẽ potius iuuet:q̃ vtilitatẽ:ac fructũ au
geat ad id vetuſtiores illi poetç nihil prius admi-
rati fuere q̃ heſperidũ hortos in qbus recenſendis
cõplures fabulas cõnectũt ſic iter Romanos Tar
quinius ſuperbus horto delectatus eſt:ex quo filii
nuntio ſeuũ illud reſponſum attulit:ſed Romani
prius agroꝝ:q̃ hortoꝝ curam habuere . multi ex
priſcis regibus hortis:pomiſq; oblectati ſunt : vt
Adon:& Alcynous:Corcira rex.quoꝝ ruſtici la
bores ꝑpetuo muſaꝝ ꝑconio celebrantᷓ:ſic Semi-
ramis agros intra vrbis mœnia:& hortos pẽſiles
iuſta domeſticos parietes excogitauit tãta ameni-
tate:tãtaq; iocũditate:vt admirati ſcriptores rerũ
huiuſce opus iter mũdi ſpectacula collocauerint:
hinc Zenophon Cyrũ pſarũ Regẽ affert:quaſi ſe
gloriantẽ Liſandro Lacedemonio viro illuſtri q;
agrũ ſcita dimẽſione:partibuſq; ordinibus diligẽ
ter cõſeruiſſe:& quũ Lacon arboꝝ proceritatẽ ad
mirareᷓ:tũc rex ait iſtaꝝ arboꝝ multç mea manu
ſatç ſunt exclamaſſe tũc Liſandrũ:dixiſſeq; recte
qdẽ Cyre beatũ te oẽs eſſe arbitrantᷓ:ampliſſimç
enim fortunç tuç virtutem coniunctam habes vt
apud priſcos in tanto honore ruſticatio habita

extitit: vt imperatores romanos non puderet ma/nibus tryumphalibus colere agros: tractare ſemi/na diſponere arbuſta: & eadem diligentia metiri arua: qua Caſtra: & eadem cura exercere ligones: & ſarcula: qua & pila: ipſi proceres inde vrbis in agris morabantur: Ouidius centum illi in prato ſępe ſenatus erat: & quum conſilium publicum deſiderabatur a villis accerſebantur in ſenatu: ex quo viatoribus nomen eſt inditum ſenatores: du/ceſq; hinc Porcii: Catones Anni Capræ inde di cuntur: exquo Piſones a paſcendo Fabii: Lentuli: Cicerones a liguminibus: quę quiſq; optime ſere bat cognominatus eſt. Abdolomino regnum Ty riorum regia maieſtatis inſignia vltra tradita fue re. ſic Dauit ex paſtore rex. Saulq;: & Romanorum populum a paſtoribus eſſe ortum: & vt vegetius aſtruit milites ſtrenuiſſimi: & optimi tyrones ex robuſta ruſticorum iuuentute deligebantur: firmio/ra enim inquiens: ſalubrioraq; ſunt corpora eorum: qui ſub dio arctus roborant: foriſq; verſantur: q̃ qui in vrbibus intra confecta vmbroſa deſides coarctantur. Certe quum vera laus non a fortuna bonis: ſed in propria animi virtute hominis digni/tatem: nobilitatemq; exiſtimare cogimur: quũ nil aliud ſit nobilitas niſi excellẽtia quædam: quę digniora indignioribus pręſtat: ſicut igitur homo hominem antecedit: quũ in optimis artibus diu

exercitatus animus iuſta pietatem: conſtantiam: magnitudinem: moderationem prudentia claruit: eſt enim propria ſedes nobilitatis animus: quem imperatrix ille rerum omnium natura: nõ ex maiorum peculiari hereditate: ſed ex faſtigio illo diuinitatis ab origine ęque cunctis mortalibus infundit: ſtatuitq;: quę illum quaſi hominis vitę principem: ac veluti quandam ſpeculi lucẽ: ęqualem enim ſingulis animum prębet: neq; genus: neq; diuitias animaduertit: non ne ortus Tullii hoſtilii agreſte tugurium habuit? cuius parentes pene cogniti ſunt: nonne illi diu paſcendi pecoris cura fuit? deinde nonne illi tantum claruit ignenium? vt ad ſummum vrbis imperium produxerit: vrbemq; ampliauit. Fidenatos: & Veientes populo Romano ſubiecit? ſic Seruius Tullius faſtigium romani imperii habuit: in quo tã egregie verſatus eſt: vt & Sabinos ſubigere: & ter tryũphum agere: & tres montes vrbi: & dignitatẽ magiſtratus augere meritus fuit: ſimiliter Marium ſuper humi crepidine iacentem: & a parentibus pene ſordiſſimum ortum duxiſſe legimus. de Iugurta numidię: & Boco mauritanię regibus tryumphum duxit: Cymbroſq; deleuit: Socratem vero vnicum decus humanę ſapientię: cuius doctrina omnes philoſophantium ſcholę illuſtratę ſunt: quo nemo vnq̃ mortalium doctior: aut ſapiẽtior

Apollinis oraculo iudicat⁹ eſt: q̃ mater obſtetrix: & marmorarius pater genuit. Heuripides autem: qui tragicum carmen elegantiſſimum meditatus eſt: ac Demoſtenes philoſophoꝝ: illuſtris: orato/rumq; grecorum eloquentiſſimus ambo parẽtes non modo viles: verum etiam ignotos habuere. Marcus vero Porcius Cato: a quo portię gentis proles cognomen: atq; originem traxit apud Tu/ſculanum vicum agreſti quidẽ tugurio: huius tñ tanta fuit in romana vrbe dignitas: atq; autoritas: vt omnes ſeculi ſui pręſtantes viros antecelleret: profecto clarus: & rei pu: ſalutaris non minus etiã licterarum: q̃ militię curioſiſſimus: hic optimus imperator: optimus orator: optimus iuris conſul tus: optimuſq; agricola: hic in tanta ciuium vene/ratione fuit: vt ſapientia ſua ſenatoꝝ ordinem au/ſerit: & ipſum quoq; ſenatus maieſtatẽ ſuo ſblen/dore decorauerit quis inquã ignenii campos tot illuſtrium viroꝝ claritudinem ſordidã: aut igno/bilẽ dicere auſus erit? neceſſe eſt aut vſq; in mor/talibus eſſe nobilitatem: aut illos oĩum fuiſſe no/biliſſimos: quoꝝ ignenia: vires: ĩduſtrię: & oĩum optimaꝝ artium diſciplinę non modo preter ce/teros floruęꝝ: ſed pene vſq; ad diuinitatẽ produ/xerint: tunc priſci poetę veneri fabuloſę illi deę hortos dicatos: cõſecratoſq; fuiſſe: q; Plautus quo q; Comicus loqtur: Cæſar quoq; Auguſtus obli/

uioni tradendus non eſt: q Libertinum proauũ a M: Antonio exprobatum ex turino pago: auum argentarium: eodemq; officio ac miniſterio funtum patrem virtute p̄luxit: ortũq; in auito ſuburbano iuxta velitras ad penuarię cellæ inſtar imperatorio magiſtratu nobilitauit: eumq; merito cóſentiens cum populo Romano ſenatus patrię patrem conſalutauit.

FINIS.

De diſciplinarum: virtutumq; Laudibus Liber tertius fęliciter Incipit.

qVum diuina illa mens ſoli homini ex omnibus animantibus adeo tradita: quę illum ducit: & regit: & honeſtarum cogitationum curam habet: cuiuſcunq; occulta agitatio ſecundũ propriá virtutem: vtiq; ad dei agnitionem: & ad verá fœlicitatẽ nos ducit: & fecit vt homines ſęmper cogitarent: quę pręfutura eſſent declinarint aduerſa: ſequerentur proſpera: aſpera autem eicerent: hac quidem duce agnitionem rerum: & ſapientiam nanciſcimur: quę mirabilem iocunditatem preſefert tanto magis: quanto præſtantior eſt: qui per ſe ſapit: q̃ is: qui ſęmper inquirit: vt peritiſſimus preſul Caetanus aſſertor eſt: haud cauſam rerum ignorat:

accedit etiam contemplatio rerum maximarum: occultarumq́: quę ſolius ſapientis eſt: tunc enim agit humana mens ſecundum illud diuinũ: quod in ſe habet: tunc non terrena cogitat vt mortalis: ſed q̃tum poteſt ſe ad immortalitatem erigit homo: omniaq́ efficit: quę recta ſint: vt bene: beateq́ viuere poſſit ea vera eſt: ac beata vita: quę ſecũdum mentem ipſam agitur in ſequentem locum tenet. Illa inquam ciuiles actiones verſantur ſecũdum virtuté: quarum particeps omnino corpus eſſe videtur: per hanc tamen contemplationem proderit: etiam ſapiens rebus humanis: quibus ſemper aderit: vt deũ op: max: & edicimus actionibus noſtris intereſſe: quum cogitamus diuinũ numen: quibuſcumq́ oris nobiſcum adeſſe: vt illud Silii Non niſi recta agamus: arcereq́ nos ab iniquis: & ad Scipionem idem Iuſtitię cultor quę quęcũq́ capeſces teſtes factorum ſtare arbitrauere diuos: quippe quum omnes homines ſub dei imperio ſint: vt Samius Egyptius: ad Alexandrum edixit: id circo ĩparare: & principatum inter mortales gerere: eiſq́ pteeſſe: diuinum quodam munus exiſtimandum eſt: omnibuſq́ rationibus patere dicebat: deum cõmunem parentem eſſe: verum peculiariter veluti filios ſibi adoptare illos: quibus imperandi: regendiq́ poteſtatem permitteret. ęque Priamus apud Homerum laudans:

Hectoris probitatem: vt nō mortalis & ſemideus videretur: inde Romani de ſe benemeritos diuos nuncupabant: aſſeruntq; Romulum a lupa alitū: Cyrum a cane: Abydum a cerua: ſic Perſes reges ſuos: qui miſericordia: magnificentiaq; vſu fuiſ/ſent: de qua Cicero pro Deiotaro rege non de/beo inquit. C. Cęſar tentare quomodo dicendo miſericordiā tuam: cōmouere poſſim: nihil opus eſt. occurrere enim ſolet ipſa ſupplicibus: & cala/mitoſis nu'lius oratione vacuata facilitate: & cle/mentia: quum nihil ei obl'uiſci: q̄ iniuriarum. ſic Athenienſibus: a quibus multis iniuriis affectus fuerat: ita & Cornelio Phagite: a quo captus per Syllanas inſidias veniam dedit: ſępe inquiens ve ſtra culpa & ad interitum prolapſos maiorum ve ſtrorum gloria erexit. ſic Alexander in Darii cō/iugē: & filias: de quo Darius dii patrii inquit pri/mum mihi ſtabilite regnum. deinde ſi de me iam tranſactum eſt: precor ne quis potius rex Aſię ſit: q̄ iſte tā iuſtus hoſtis: & miſericors victor. ſic Ti/tuſ Veſpaſiani filius duos patritii generis iuuenes conuictos in affectione imperii miſericordia cō/motus liberauit. recte Philippus macedo oporte/re regem ſęmper meminiſſe ſe hominem eſſe: & per miſericordiam ſe ſimilē deo fieri: qui omnia recte peragat quiſpiā Victrurio autore maiores illos quę tam ſapienter: tum etiam ſalubriter: ſic

inſtituerunt pro ſequen̄t:q per cōmētarioꝝ:hiſto
riarū relationes cogitata tradere poſteris : vt ea
nō interirent:ſed ſingulis ætatibus creſcētia volu
minibus editis gradatim peruenirēt vetuſtatibus
ad ſummā doctrinaꝝ ſuctilitatē:itaq nō medio/
cres:ſed infinitæ ſunt:Ipſe agendę cauſę q nō in/
uidi ore ſilētes ꝑtermiſerunt:ſed oīum geneꝝ ſen/
ſus cōſcriptionib⁹ memorię tradēdos curauerūt:
nāq ſi nō ipſa peregiſſent nequiuiſſemus ſcire qd
in Ilyo per actū eſſet : nequid tales Democritus:
Anaxagoras:reliquiq phiſici ſenſiſſent de natura
reꝝ: ſeu Xerſes:Alexāder:Darius:Cęſar octaui⁹:
cęteriq reges:quas res & : aut qbus rationibus tā
ꝑclara:illuſtriaq geſſerint : nō fuiſſent notę niſi
maiores cōparatiōibus oīum memorię ad poſte/
ritatē cōmētariis extuliſſent : q qdē nil pulcrius:
nil Iocundius:nihil magnificētius excogitari poſ
ſe cōtēnerim:& vt Cicero ſcriptū reliquit eſt in/
quiens nihil eaꝝ reꝝ ſcire : quę ante q̄ naſcereris
factę ſint:hoc eſt ſęmper eſſe pueꝝ : cognoſcere
vero res geſtas memorię veteris ordinem tenere
antiquitatis:exemplorūq oīum habere notitiam
decoꝝ laudabile:ac prope diuinum eſt: vt inquit
Quintilianus:hiſtoria alere poteſt orationē molli
quodā: ac Iocundo ſucco:hinc Diodorus ex alio
rum erratis in melius inſtituere vitam noſtrā: qd
appetendum:fugiendūue ſit ex alioꝝ exēplis poſ

ſe cognoſcere ad idé Porcius Latro de clamatori egregius fuerat decoratus: q quum omnes hiſto/rias notiſſimas haberet iubebat aliqué ducé nominari: & e veſtigio eius oía acta curſim: diligéterq̃ cõmemorabat: recte quidé quum hiſtoria ſit tempoꝝ lux veritatis: magiſtra vitæ: & nũtia vetuſtatis ad quã Democritus: Phalereus Ptolomeũ regé ad monebat: vt libros vetitaret: quoniã quę amici non haudent principibus oſtendere: ea oía in libris ſcripta reperiuntur: haud aliter Scipio Cyripediam attritã manu ſęmper ipſam habebat: ſic Alexãder Homeꝝ: ſic ét Cæſar in caſtris varia antiquorum cõmentaria: ex his enim: & in ea cognitione eſt rerum ſalubre: atq̃ frugiferum ſcire quibus artibus: qua diſciplina: qbus moribꝰ maxima imperia orta ſint: maximi imperatores nomen ſibi immortale pepererint: & econtrario qua viciorum labe infecta ampliſſima regna corruerint: & ex ſummo ad imũ precipitauerint: deteſtatur vitia: probos extollens: improbos deprimens ad id qđ eſt honeſtũ capeſcendũ: in flãmat ad æquitaté: ad munificentiã: ad abſtinentiã: & ad alias hmõi virtutes allicit: & ſi multa á natura bona in Alexandro extiterunt indoles primum: quę reges omnes preuertit conſtantia in ſubeundis periculis velociter in perficiendis rebus fides indeditos: cleméntia incaptiuos: quis cõſideratior

illo? quis rectior? quis moderatior? quis laborib⁹ fortior? quis benignitate: ęquitate: liberalitate: magnificentia preſtantior? hęc tamen & complura animi: corporiſq; bona ſola ębrietate: ac temulentia foedauit: qua quidem aliquando parcitus violentior: truculentiorq; in amicos: q̃ in hoſtes extitit Iulius autem Cęſar animi pręſtantia mortales omnes longe anteceſſit: cui vt Plutarcus aſtipulatur: nemo ſummorum virorum: aut clariſſimoꝝ ducum imperatorum regimine pręferendus vnq̃ fuit. an ſiquis Fabios: Scipiones: Metellos: Syllã: Marium: vtrũq; Lucullum: ipſumq; Pompeium huic contulerit Cęſaris geſta omni ex parte ſuperabunt: qui ſi imperium non inuaſiſſet: ſed illud ſine iniuria quęſiuiſſet: is ſolus eſſet: a quo exemplo pene omnia: quę ad optimum virum: principemq; ad regendam rem publicam pertinerent conſequi valeremus: ſed quoniam Alexandro: & huic aliquid defuit: q; ad cumulum virtutum accedere debuiſſet ad regendam ipſam rempublicã perfectum aliud quidpiam adeo immortali quęrendum eſt a quo omnia cõſumata accumulata: ac prefecta: virtutumq; illuſtrata procedunt: qui ęquitatem innocentiamq; amplectatur: vt illud ſapiẽtis Iſei peritiſſimi ſequamur: oportere inquit legum ſeueritatem puniendi mãſuetudine cohercere: ipſamq; iuſtitię comitem Stoici faciunt: Pe-

ripatetici vero prudentię:nec accedendum(vt cē
ſeo)in Sexti Cęlii ſententiam:qui ait ſeuitiā:acer
bitatemq; vlciſcendi maleficii:bene:atq; caute vi/
uendi diſciplinam hominibus prębere.ęquanimi
tatem amplectandam etiam reor:quę eſt quędam
animi ęqualitas : quum nec rebus aduerſis con/
trhaimur:nec proſperis exultamus huiuſmodi So
cratem fuiſſe greci ſcribūt:quem ſęmper eodem
animi habitu:eodēq; vultu dicebat:Santippa eius
cōiunx ac virtute ex latinis pręcelluit:Antonius:
Cęſar:qui ſtoicę philoſophię deditus tante tran/
quillitatis erat:vt nullum nunq̄ mutaret:neq; gau
dium : neq; merorem vnq̄ oſtenderet in hac ani/
mi tranquillitate Septicii philoſophi ſummū bo/
num ſtatuerunt finem:poſuerunt quidem trāquil
lum animi fatum:& manſuetudinem ceteris vir/
tutibus pretulerunt:& ſi multi ex antiquioribus:
qui hominem macte virtutis exquirebant:ſimula
crum Iouis ediſcere olympii:quod ex ebore fece
rat Phidias Athenienſis: quo nihil preſtantius in
eo genere priſci extetiſſe teſtātur.q; quum pictor
Pannetius intueretur magna admiratione ductus
vnde tam p̄clari operis accepiſſet:tū Phidias ex
tribus homeri verſibus id delibaſſet reſpondit in
de ſuperciliis iā Iuppiter annuit atris: concuſſitq;
comam pulcro de vertice rector Ethereus nutu:
& ſummum tremofecit olympum : ſic Horatius

& cuncta ſupercilio manẽtis: & rurſus Homerus de Iunone magnũq; oculis luſtrauit olympum: hinc illá oratoris ſummi ſententia: ego enim ſic ſtatuo nihil eſſe in vllo genere tam pulchrum: quod nõ pulcrius id ſit: vnde imago exprimitur: q; nullis humanis ſenſibus percipi poteſt: mente tantum: & cogitatione complectimur: & idem ali bi dephidia inſidebat inquit in mente illius artifi cis ſpecies quędam pulcritudinis eximia: quã in/ tuens: in eaq; defixus: ad illius ſimilitudinem arté: & manũ dirigebat: ex his viri illuſtres perſentire queunt figuras: ac formas quaſdá eſſe: quas ſola mentis contéplatione contuemur: non aũt oculis cernimus: aut hauribus pcipimus: Quare vt Ho/ merus canit: nõ vni mortali oía data ſunt: alius q dé q ré pu: regit: vincendi arte caret: alius animi fortitudine: alius celeritate cõficiendi: alter cõſilio regẽdi: pauci vero ſunt: q pacis pariter: & belli ar tes calleát: ſed quũ nihil oí ex pte pfectũ repperiri queat: preſtãtiſſimus mihi videť fuiſſe Zeuſis: He racleotes pictor eximius: q ex pluribus: diuerſiſq; puellaꝝ formis pfectá pulcritudiné effinxit: quã oẽs fere poetę laudibus extulere: idé in téplo Iuno nis lacinię primũ enim virgines eoꝝ vndas q̃ plu res inſpexit: & qnq; forma pſtátiores elegit: & qď cũq; í ſingulis laudatiſſimũ eſſet pictura imitareť: hácſentétiá ꝓbaſſe videť Æupompus ét pictor: q

rogatus a quodā: quē antiquoꝝ artificū cū pinge
ret ſibi ꝑponeret ad imitandū? dixiſſe fert oſtēſa
hominū multitudine naturā ipſā ſequamur opor
tet nō hominē aliquē. hinc Liſippus ſicionius di
cere ſolebat audiēdi rationē ſei pictura accepiſſe:
& certe natura ipſa artes pene oēs edocuit: quę ſū
mū Antidotū: ſaluberrimaq; medicina: quę mor
taliū egrota corpora: lāguētiaq; curat ad quā acce
dēdū animū duxi: quā alii Arabū: Babyloniū in
uētorē affirmāt: alii Æſculapiū æpidauriū: ſed eū
dūtaxat vulneꝝ: & cicatricū curā exercuiſſe: adeo
qdē mirificū: atq; in illa arte ꝓbatū: vt reſtituto fe
re a morte Hypolito ꝓ deo a tota Gretia coleret
tradūt ꝑterea tēplū illi longe celeberrimū dedica-
tū: atq; in eius limine tyriacā litteris inciſam: qua
vſum magnū ferūt: Anthiocū iſulā quoq; choon
eius fuiſſe nomini cōſecratā: necnō Romani ei ī
tyberis inſula ſtatuerunt: q; ab vndis: fluctibuſq;
ſēp abluerer: qm̄ egroti potiſſimū aqua ſubſtē-
tarent: atq; ī eius tēpli tutela poſuere dragonē aīal
ſupra q̄ vigilātiſſimū dici pōt: quare ad reſtituēdā
valitudinē nihil eſſe pōt accomodatius: baculum
aſpeꝝ: atq; nodoſum eius manibus īpoſuerūt: ad
dubiā: atq; ambiguā medicinę artis difficultatem
oſtēdendā: lauro exinde coronarūt: q; eius arboris
remedia plurima circūferant: & erat Apollini cō
ſacrata: quē ēt aſſerebāt primū medicine īuētorē:

licet alii ſolē cęli filiū autumāt:ſed poſt ęſculapiū fulmine interemptum ab Ioue aſſerunt medicina vetitam ad Artaxerſis perſarum regis tempora:q bellum Peloponenſibus intulit medicus inuentus eſt nemo:quam ob rem quingentis fere annis nō ſine magno mortalium incomodo delituit:tunc demum ferunt Ipocratem Coum diu iam ſopitā excitaſſe:primumq; de medicina non nulla quidē ſed acuta peneq; diuina ſcripſiſſe medicoꝝ oīum ſcientia:ingenio nobilitateq; illuſtriſſimum : qui cum ab illiriis peſtem preuenientem predixiſſet emiſſiſq; diſcipulis per omnes Grecię vrbes ad re media conferenda Greci tanto accepto beneficio cio Herculis illi honores ſummo omnium con/ ſenſu decreuerunt optimiq; apud Grecos medici Hippocras:democritus:qui medicamentū confe ciſſe dicit̃ quo rite auium voces intelligerent̃ atq; aliud quo boni pulchri fortunatiq; liberi gignerē tur Criſippus etiam qui eſt inſigni garrulitate no tatus Diaſcorides Aſclepiades Antonii oratoris familiaris qui vini primus abſtinentiam induxit & confricationem egroti inſtituit & Eraclites Ta/ rentinus:& omnium acutiſſimus Auicenna : qui multorum iudicio preſtat cęteris:ex latinis Corne lius Celſus:& medendi:& dicendi non ignarus. Aruncius:& Caſſius fœlix neminem ignorare cē ſeo quanti ſit per neceſſaria medicina:nihil peſti/

lens & contagioſum nullum morborum extat ge
nus cui non ſint excogitata remedia ſaluberrima
a medicis: aquas: gemmas: flores: herbas: radices:
lapides fuccos: queçũq; deniq; ſunt in natura rerũ
ad hominis valitudinem contulerunt: hinc ambu
lare claudos: loqui balbutientes: ſtultos: atq; inſa/
nos aliquãdo reſipiſcere videmus: eorumq; citra
arte: vigilantiaq; Deo immortali aſpirante homi/
nes tuentur. Et ſi Stoicorum ſit ſententia virtutem
ſatis eſſe ad bene: beateq; viuendum vt nihil ei de
eſſe poſſe arbitrentur etiam ſi corporis fortunęq;
bonis oĩbus careret: & ſi in Phaleridis quoq; tau
ro vreretur fœlicem eſſe aſſerunt quandoquidem
ſolum bonum virtus ſit Alia autem quę ad fortũ
nam: corpuſue ſpectant: neq; in bonis neq; in ma
lis ſed media quodãmodo haberi. & ſi virtus ipſa
licet per ſe expetatur & nihilo videatur egere ta/
men nõ ſolum ad animum verum ad hominem
ipſum reſpicimus tunc plane intelligimus indige
re externis bonis & ſi bona animi non augent ta/
men hominem adiuuant quę bona habitudine:
valitudineq; indiget: & victu: veſte domo: & aliis
externis bonis quibus exploſis vix animo trãquil
lo eſſe queat. Solon vero fœlicem eſſe eũm ait q
ex virtute optime ageret: & rebus externis medio
criter habũdaret. Plato vero licet per ſe virtutem
ſatis eſſe oſtendat nulliſq; opiſtus augeri poſſe ta/

men corporis bonis eam egere fatetur vt integri/
tate ſenſuū ac membroꝝ bona valitudine: robo/
re habitudine exterioribus etiam vt opibus ami/
cis: optima patria aliiſq; huiuſdem generis Plato
nem amplectamur in his: qui Deum ſummum
bonum eſſe dixit & autorem bonorum omniū
finéq; hominis eſſe ꝑ ſimilitudinem deo adherere
q̄ qdé ꝑ ſolá virtuté náciſſimur. hinc ſtoici inter
bonos viros: & deum amicitiam eſſe ſola virtute
conciliante: diuinam vero iuſtitiam legé vniuer/
ſalem Plato arbitratus eſt: quę bonos premiis: ma
los aūt pœnis afficiat. bona inquá valitudo mor
tali vtilis admodum eſſe cernitur: vix quidem ei
bene ab animo eſſe poteſt cui a corpore male eſt:
& male aliis conſulit qui ſibi ipſi prodeſſe nequit
vires enim egrotatio: etiam ingenii tollit vt de Sil
lio Italico aſſerunt: qui voluntaria in ędia poſt te
dio incurabilis morbi vita functus eſt. ſic de Cor
nelio Ruffo viro clariſſimo qui etiam ꝑ inediam
mortem ſibi adſciuit. cum articulorum dolores
diutius ferre nequiret: hinc Theofraſtus dubi/
taſſe videtur ait corporis dolores non ſolum
corpus eneruent: verum etiam animi virtutes per/
uertant & vt molliores mores vires ignenii fran/
gunt ſic mala corporis affectio mentis virtutes
perturbat: Periclis viri ſumma fortitudine & elo/
quentia exemplum affert q̄ quid nam ageret cum

egrotaſſet. hinc Tholomeus Philadelphus qui preclariora egiſſet niſi perpetua mala valitudine impeditus q biblyothecas erexit preclaraq; ignenia fouit: non enim omnes Alcibiadis formã greci admirati fuere qui in omni ętatis gradu oium ſpecioſiſſimus eſſe videretur ſic Demetrius Antigonis filius quem nullus ſculptor: aut pictor adęquare valuit ſic Plutarchus refert .i. M. Antonio: ſic maior Aphricanus: qui dignitate formę inter quoſcũq; viros ſolus eſſet: ꝑter cęteros imperio dignus eſſe videatur non ſic deformitas Titi Flãminii aut Philopomenis Acheoꝝ ducis: aut Periclidis quoꝝ geſta & ſi ꝑclara fuerint corporis tamẽ deformitas eos deturpauit. ſic & Xantippũ Chartaginẽſiũ ducẽ qui. M. Regulum captiuũ duxit: Ageſilaus quoq; lacedemonioꝝ rex qui tot virtutibus emicuit altero ẽ pede claudicabat vnde recte qdem q res pu. regũt deũ imitari queant q cũ pluribus benignus: beneficus ac liberalis eſſe oſtẽdit Deum qdem oĩum reꝝ imperio: ac poteſtate vel ex hoc digniſſimum eſſe arbitramur quo bonoꝝ oĩum cauſa ſit maloꝝ aũt nullam ꝓbet cauſam: eſt enim ſemp ĩnoxius vnde ſtrabo Æthiopes refert cui vlteriorẽ nili regionẽ incolunt duos coluiſſe deos: ĩmortalẽ: alteꝝ mortalẽ: ĩmortalem eum aſſerebant qui reꝝ oĩum ſit cauſa: mortalem qui eos beneficentiam: temperantiam: ſobrietatẽ

edocuiſſet, magnam inquit virtutum eſſe tempe-rantiam non modo in pretermittendis voluptatibus verũ in ſingulis quibuſcũq; actionibus: Hinc illud Solonis nequid nimis hęc inq̃ virtus in omnibus mortalium geſtis ſemper dominatur ſine temperantia enim reliquę omnes virtutes mancæ nec perfectum de ſe officium preſtare poſſent ſed aut metas tranſilirent aut vix e carceribus egrederentur itaq; temperantiam comitant̃: verecundia: pudore: caſtitas: modeſtia: honeſtas: parcitas: pudicitia: ſobrietas quæ quidem verecundia qui eius fines tranſgredit̃ in temeritatem: atq; impudentiã ſtatim incidit: Actius: Rom. poeta adoleſcens Atreum tragœdiã deſcripſerat & eam legendam Pacuuio iam ſeni oſtenderat ille vero frigidius eam laudabat: Actius vero non preuerecũdia animum ſummiſit ſed audacter ait vera dicis mi Pacuui ſed ego meliora ſpero quę deinceps ſcribam humana enim inquiẽs ignenia veluti poma primum acerba ac cruda ſunt deinde indies ſenſim mitiora & decoctiora fiunt pudor inq̃ malas actiones inhibere ſolet & eas ad honeſtatẽ perducere: exemplo Socratis qui cum quẽdam illoto ore loquentem caput ſibi clamide ad operuit donec ille peroraſſet, ſic autore Iuſtino ex Trogo Philippus Macedo Demetrii filii pudore verecundiaq; quod non iure defenſionis filii pudore

veniam patri a ſenatu obtinuit hæc.illa pudicitia
quę ſolum ab iniuria turpium libidinum vendi/
cet.hinc poeta caſta pudicitiá ſeruat domus hoc
maxime in muliere elucet atq; nulla vnq̃ virtute a
probo illo ac turpitudine aut redimi aut expiari
poterit hinc Cymbrorum coniuges a Mario ca/
ptiuatę cũ veſtalibus ſeruire peterent quod haud
impetraſſent laqueo vitam finiuere ne violatę ca/
ſtitatis reas fuiſſe vnq̃ ſuſpicari poſſet ſic Hiero.
ex priuato: & ignobili ſuis caſtis moribus caſtiga
taq; vita rex conſenſu omnium creatus eſt ſic illi
longa nauigatione p̄dones ad Aphricanum qui
tunc linterni exulabat viſendum ac ſalutãdum vt
eum coram cernerent quẽ fama reꝝ geſtaꝝ: & vir
tutis ac caſtitatis cognouerant hęc inq̃ virtus tanti
eſt vt nõ ſolũ principes ornet & ad miratione di/
gnos reddat ſed priuatos non nunq̃ ad principa/
tus gloriam permouet qui aut generi confertur
aut rerum geſtarum glorię: aut diſciplinarum
eloquentiæq; priſci Gręci: Romaniq; tribue/
re ſolebant de qua edicendum duxi vt rationa/
lis quidem ipſe homo excorpore & animo con/
ſtare ignoſcatur animum qui in diuinus eſt mor/
talis negligat corpus quod fluxum eſt & caducũ
vererentur:fortunęq; bona animo anteponere nõ
heſitant in voluptatibuſq; ſummum bonum po/
nẽdum eſſe cenſent rectius vt reor ita humanum

corpus inſtituere vt animus antecellat ipſiuſq; do
tes inſignes capeſcendas ab imortali deo eſſe cen
ſemus cũ mortale hoc animi ratione a Deo opt.
max. fabrefactum eſſe per cenſendũ ſit ipſumq;
animũ amplectemur vt Plato achademiciq; edi/
xere: culturaq; ipſius ſit turpibus vitiis exploſis
ſanctiores ſectari & id quod optimum eſt capeſ/
ſcere. animi inq̃ quod eſt tranquillitas vt ingenua
diſciplina amplectari: eloquentiamq; ipſam: quę
eſt ſumma in rebus peragendis virtus eſt publica
rumq; rerũ preclara rectrix & origo vt Tacitus:
Cicero: Quintilianus & priſci alii illuſtres autu/
mant in qua preſidium ſimul & telum eſt quo
propugnare pariter & inceſſere poſſumus. hęc inq̃
ſola laudes & gloria immortalem affert homi/
numq; memoriam peragit apud poſteros ſempi/
ternam. nullam enim gentem eſſe puto tam im/
manem atq; barbaram tanq̃ ab omni prorſus hu
manitatis ſtudio deſtitutam: quę non laudis deſi/
derio tãgatur: multi vrbes: celſas arces: domoſq;
erexerunt condiderumtq;: multi phana: templa:
delubra: baſilicas: thermas: theatra: amphiteatra:
ſtatuas ſibi atq; imagines in templis atq; in ſepul/
cris collocantes nomen ſuum litteris inciderunt:
quę omnia & ſi vmbram q̃dam glorie non ta/
men diuturnat eloquentię vis ęterna eſt non no/
mẽ ſolum: ſed laudes: genus: mores: facta: dictaq;

oſtentat. concidunt turres: domuſq; atq; vrbes: & atria ſepę diripiuntur: ſepulchra vetuſtate confi/ciuntur: quos eloquentia ſemel extulerit neq; fer/ro dirui: neq; tēpore labefactari poſſunt. & quod plus accipiunt vetuſtatis eo maiora laudum pre/conia conſequuntur. quid inquam Ilii Perſarūq; reges eſſent? quid Romani? quid Cartaginenſes? Lacedemones? Macedones? quid Alexandri? quid Camilli? quid Scipiones? Cęſareſue? quid deniq; tot maximi ſanctiſſimi illuſtreſq; viri qui nunc mortui viribus eloquentię viuunt: mortui ſua nobis loquuntur. laudes & in ſepulchris con/diti per populos: per vrbes: omniumq; ora verſan tur. hęc inquam humanitatem mortalibuſq; faci litatem docet: quæ quemadmodum Deo pieta/tem: & religionem ſemper debemus: ſic homini humanitatem ipſam: ac facilitatem: miſericor/diamq; quā Athenienſes pro dea colebant vt ho/mines perciperent ſe diuinos preſtare dum ſe hu/manos miſericordes oſtenderent: hinc Lycurgus ille legum lator ciues ſuos ita ad humanitatem inſtruxit vt neq; optarent: vlla neq; ex parte ſcirent ſeorſum priuatimq; viuere ſed veluti apes omnes ad rem communem conuerteren/tur verſarenturq;: hinc Scipionis etiam vox illa malle ſe ciuem vnum ſeruare q̄ mille hoſtium perdere. ſic Alexander Dario nunciante inquit o

legati Dario omnia quę liberaliter atq; clementer
egi non amicitię eius me tribuiſſe ſed naturę meę
bellum cum captiuis: ac fœminis gerere nō ſoleo
armatus ſit oportet quem oderim ſic Phocion cū
ab amicis obiurgaretur quod in probum quēdā
in capitali iudicio defenderet nemo quidē probus
inquiens huiuſce patrocinii indiget ſic Romani
priſci cenaꝝ reliquias mendicis ſemꝑ erogabant:
neminēq; arcebant: ſic Cymonem ſemper comi/
tes ſecum habuiſſe qui pecunias deferebant: vt ſi/
quem inopē: aut indigenam oppreſſum cerneret
q̄ primū larga benignitate ad iuuaret patere etiā
atria locupletum mendicātibus humanitatis mu/
nus eſt q̄ maximum quicquid Plautus comicus
delirauerit hinc etiā illa diuina facilitas qua Anto
nius Pius qui ſapientię ſtudiis & vite innocentia
Cęſarum oīum optimus habitus eſt vt ſapiētibus
accerſitis ipſis aſe ſiſcitatis ea emēdabat quę iure
optimo reprehendēda eſſent vidarētur cautiores &
melioreſq; reddebat eos qui in conſilio aderāt ſic
Diocrates Architectus cum ad regem Alexādrū
illi aditus non pateret neutiq; litterę prodeſſent:
erat quippe corporis forma: ac dignitate conſpi/
cuus: ac membroꝝ lacertis Herculis imagini per
ſimilis per inde cum cerneret Alexādrum in ma/
gna hominum frequentia ius dicere: veſtem qua
ammictus erat exuit: & nudis leonis pellē quā pa/

rauerat induit claua accepta graui ĩceſſu & toruo truciq; aſpectu vt Vitruuius ait concionem illum circum ire nouo hominis habitu & ſeuerã facie multoꝝ ora atq; ad ſe conuertebat ad quem Ale/xander quis nam eſſet?tum ille Diocratẽ Archi/tectum Macedonem ſe eſſe ait afferreq; ad eũ co/gitationes ſuas dignas tãto orbis terraꝝ Rege vi/ctore ſed cum ab eius aſpectu excluderetur ſubri/ſit Alexander & grato:hilariq; vultu eum accepit vt bono animo eſſet iuſſit:ac etiã eum donis mu/neribuſq; affecit.deinceps quoq; multis in rebus eius opera vſus eſt.etiam indimenſione Alexan/drię quã illius iuſſu ſtatuit:atq; edificari voluit re cte quidẽ vt ad Ciceronẽ prout ipſe ſcripſit qdẽ eſt melius q̃ memorie recte factoꝝ & libertate cõ tentum nec negligere humana diuina tamen am/plecti cum maius p̃mium a mortalibus diis que/rere poſſumus q̃ iure nos vixiſſe recteq; gexiſſe aut quis tryũphus clarior eſſe poteſt q̃ cũ animus ſibi teſtis eſt optimarum actionum ſuarum hinc Cęſar:& Pompei deiectas ſtatuas erigi iuſſit octa uius Bruti ſtatuam & Mediolanenſium fidẽ lau/dauit quia permanere permiſiſſent etiã poſt ad/uerſam fortunam ſtabiles : conſtanteſq; fuiſſent ducũq; qui Ro.imperiũ propagauerunt deiecta opera omnia reſtitui reſtaurariq; iuſſit ſic Caſan/der Atheniẽſibus qui eius ſtatuas per ignominiã

conflauerant ſtatuas inquiens inuidi euertere po/
tuerũt virtutes autem & preclara geſta quibus pre
mio imagines illę exciterũt nunq̃ abolere valuere
ſane conſcientia recte factorum apud probos tan
ti ſit vt ſeipſa contenta nec auram popularem ca/
ptet nec ſupplex eſſe patiatur qua maior Aphrica
nus cum ſibi dies dicta eſſet qua ex prędа Anthio
ci defraudaſſe ęrarium ac die quirites inquit deo
agendę ſunt gratię & perſequente vniuerſo popu
lo relicto iudicio accuſatoreq; ſic. M. Aqlius cũ
accuſaret ſane inq̃ gloria munuſq; vltra mortali
bus oblata ſpernenda non ſunt exemplo Themi/
ſtoclis qui cum in theatro rogaret quę nam vox
gratior auditui eſſet leniter ſubridens ait ea mihi
iocundior vox eſt qua illa rerum a me geſtarũ ca/
nitur neq; iniquo animo geſta ſua illuſtrari ſic Sci
pio : ſic Traſibulus qui Athenienſium patriam a
tyrannis liberaſſet cum plurima munera ei vltro
afferentur nihil preter coronam ex duobus olea
genis peractam percepit aſſerens illam ſatis glo/
rie preſeferre & inuidie omni ex parte eſſe. Ita
Pythacus ex pluribus muneribus pauca ſuſcepit
& diſſerens hęc modica voluntatem in me ve/
ſtram oſtendunt & paupertatem meam explebũt
cum parua ſint diuturna eſſe poterunt quando in
uidię minus erant per noxia: & ſi Strabo princi/
pis perſuaſione: rem publicamq; regentis non ora

tione contineri dixit ſed muneribus illam autem quæ verborum eſt oratorum eſſe ait nam magi/ ſtratuum principumue quorum opulentia non eloquentia ſplendida eſſe debet multa inquiens per diuitias ac liberalitatem mortales aguīt plæ/ rumq; quę vi : & armis nequaq̄ aſſequerentur. ſic Ginias Pyrri regis orator multas vrbes eloquen/ tia Pyrro conſiliauit nec potiores liberalitate mu/ nificentiaq; regis. ſic legati Mylitenenſium orato/ ri Demoſteni argento eū ficere pariter Philippus Macedo Demoſtenem ipſum auro q̄ eloquen/ tia non peregerat: horruit itidem Philippus ca/ ſtellum naturę loci ingenioq; munitum militeſq; edicerent ad illud niſi e cœlo nullum eſſe acceſ/ ſum tunc rogauit rex an aſellum auro onuſtum illuc perducere poſſent? annuētibus illis vicimus ergo ait vt oſtenderet aurum non nulla conficere poſſe quę vix vllis aliis viribus perfici poſſent & ſi hęc quę non vera virtute ſed nec aperto Marte res ſuas etiam alias preclaras a ſe geſtas non illu/ ſtrar̄ ſed obūbrare nitunr̄ ea his cōpetāt viris ꝓbis & q vera virtute multa geſſere magis eloqō virtu te: ſagacitate oratione res maximas geſſere: hi ob plurimū magis eluſtrati maioriſq; nominis fuere & vbi inqt Cicero fuit tēpus cū in agris beſtiaꝶ homines vagabantur & ſibi victū ferino vitam propagabāt nec ratione quicq̄ ſeparataq; viribus

corporis adminiſtrabat nondum religionis diui/ nę: nõ dum humani officii ratio colebatur nemo nuptias viderat legitimas nõ certos quiſq̃ aſpexe/ rat liberos nemo ius ęquabile quid vtilitatis ha/ beret acceperat ita propter errorem: atq; inſcitiam cęca: ac dãpnata cupiditas explẽda viribus corpo reis abutebatur quaſi pernitioſiſſimis ſatellitibus quo tempore quidam ſapiens vir cognouit quę nam res oportuna quę in animis hominum eſſet ſiquis eam poſſet elicere & perficiendo meliorem reddere hoc vnq̃ fieri potuiſſet quod homines a conſuetudine brutoꝝ ſubito conuerteret & ad diuerſas rationes traducere niſi ſuaui oratione: eloquentiaq; perſuadere potuiſſet: itaq; eloquen/ tia: amplectenda eſt ne mali cum bonorum detri mẽto cõmuni omnium pernitie hęc inq̃ ad rem pub. plurima cõmoda affert: hęc pacem hęc con cordiam in re: pub. parit ſi mediatrix ſi modera/ trix oĩum rerum preſto eſt ſapientia: hinc ad ipſas qui eã adepti ſunt laus: honos: dignitas confluit: hinc amicis quoq; eorum certiſſimum: tutiſſimũ/ q; prę ſidium comparatur concordię inq̃ vincula duo ſunt beneficium & gratia quorum alterum corda beniuolẽtia cõnectit: altera autem ſtudium ſtabilitatis confirmat cõmunis vna ſpes: cõmu/ nis virtus maximam concordiam pariunt altera ex opinione futuri boni quę animos omnium

perfundit ſuaui quadam iocunditate altera ex ti/
more impendentis mali qui tantę potentię eſt vt
Gorgia Leontinus Criſpus Saluſtius : & Cicero
meminerunt vt comicos cariore beniuolentia
confoueat & inimicos gratia & amore conſiliat
& quiſq; cum ſatis ſe tutum eſſe putat & ad boni
metus ſcit fretus canctorum ope: conſilio & au/
xilio:ac concordia quidem nulla ex parte ſe iun/
gitur clementia per quã animus etiã ex odio con
nectitur ad priſtinam gratiam reducitur & mira
quadam comitate continetur. hinc diſcordia re/
gum orientalium Aſia ipſa a Romanis ſubacta
extitit hinc illud Saluſtii concordia paruę res cre
ſcunt diſcordia vero maximę dilabuntur lauda/
tur quidem Demoſtenis vis: Platonis copia : io/
cũditas Iſocratis: Cęſaris calor: impetus Grachi:
Lelii lenitas: Plinii nitor: Catonis grauitas: Calui
ſanctitas: Hortenſii partitio: Frontonis breuitas:
quæ omnia Cicero ipſe ſua illa diuina quaſiq;
cœleſti eloquentia perẽni torrentiq; eloquio am/
plexus extitit.

FINIS.

L

De diſciplinarum virtutumq; Laudi
bus Liber quartus fœliciter
Incipit.

Egetius agreſtem inquit incultamq; ho
v minū ab initio ſeculi vitam a cōmunio
ne mutorum animalium vel ferarū vr
bium conſtitutio viriq; probi eloquētiaue prima
diſcreuit nomē repperit cōmunis vtilitas ideo po
tētiſſimas natiōs ac principes ſaluberrima cōcio
ne: orationeue habita nullam maiorem gloriam
putauerunt quā aut fundare nouas vrbes: aut ab
aliis cōditas in nomen ſuū ſub quadā amplifica
tione trāsferret Roma documentū eſt: quę ſalutē
ciuiū capitolinę arcis ſeruauit glorioſius poſtea to
tius orbis poſſidere imperio. quippe ēt in princi
pibus ſummū eloquētię ſtudiū: & rez ſciētia fuit:
vt in Cęſare: & Auguſto vterq; ēt in caſtris mul
ta ſcriptitauit. Tyberius vero & Claudius ēt de re
bus qbuſcūq; minimis diligētiſſime lřaz exac
tores fuere: Traianus quoq; nullā a ſe diē ꝑtermiſ
ſam meminit. inqua vel nō ad iuſtitiam aut ad vir
tutē erudiret. Hadriani quoq; imperatoris memo
riā ac flumē quodā eloquētię ętas illa admirata.
Theodoſiū ēt ferunt ad crebras noctis vigilias ſo
litū philoſophię cōmentarios lectitare: & ne Gre
cos ēt ſilētio ꝑtereā Melciades: Conon Temiſtho
cles: & Pericles: Athenienſiū duces nō minoz pe

ritia reℊ̃ q̄ belli ſciētia pſtiterūt quod idē fuiſſe in Epaminunda Thebanoℊ̃ duce ac Philopomene Acheo: & aliis Lacedemoniis ducibus ſic Aphri canus vt rurſus repetā ferē ſēmp in caſtris aliqd le ctitaſſe ac domi cū a re pub. vacaret philoſophari ſolitū. Cato ēt q optimus ſenator: optimus mi les: optimuſq imperator iudicatus eſt cū ſero no ſtras: cœpiſſet litteras grecas eſtrema ętate didicit in. M. qdē Craſſo: & Antonio quāta vis eloquē tię fuerit explicauit Ciceronis liber ad Quintū fra trē de Galba enim oratore ac Fabio hiſtorico & Torquato. Cotta: Bruto: Sulpitio. q licet patritio rū familiis Romę nati & maioℊ̃ laudibus & reℊ̃ a ſe geſtaℊ̃ florerēt ſęmper tn̄ nobilitatis inſignia ſtudiis optimaℊ̃ a tiū cōiunxere hi qdē q nō mo do rei militaris ſcientiā tenuere ſed ēt liberalibus diſciplinis ita claruerūt: vt plus interdū cōſilio ac ratione: q̄ viribus: aut armis pugnarēt nec virtute qcq̄ pſtantius edixere. o admirandā animi ſapien tiam quę fructus ex ſe ſe pariat vberrimos ac tales reddat homines vt ingenio cuncta metiant̄ & hu mana calcent diuinaq ſuſpiciant. Sic illa Cicero nis diuina eloquentia vrbem comburēdam: exu/ rendāq insidorum perfidia ſumma oratione in/ columen reddidit vt patrię pater dici mereretur quę fundata auctaq extiterat armis bellicaq vir/ tute de qua aliquid breui. ſermone exarandum

duxi mortalium omnium iudicium eſt vt ait Ci
cero fortunam quidem a deo petendam: ſapientiã
autẽ a ſe ipſo ſumendam eſſe. princeps igitur cui
mortalium imperium venerandaq; iura Deus in-
dulſit vt ait Homerus excogitare debet ſe maxi-
mam inter mortales oĩum fortunam nactum eſſe.
proinde ea oĩa pſtare debere quę ſui muneris ſunt.
omniq; ſtudio niti vt virtutem plenamq; ſapien-
tiam aſſequatur vt dignitate adeo accepta ſanctiſ
ſime iuſtiſſimeq; fungatur eſt enim ſapientia diui
naꝝ humanarumq; reꝝ ſcientia quę cognitionẽ
contemplatur cauſarum cuiuſcũq; rei ex qua qdẽ
fit vt diuina imitetur humana aũt oĩa inferiora vir
tute omnino eſſe ducat ſapientię quidem obiectũ
veritas eſt per quã ĩmutata ea omnia dicunt quæ
ſunt: quęue fuerunt aut futura eſſe exiſtimamus.
preclare Socrates vir ſapientiſſimus veritatem &
virtutem idem eſſe aſſerebat ſicut enim illa non
minuitur ſic virtus ſemper eadẽ inuenitur & quia
numeros plena omni tempore & pe fecta exiſtit
veritati omnia conſonant vt in fidibus: & cantu
fieri perſpicimus in quibus ſi quid diſſonat armo
nia omnis peruertitur ſic veritas ipſa paruo non
nunq̃ iudicio offenditur nec diutius põt ſub diſſi
mulationis habitu latere igitur ſiquis principum
arma capeſcẽda duxerit pro veritate iuſtitiaq; tuẽ
da virtute & ſapientia militari exercitio diſciplina

ue is vtatur quippe militaris ſciétię ſcriptores plurimi pro feruntur primum tamen de equitatu tradunt ſcripſiſſe Ciceronem: Pyrrum deinde idéq; paulo ante Xenophontem peregiſſe. Xenocraté ét Calcedonium Plinium: Iulium: Frontinum: Modeſtum: Helianum ad Hadrianum imperatorem & Mauritium etiam imperatorem: & Vegetium omnes fere rem bellicam paulo diligentius atq; accuratius perſecuti in naualem terreſtremq; diuiſere longa in naui primum tradunt Iaſonem Theſſalū nauigaſſe in Cholchon Laumedontis tempore inde Argonautas appellatos eius vero nauis prudentes & temonem feciſſe Thyphim triremem Eritrei quatriremem edificarūt Corinthi nauem onerariam, pauloq; ſubductiorem Ippius Tyrius excogitauit cymbam vero: ſyderūq; ob obſeruationem in nauigando Phenices q̄q̄ ſyderꝝ inuentione plurimi in Thaletem Myleſium retulerunt ancoram quidem bidétem Anacharis ſcyta inter Grecorum ſapientes annumeratus vela: Icarus antennam vero Dedalus Ipegrus primus omniū Minos Rex. Cretenſium contra Niſum: & Megarēſes dicitur prelio decertaſſe ex Romanis ante omnes: C. Duellium naualem de Charthaginenſibus victoriam reportaſſe quā ob ré maxime ſibi honores a ſenatu decreti ad aliam nunc militiam deſcendamus fama tenet Bellerophon

tem primum comperiſſe vt equis homines vehe-rent primi autem qui equeſtri bello vt poetę edixere finxereq; fuere Theſſali quos Centauros appellarunt ſiue a virtute celeritateq; currendi armaturam Curetes primi contra Calidonios fabricauere: q̄q̄ ferunt Lacedemonios bellicoſiſſimos gāleam: haſtam: gladiū q; inueniſſe iaculum ab Hectelo ſcutum q̄dem a Calco ſecurim Piſeus fundam & baliſtā Æneas ſagyptas & arcum Scytha Iouis filius īuenit: frena. uero ſtrataq; equo℞ a Peletronio fuere reperta inſtruere exercitum ordinare acies ſigna ac teſſeras militibus dare: vigilias in caſtris Palamides per belli Troiani tempora dicitur cōperuiſſe quāq̄ Hānibal ille apud Liuium a Pyrro hęc omnia inuenta malebat ſpeculari vero & explorare ac inſidias inſtruere Sinon q Troiā Grecis aperuit: belli autem indutias Lycaon cum Moloſſis primum inſtituit: & violauit: quem idcirco poetę tradunt in lupum fuiſſe verſum fœdera vero Theſeus percuſſiſſe primum dicitur plures enumerare poſſem claros viros illuſtreſq; Alexandrum Macedonem: Pyrrum Epyrotum: Hānibalem Carthaginenſem: Epaminundam Thebanum Ageſilaum Lacedemonium: Agatoclem Siculum. M. Furium Camillū: duos Scipiones: Lucullum: Pompeum: Sertoriumq; alios cōplurimos: quos numerare haud duxi: hinc milites:

hinc duces: hinc principes exoriunt: hinc magna regna: maximaq; imperia comparant: Romanã rem pub. cõtemplemur ea ars militaris dominã orbis terrarum effecit. ſic Alexandrũ magnum bel/lica virtute Greciã: Aſiam: Indiã: terras: mariaq; ſubegit & quicquid vbiq; eſt regni glorię dignitatis imperii id totum eſt militari virtute comparatum quorum diſciplina vera eſt vt Aurelianus imperator aſtipulatur: ſi uis inquit tribunus eſſe: imo ſi vis viuere manus militum contine nemo pabulum alienum rapiat: ouem nemo contingat: vuas nullus attingat: ſegetem terat: oleum: ſalem: ligna exigat annona ſua quiſq; ſit contentus: de hoſtiũ preda: nõ de prouincialium lachrymis habeant: calciamenta fortia veſtis noua veterem excludat alter alteri obſequatur in hoſpiciis caſte ſe agant in militia conſtanter fortiterq; laborem: parcitatemq; contemnat. quippe vt Ariſtotiles aſtipulatur duas virtutes ſcilicet conſtantia. & continentia clariſſime intellectus ſe cernit. continentiam autem voluptatem: cupiditatẽq; ſuperare conſtãtiam Cicero aſſerit animi ſuauitatem eſſe. ꝑclara inq̃ virtus eſt cõſtantia optimi viri fortitudine digniſſima hinc Marius cum varicoſus eſſet vt mederetur: ſecandum crus medico prebuit & nõ modo non ingemuit vocemq; edidit verum inmotus ſtetit ſic Caſſius Sceua cum ſagitta

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE RO A

Oculum ad Dirachium excuſſit vt in pugna for/
titer preſtaret & Artilius qui ad Maſſyliam am/
putata dextra nauem ſiniſtra tenuit vnde Plinius
Lenę meretricis quę diu torta nūq̄ indicauit Har
modium & Ariſtrogitonem Tyrannicidas hæc
inquam eſt conſtantia illa quę nunq̄ ab honeſta/
te diſcedit, hinc Pomponius ille Romanus a Mi
trhidate captus dic queſo inquit ſi per me diligē
ter curatus fueris nunquid eris ex inde amicus? tūc
Pomponius ero inquit ſi tu populi Rom. amicus
fueris ſi ſecus me quoq; inimicum habebis tunc
Mitrhidates magnam viri conſtantiam admira/
tus ab omni iniuria hominem ꝓhibuit. ſic Fabri/
tius ingenti munere a Pyrro oblato ſpretoq; Ele/
phante clam oppoſito horrendam emittente vo/
cem nec perterritus ait neq; heri me pecunia corru
piſti neq; hodię Elephantino barritu terruiſti: do/
cuit Fabritius ſe non minorem animi fortitudinē
in bello atq; in acie verſari quā contra cupiditatē:
ac terrorem conſtanter conſtitiſſet admiratuſq;
Pyrrus Romanorum fortitudinem: cōnſtantiāq;
inſpectā in reparando inſtaurandoq; exercitu eoꝝ
celeritate plane video inquit me Herculeo ſydere
progenitum cui etiam neceſſarium ſit cum Ler/
nea Hydra pugnare: nam cęſis tot hoſtibus ex eo
rum ſanguine q̄ plurimi renaſcuntur & cum ani/
mo aduertiſſet eorum qui in acie ceciderant forti

tudinem exclamauit o q̃ facile fuerat aut mihi or/
bis terrarum imperium cum Romanis militibus
inuadere aut illis me & imperatore ac rege hanc
virtutem tanti Cicero fecit vt affirmet multas per
eam beatitudinem fuiſſe adeptos Hinc. M. Atti/
lius qui non tam ſuperiore gloria: cum & bis fuiſ
ſet conſul & ſemel tryumphaſſet: cum vigiliis fa/
meq; cruciaretur ob promiſſę hoſti fidei volun/
tariam conſtantiam ait non claritate nec laſciuia:
nec riſu aut ioco comite leuitatis ſed ſepe eti   tri/
ſtes firmitate & conſtantia fiunt beati. vt Ciceró
quidem aſtipulatur nulla eni. inquiens vis tāta eſt
quę non ferro aut viribus debilitari poſſit at ani/
mum vincere iracundiam cohibere fortiſſimi viri
eſt quę qui facit nō modo ſummis cum viris ſed
deo ſimillimus habendus eſt hęc efficit vt homi/
nes pulchra: decoraq; : & honeſta agere audeant:
turpia: indecora abhorreant moriq; malit: aut vul
nera: doloresq; ſubire per ignauiam vecordiam
qui porpiam agere hoc ſibi pſuaſiſſe Pythacum
Mythil:num nam cum adiutus b Alcei fratri/
bus Meleacrum Lesbi tyrannum perfligaſſe lon
ge facilius Phrionem Athenienſium ducem inſin
gulari certamine peremit viri quidem fortes non
tam laudem ac pręmia ſequuntur: q̃ fortit r ac re
cte facta ſed q̃uis ex animi magnitudine fortitudo
nec gloria nec pręmia ſequatur tamen hęc: & ma

M

jora etiam aſſequitur fortis ſiquidem viri eſt glo/
riam cōtempnere & nullam palmam : nullumq̄
theatrum virtuti conſcientia illuſtrius eſſe putat
nulla inq̄ virtus maiorem laudem & plura mune
nera accipit quis ex prudentia aut temperātia mi/
nus ex publico ſuſcipit iuſtitia autem odium atq̄
inuidiam potius contrahit q̄ beniuolentiam.hinc
Cicero honos eſt premium virtutis iuditio : ſtu/
dioq̄ ciuium delato ad aliquem quot premia?
quot munera?a principibus:ac populis viris forti
bus ſtatuuntur teſtes ſint coronę militares:haſtę:
torques:armille pedeſtres:equeſtreſq̄:ſtatuę:tro/
phea:tryumphi:& alia multa quibus viri virtute
preſtantes in preliis honeſtantur quin imo priſci
illi diuinos honores decernebāt tales apud Athe
nienſes : Caſtor:& Pollux apud Indos Bacchus:
apud Thebanos Hercules hinc Hannibal cum a
Cartaginenſibus reuocatus eſſet priusq̄ nauem cō
ſcendiſſet arcum erexiſſe non longe a Lacinię Iu
nonis templo in memoria rerum a ſe geſtarū in
quo imagines nobilium ſculptorum manu factę
cernebant ſic Leonidas cū paucis Lacedemoniis
adiutus & a locris obſtitit laſſi cędendo:Lacede/
monii:locrenſes omnes cecidere ſepulchrum eis
peractum lićterę:pićturęq̄ inuentę quę diuturnū
teſtimonium fortitudinis afferant ſic Lucius Sci/
pio Aſiaticę vićtorię in Capitolio oſtendit tabulā

quę totius belli ſeriem preſeferebat: ſic Meſſalla vir clarus in latere hoſtiliꝗ curię propoſuit pictam tabulam in qua Chartaginenſes. Hiero. victi oſtẽ debantur: fortitudo in quam illa ſecuritatem: animiq; fiduciã preſtat quibus profecto probum virum tutũ eſſe & Deo regi omniũ optimo guber natori reliqua permictere atq; cũ hominibus placide verſari: & hilari vultu rebus aliis quę qbuſcũ q; horis ſingulis accidunt indulgere: & animo cõ quieſcere nã cum in Hiſpania Sertorius imperaret fama crebruiſſet de Heſperiis inſulis de qbus poetę fabulantur quod in his locus ſit quod cum Diis ęuo frui liceat ſempiterno memor Homeri teſtimonio exercitu derelicto: imperioq; tutã: ſecurãq; vitã ibi degere quod ſi hoc peregiſſet a Perpẽ da ĩmenſa proditus aut cęſus fuiſſet. ſic Pompeus vir tanti nominis ſi quieti ſe dediſſet in prodite ꝑ nauiculam ductus illud Iambicum Sophocleum ad Corneliam coniugẽ: & filium quicũq; in tyrãni domum ꝓficiſcitur illius fit ſeruus liber licet ſit cõſilio Thodoti truncatus Ptholomei iunioris preceptoris q dixit hominem mortuum nõ mordere: Sylla hoc ſolum fœlicitatis habuit quod dictaturam Tyrãnidem q; depoſuit vt quietam vitã duceret quod ſi hoc Cęſar peregiſſet haud cęſus in Senatu. ſic Alexãder Phocionẽ rogauit qd ſibi vt ageret perſuaderet. tunc ille cenſeo vt arma

iora etiam aſſequitur fortis ſiquidem viri eſt glo/
riam cõtempnere & nullam palmam : nullumq̧
theatrum virtuti conſcientia illuſtrius eſſe putat
nulla inq̄ virtus maiorem laudem & plura mune
nera accipit quis ex prudentia aut temperãtia mi/
nus ex publico ſuſcipit iuſtitia autem odium atq̧
inuidiam potius contrahit q̄ beniuolentiam. hinc
Cicero honos eſt premium virtutis iuditio : ſtu/
dioq̧ ciuium delato ad aliquem quot premia?
quot munera? a principibus: ac populis viris forti
bus ſtatuuntur teſtes ſint coronę militares: haſtę:
torques: armille pedeſtres: equeſtreſq̧: ſtatuę: tro/
phea: tryumphi: & alia multa quibus viri virtute
preſtantes in preliis honeſtantur quin imo priſci
illi diuinos honores decernebãt tales apud Athe
nienſes : Caſtor: & Pollux apud Indos Bacchus:
apud Thebanos Hercules hinc Hannibal cum a
Cartaginenſibus reuocatus eſſet priuſq̄ nauem cõ
ſcendiſſet arcum erexiſſe non longe a Lacinię Iu
nonis templo in memoria rerum a ſe geſtarũ in
quo imagines nobilium ſculptorum manu factę
cernebant ſic Leonidas cũ paucis Lacedemoniis
adiutus & a locris obſtitit laſſi cędendo: Lacede/
monii: locrenſes omnes cecidere ſepulchrum eis
peractum lictterę: picturęq̧ inuentę quę diuturnũ
teſtimonium fortitudinis afferant ſic Lucius Sci/
pio Aſiaticę victorię in Capitolio oſtendit tabulã

quę totius belli ſeriem preſeferebat:ſic Meſſalla vir clarus in latere hoſtiliȩ curię propoſuit pictam tabulam in qua Chartaginenſes. Hiero. victi oſtē debantur:fortitudo in quam illa ſecuritatem:ani miq; fiduciā preſtat quibus profecto probum vi/ rum tutū eſſe & Deo reg̃ omniū optimo guber natori reliqua permictere atq; cū hominibus pla/ cide verſari:& hilari vultu rebus aliis quę qbuſcū q; horis ſingulis accidunt indulgere:& animo cō quieſcere nā cum in Hiſpania Sertorius impera/ ret fama crebruiſſet de Heſperiis inſulis de qbus poetę fabulantur quod in his locus ſit quod cum Diis ęuo frui liceat ſempiterno memor Homeri teſtimonio exercitu derelicto:imperioq; tutā:ſecu rāq; vitā ibi degere quod ſi hoc peregiſſet a Perpē da īmenſa proditus aut cęſus fuiſſet. ſic Pompeus vir tanti nominis ſi quieti ſe dediſſet in prodite ꝑ nauiculam ductus illud Iambicum Sophocleum ad Corneliam coniugē : & filium quicūq; in ty/ rāni domum ꝓficiſcitur illius fit ſeruus liber licet ſit cōſilio Thodoti truncatus Ptholomei iunioris preceptoris q dixit hominem mortuum nō mor dere:Sylla hoc ſolum fœlicitatis habuit quod di ctaturam Tyrānidemq; depoſuit vt quietam vitā duceret quod ſi hoc Cęſar peregiſſet haud cęſus in Senatu. ſic Alexāder Phocionē rogauit qd ſibi vt ageret perſuaderet. tunc ille cenſeo vt arma

exercituq; dimiſtas vitam tranquillam ſecuramq; agas at Alexander ſubridens ſpretoq; conſilio ſe gloria exultans inchoatam militiam ſequi deſti/nauit proinde in medio victoriarum urſu inuictiſ/di: & florenti ætate veneno cōfectus. hinc ille Hā/nibal ilariorem mutato fortunę ſtatu ſe cunctis oſtendebat at Cęſar fleuiſſe fertur Pompei capite ei oblato igitur magna quidem virtus eſt ferendo ipſa atq; aut ſcio: aut cēſeo an omnium maxi/ma dolorem ſiquidem mortēq; contēpnit deco/ris gloriam: & animum noſtrum prudentię iuſti/tięq; ſubigit quo nihil difficilius eſſe perſpicitur nunc ad leges ipſas ſanctiſſimas atq; iuſtitię deco ra deſcendam: duę ſunt in q̄ diſciplinę imperato/rię altera in armis: & virtute bellica ſita eſt: altera in iuribus: legibuſq; earumq; diſciplina cōſtituta quibus ſi careant principes imperii maieſtatē tue/ri ac conſeruare nequeunt: armis belli pericula re pelluntur: legibus pacis ornamenta retinentur: ad prīcipem pertinet fines ſuę rei.pub.propagare: id conficit ſolertia militaris ad eundem ſpectat rem pub. ipſam ſumma cum æquitate: atq; iuſtitia gu bernare id pręſtat iuris ſciētia virtus militum bel lum a ciuitate ꝓpulſat moderatio legum pacem in re pub. conſeruat duabus his virtutibus impe/ratores exornantur Plato equidem cum ad Ar/chitam Tarentinum ſcriberet vt cum aliquando

a diuturna contemplatione rerum diuinarũ inter/
pellaret & ad ciuiles virtutes hortaretur : meméto
inquit non tibi ſoli natum eſſe ſed partem tui pa
tria ſibi védicat partem neceſſarii atq; amici: par
tem conciues tui: & vniuerſum hominum genus
adeo vt per exigua pars tibi ipſi reliquatur: ſic Ari/
ſtotiles: & Cicero: ad hanc ferme ſententiam reli/
quatur ſane ciuiles illi qui etiam per virtutem fiũt
beati inter mortales verſantur vt decet animal ſo
ciale rei pub. conſulti vrbes tuẽtur neceſſariis oĩa
neceſſitudinis officia exhibent ciuium res guber/
nant ſocios prouidentia: liberalitateq; protegunt.
hinc Cicero inquit nihil eſt illi principi deo qui
omnem mundum regit acceptius quod quidem
in terris fiat: q̃ concilio: cœtuſq; hominũ iure ſo/
ciati: quę ciuitates appellantur harum rectores &
conſeruatores e cœlo profecti: illuc reuertẽtur: illę
in q̃ ſunt ſanctiſſimę leges quę innocẽtiam fideq;
ſanctiſſimam quę tuentur qbus ex rebus humani
generis ſocietas ſubſiſtit cũ homini nihil tutius:
nihil meli⁹: nihil tranqllius eẽ poſſit: q̃ nemini no
cere: hinc Cicero innocẽtiã eẽ ait animi affectio/
né quę nemini nocere velit vitia enim declinat: &
ſic vitã prudẽtia: & cõſilio ĩſtituit vt neq; peccet:
neq; alii iniuriã inferat. vt Plato recte aſſeruit: hĩc
Flacchus non poſſidenté multa vocaris recte bea
tum rectius occupat nomé beati per deorum mu

ueribus ſapienter vti : duramq; callet pauperiem pati peiuſq; leto flagitiũ timet ille vero q iniuriã alteri facit hic cõtra iuſtitiam peccat cuius primũ munus eſt neminem ledere hic humanam ſocietatem dirimit cũ iuſtitię obiectum ſit hominũ ſeruare conſortiũ huiuſcę iuſtitię ſpes hominem a ſolitudine vocauit & ĩmultitudinis cœtũ impoſt villa:opida:ciuitatẽq; induxit: vt tuti a ferarũ curſu: & ab oĩ alia vi eſſent : magna inquit virtus in homine eſt innocẽtia: & hic eſt ille quẽ ab oĩ periculo tutum ẽt ſolũ: & inermẽ Flaccus cecinit integer vitę ſceleriſq; purus. non eget mauris iaculis: neq; archu: nec venenatis grauiter ſagittis Tuſce pharetra. hinc Cicero magna eſt vis cõſciẽtię o iudices: & magna in vtrãq; partẽ vt neq; timeant q nihil cõmiſſerunt & pœnã ante oculos ſemp verſari putant q peccauerunt: ſic Apollinis voce Archias quo recẽti inocẽtis Archilochi poetę cęde pollutus eſſet vt tẽplũ egrederet iuſſus eſt pœnas dedit a cõcurrente populo obrutus ſaxis: ſic Cecilius Metellus q Dalmacis vltro bellũ ĩtulit tryũphãdi cupiditate pellect⁹ irriſus a populo: & amicitibus p ludibriũ cõtẽptus eſt & id qdẽ rectũ putãt ĩnocẽtes vlciſci vñ Dido apud Maronẽ vltra virũ pęnas inimico a fratre recępi. pclara inq̃ virt⁹ ẽ ĩnocẽtia q̃ vidices paratos ſęmp hẽt: & tã ſublimẽ q̃ ſimilẽ fortunã exornat regis fidẽ dicimus ex

Platonis ſnīa ſimilitudinē dei imitari vt virū illū fœlicitate magis prḗſtare qui per ſimilitudinē ma gis deo adheret deus qdem gloriā ex innocentia aſſeqtur. vt q nullis malis mortales nunq̃ afficiat vt Orpheus Poeta canit. hinc ille Actalus rex in/ nocētiam amicorum: & cognatoꝶ cæde fedauit ommiſſa regū adminiſtratione hortū fodiebat. ꝑ inde ærariḗ fabricḗ ſe tradidit morbūq; contraxit quo ſeptima die ſeceſſit populūq; Romanū here dē inſtituit cuius opes Romḗ ꝑlatḗ luxuria Aſia/ tica vniuerſam vrbē ifecere ſed Euagora Cypri⁹ rex maximā innocētiḗ gloriā adeptus eſt q in oī vita ſemꝑ iuſtū exercuit imperiū. ſic Aphricanus q cū Romḗ ꝑ inuidiā poſtularet̄ poſſetq; inimi/ cos lōge ſupare volūtariū exiliū ſubire maluit: pa triaq; cedere: q̃ inteſtina clade ciuitati nocere. ſic Pōponiū Acticū vt Corneli⁹ nepos aſtipulat̄ ino cētē adeo fuiſſe vt q dicto: facto ue neminē leſerit memor accepti bñficii ſemꝑ extiterit: ſic Phociō ꝑei⁹ mirifica inocētia tātū valuit apud Alexādrū vt pp hæc captas a ſe Thebas Demoſtenē: Lycur gū: Hipericlē: & Caridemū oratores ꝑclariſſimos ad ſuppliciū poſceret eos liberauit Athenięſeſq; ęqs cōditiōib⁹ ei cōſiliauerit moralē phyloſophiā initiū habuiſſe fert̄ a Pythagora q cū a Claonide aſſyrioꝶ Tyrāno qd nā eēt iterrogaret̄ ſe philoſo phū ſapiatię amatorē eē. q̃q̃ multi ħ putē Socrati

adtribuẽdum & ſi per multę philoſophorum ſe/
ctę ſint tamen vt reor illis de humanis rebus me/
rerentur qui docẽt homines pie ſancte atq; inno/
cẽter viuere: neminem ledere: & quę ſua ſunt vni/
cuiq; tribuere. Quippe de vitę ratiõe primus omni/
nium aſſerẽdo docuit Socrates qui reliquit natu/
ralem ſpeculationem cui philoſophi omnes intẽ
debant qui diſſereret eam ſine alio fructu eſſe: vt
officia vitę noſtrę minus adiuuare illam autẽ no/
biſcum verſari & bona omnia nobis prębere hũc
ſecuti ſunt plures qui relicta naturali comtempla
tione huic morali tantum incumbebant dicebãt/
q; inquirendum ẽẽ quid boni maliue domi eſſet
ſed ex ambiguo ſocratis ſermone qui nihil omni
no affirmabat: quarũ ſingule diuerſis finibus ma/
lorum: & bonorum conſtitutis diuerſas ſentẽtias
ſtatuerunt prima fuit Achademia vetus cui prę/
fuit Plato a quo diſcedens Archiſilaus mediam
conſtituit lacides vero nouam Ariſticus Cirenai/
cã: quã á patria ſua appellauit: ſicut Phocion Elia
cam á ſua ſic Euclides Magaricam Antiſtenes
Cynicę nomen dedit. ſicut Zeno ſtoicę a porticu
quo docebat Clito Mancus a pręcipua eius do/
ctrina Dialecticam appellauit. Ariſtotiles Peripa/
teticam ab vſu deambulandi Menedemus Eratri
cam á patria Pirrones autem quaſi queſtores Hy/
conomia in quã Epolithica quę priuata & publi/

ca ſepe complectentes gubernacula tota in cuſto/
diendatgubernanda : atq; amplificanda re pub.
verſatur ab exordio vrbes non erant ſed ſub aper
to cœlo vagabantur nondum erant domus exco
gitatę frondibus ac pellibus a pluuia niue:grandi
ne tegebantur ſi quando vehementior vis tempe
ſtatis ingluiſſet in ſpelunca atq; in antra confugiē
tes neq; frumenti neq; vini vſum nouerant & quę
ſua ſponte terra tuliſſet veſcebantur Toxinus ve
ro Cœli filius ex luto primus fertur domum edi
ficaſſe nidos imitatus hirundinum licet hæbrei a
ſuis primum omnia reperta autument poſt hunc
Eurialus & Hiperbius fratrē lateritias domos co/
ctilibus muris erexerunt Cadmus Agenoris filius
lapidicinas primus apud Thebas condidit Cho/
rebus Atheniēſis vrceos:& figulinam inſtituit cu
ius rotam excogitauit Anacharis vrbē męnibus
Traſon primus inſtituit domos vero & ciuitates
clauibus obſerrare. Theodorus Samius boues ara
tro iungere. Noe vero vt diuina pagina aſtipulat
ſeminare. Buſyris Neptunni & Lybię filius vites
in vini vſum excolere. Eomolophus Athenienſis
frumentum molere & conficere. Ceres apud ſica
nos edocuit linum ad veſtes texendas araneā colo
phoniā:lanā vero Palladē ad vſum hominū cō/
feciſſe. Hębrei vero a ſuis oīa iā ṕdicta peracta cō
memorant:autorūq; noīa referūt:multa enim vt

cenſeo eſſent recēſenda: verū ad iura ipſa: legeſq; eorūq; autores deueniendū duxi atq; ad magiſtra tuū regimē: iuſtitięq; vim neq; me latet i Foroneū in Trimegiſtrū Mercuriūq; plurimi legum inuen tionem initiaq; referant. Sed Iſiderus Moſes inqt gētis Hębreę primus oīum diuinas leges & ſacris licteris explicauit. Phoroneus rex primus Gręcis iudicia: legeſq; conſtituit ſic Mercurius Ægiptiis tradidit. Solon quidem primus Athenienſibus le ges edidit. Licurgus Lacedęmoniis iura ex Apol lineo oraculo cōfinxit ſic Numa Pompilius Ro/ manis: proīde cū populus ſeditioſos magiſtratus ferre non poſſet. X. viros legibus ſcribendis crea/ uit: qui leges ex libris Solonis in latinum nomen trāſlatas. xii. tabule expoſuere fuere autem hii Ap pius Claudius: Titus Genutius Publius Sextius: Lucius Veturius: Caius Iulius Publius Sulpitius: Publius Curiatius: Titus Romulius: Spurius Po ſtumius: & ſi Poetę illa℞ originem fabuloſis diis potius fuiſſe cōſecratam: Cererēq; primam leges dediſſe hominibus eāq; ab his legiferam appella/ tam digna autumantes quę diuinitati fabuloſę ta men aſcriberetur quippe cum fruges mortalibus: alimentaq; dediſſet leges quoq; dare voluiſſet qui bus aut ſubſiſtere aut ſaltem honeſte conſtare nō poſſet: vt vitam corpusq; non ſolum ſubſtentare/ mus cibo: ſed legum etiam defenſione tueremur:

Athenienſibus vt prelibaui Solon q & ipſe vnus ſeptem ex ſapiētibus habebatur nouas deinde le/ges inſtituit vt qui parentes ſuos nō alerent: patri/moniūue diſſiparent hii perpetuo obſcuri: igno/bileſq; haberentur. alteram qui ocium ſectarētur: & inertię dediti eſſent atq; deſidię: eos iure tanq̄ nocentiſſimos accuſari poſſe: de pręmiis eorum in olympia: atq; in Iſimia viciſſet tertiā promul/gauit: & qui in prelio mortui pro patria cecidiſ/ſent: eorum filios publicę nutriendos: erudiēdoſ/q; pręcepit: vt Plutarcus & Laertius aſtipulātur: ębriūq; principem: temulentūq; non pecuniis: du riſſima vero morte necandum & alias ſaluberri/mas īſtituit leges. ſic & Lycurgus Lacedemoniis leges condidit: quarum prima populum ad obſe quium principum: atq; optimatum: principes atq; optimates ad iuſtitiam hortabatur alteri tem perantiam in omnibus rebus ſuadebat & parſi/moniā auri: atq; argēti penitus mouebat: vt nihil a quoquā emeretur interſe cōmutarent omnia: vt Homerus Troiani belli tempora fieri ſolitū ſcri/bit: pueros inopes nō in vrbe fouēdos ſed ī agros ad rei ruſticę vſum deducēdos vt aſſuefacti labori bus pauptatē: inopiāq; tolerādā p reliquū tempus efficerent: & alias pulcherrimas īſtituit leges quas ſilētio ꝑtermittendas duxi: Romanorumq; legū initiū (vt iam dixi) pulſis Tarquiniis ſuperiorum

regum leges abrogatas nouas deinde promulga/
tas latam manumiſſionis vinditium Bruti ſeruũ
quod coniurationem patefeciſſet ciuitate donatũ
proinde Appium Claudium (vt diximus) ad le/
ges ab Athenienſibus capiendas: quibus Romæ
tranſlatis eis duabus ſuper additis legem duode/
cim tabularum appellarunt pro roſtris ante ocu
los omnium in foro atq; curia poſuere pontifices
deinde maximos legum & cuſtodes ſi opus eſſet
interpretes ſtatuerunt: hinc ſcientia ciuilis: hinc iu
ra Romana: ſanctiſſimęq; leges emanarnut: hinc
Vulpianus: Paulus labeo: ſcęuola: Modeſtus: Cel
ſus: Papinianus ille Beneuentanus acutiſſimi inge
nii qui teſaurus virtutis: Aſyluſq; diſciplinarum
bonarũ omnium ſuo ęuo habitus extitit atq; alii
viri prudentiſſimi iuris: ac legum inſtituta ſancie/
runt: ius quidem pontificium a Numa Pompilio
proceſſit a Moiſe prius dei. opt. max. inſtituto.
apud Etruſcos Tagetem illum qui ex terra natũ
autumant & ſi multi qui humana diuinaq; con/
fundunt non in ſapientum dicant inuentione ne
quaq̃ leges eſſe reponendas a principibus: pontifi
cibuſue non ratione ſed ſolo imperio conſtitutas
cõfectaſq; facile ad nutum regum: ac principum
permutari poſſe: certe cum lex niſi ratione hone/
ſtate: iuſtitia: poſſibilitate ſuffultę leges haud nun
cupandę eſſent: cum ex Deo per ora principum

promulgentur. hinc illi viri ſapientiſſimi Pytha/goras a quo Methapōtini leges accepere ſic Edoxus: Prothagoras: Ariſtoteles qui ſuis ſtragytis leges: promulgauit. alius Guides alius Thuriis cō didit. ſic authore Plutarco illi ſeptem Grecorū ſapientes legum latores: autoreſq; fuiſſe: nam oēs leges in ęquitate: inmoderatione: prudentia con/ſtitutę ſunt. deniq; in philoſophia: in profundiſſi/maq; ſapientia omnes ad genus humanum: re/gendum: gubernandum: defendendum excogita tę: omnes ad vitam bene beateq; agendam ad in/uentę. hinc Cicero nulla inquit eſt lex quæ aliquā rem iniquam fieri velit omnia ſupplicia quę a le gibus proficiſcuntur culpę aut malitię vendican/dæ cauſa conſtitutæ ſunt: nulla res neq; legibus: neq; ſcriptura vlla deniq; neq; ſermone quotidia no: atq; imperiis domeſticis poſſunt adminiſtra/ri ſi vnuſquiſq; velit verba expectare: & non vo/luntatem eius: qui ea verba habuerit accedere: & alibi idem Cicero hanc igitur inquit video ſapiē tiſſimorum fuiſſe ſententiam legem neq; homi/num ingeniis excogitatā nec ſcitum aliquid eſſe populoꝝ ſed ęternū qd quod vniuerſum mundū regeret imperandi: ꝓhibendiq; ſapiētia ita princi/pem legē illam: & vltimā mentē eſſe dicebant oī ratione: aut cogentis: aut vetātis dei: exqua illa lex quam ꝗ dii humano generi dederūt recte eſt lau

data conſtat profecto ad ſalutem ciuium : ciuita/
tumq; incolumitatem vitamq; hominum:& quie
tam:& beatam inuentas eſſe leges.ſi quidem poſ
ſent principes leges peruertere ſed ſuum vna cum
legibus imperium peruerteretur.q̃ obrem quę nul
lum imperium:nulla res pub.ſine legibus eſſe po
teſt diuturna arma enim imperia parant leges par
ta conſeruant:ſicut ſine armis regna acquiri non
poſſunt ita nequeunt ſine legibus cuſtodiri.hinc
eruditiſſimus pręſul. Prutinus quę porro inquiēs
vita iocunda:quę honeſtę:ac inſtitutę rationes ſi/
ne legibus vtiliſſimum eſt ad merces tranſportan
das æquora : mariaq; nauigare id leges pręſtant:
quę pyratas vndiq; ſuppliciis per ſequūtur:opti/
mum eſt & neceſſarium profectiones:cōmeatus:
itineraq; conficere.id leges efficiunt:quę latrones
arcent:& graſſatores & inſidiarum pericula lon/
ge:lateq; repellunt iucundiſſimum eſt libera in ci
uitate verſari leges ſummam obtinent libertatem
neq; enim ſublata libertate leges neq; rurſus ſub/
latis legibus poteſt eſſe libertas nullis vim :nullis
iniuriam : nullis impetum fieri patiuntur vnum
quemq̃ in ſuo gradu:ſuaq; dignitate tuētur. ſunt
enim leges muri & fundamenta ciuitatum in qui
bus bonos q̃ tutiſſime detinent : malos arcent:&
his appropinquare non ſinunt:in his ſalus bono/
rum:in his conſilia ciuitatis:in his pacis preſidiū

continetur: nihil boni atq; honeſti eſſe poſſet ſi iura contempnerentur: & leges: hinc Cicero quod dico inquit legem a me dici nihil aliud dici volo q̄ imperium ſine quo nec domus vlla: nec ciuitas nec gens: nec hominum vniuerſum genus ſtare: nec rerum natura omnis: nec ipſe mundus poteſt: & idem alibi. q̄ obreminquiens leges ſeruari oportet: & ad eam cauſam ſcripta omnia interpretari conuenit hoc eſt quoniam res pub. ſeruimus: & rei pub. cōmodo atq; vtilitate interpretemur nam vt ex medicina nihil oportet putare ꝓficiſci niſi quod ad corporis vtilitatem ſpectat: quoniam eius cauſa eſt inſtituta: ſic a legibus nihil conuenit arbitrari niſi quod rei pub. conducat proficiſci quoniam eius cauſę ſunt comperatę leges inquiens curę eſſe nobis debent non propter: litteras: quę tenues ſunt: & obſcurę notę voluntatis: ſed propter earum rerum: quibus deſcriptum eſt vtilitatem: & eorum q ſcripſerunt ſapiētiam: & intelligentiā profecto inq̄ ſic res ſe habet vt quoniā vitioꝝ emēdatricē legē eſſe oportet: cōmendatricemq; virtutum ab ea doctrina viuendi ducatur quū ipſę ſint quib⁹ cōſtamus incedimus dormimus quod deniq; ſecure vitam agimus: id totum eſt iuris: ac legum defenſioni tribuendum quę niſi flagrantiſſimas hominum libidines: atq; auaritiam cohiberent: non mulieres pudicas: non

agros:non domos:nō vitam tutam haberemus:
virgines e parentum amplexibus eriperentur:per
vias:per vicos:per plateas homines vapularent:
diriperentur ſeuiſſime trucidarentur:Sicariorum:
furum:latronū:patricidarū pene eſſent omnia:bo
nis viris haud ullus eſſet locus ī ciuitate:haud tur
piſſimis ſęmper efficerentur iniuriis:leges inquā
ſunt:quæ mortales a tantis periculis:tantaq; atro
citate:ignominiaq; tuentur & quæ eos in ſumma
tranquillitate:ocioq; cuſtodiūt fortunas vnicuiq;
ſuas:honorem:dignitatem:vitam:animumq; cō
ſeruant: leges inquam vt Cicero aſtipulatur ſed
intelligi ſic oportet inquit:& hęc & alia iuſſa ac
vetitam populorum vim habere ad recte facta vo
candi:& a peccatis auocandi quæ vis nō modo
ſeuior eſt q̄ metus populorum & ciuitatum ſed
æqualis illius cœlum:atq; terram tuentis:& regen
tis Dei.idem rurſus nec quia inquiens nuſquam
erat ſcriptum vt contra omnium hoſtium copias
in ponte vnus aſſiſteret:a tergoq; pontem inter/
ſcindi iuberet.id circo minus Coclitem rem geſ
ſiſſe tantę fortitudinis lege:atq; imperio putabi/
mus nec ſi regnante Tarquinio nulla erat Romę
ſcripta lex de ſtupris idcirco contra illam le/
legem ſempiternam Sextus Tarquinius vim Lu/
cretię Triplicintini filię attulit erat inquam ratio
perfecta:ac rerum natura ad ręcte faciendum im/

pellens: & a delicto auocans quę non tum demũ incepit lex eſſe cum ſcripta eſt ſed tunc cum orta eſt orta eſt aũt ſimul cum mente diuina quã obrẽ lex vera: atq; princeps ad acta ad iubẽdum: & ad vetandũ ratio eſt ſummi Dei quid inquã preterea cenſemus eſſe philoſophiam niſi virtutem ad vi/ tia diligenti ratione diſcutere id precipue legũ eſt opus quę virtutem non querunt ſolum ſed exor/ nant muneribus: non ſolum obiurgant vitia ſed vlciſcunt̃ ſuppliciis: at ſi qua eſt alia philoſophia illa hortatur ad virtutem iura impellunt illa vitia monet eſſe fugienda iſta deteſtantur & fugiunt. o igitur vitę cuſtodes leges & veriſſimam philoſo/ phiam: illa honores: diuitias: autoritatem: glo/ riam accumulant ſola inquã ſunt quibus rei pub. cõmittuntur gubernacula. ſolę apud reges princi/ peſq; ac pontifices in altiſſimo rerum dignitatũq; faſtigio collocantur: his officia parantur & magi/ ſtratus ſoli tanq̃ dii flagitia: erroreſq; corripientes rebus conſulunt humanis ad vitam dirigunt: hor tant̃ ad virtutes ad iuſtitiam impellunt & cogũt. eſt enim vt apud Ciceronem ait Craſſus domus iure cõſulti totius oraculum ciuitatis ab illo tanq̃ ab oraculo reſponſa: vitęq; conſilio poſtulantur illi aurea munera tanq̃ diuino vati offerunt̃. quas ob res iure conſulti & ſacerdotes & pontifices ap pellati & humanarum diuinarũq; rerum interpre

res:duces virę:diuitiaꝝ dignitatūq; iuſti poſſeſſo/ res deoꝝ imortalium vicē in terris agere iudicanē: & verę iuſtitię: virtutūq; miniſtri hinc Plato philoſophoꝝ diuinis in rebus peritiſſimus aſſerit ſapientē viꝝ vni⁹ veri dei: optimiq; imitatorē: cognitorē: amatorēq; eſſe oportere cuius ſola participatione beatus fiet, ſic Cicero veraꝝ virtutū inquiēs in ſolo deo eſſe ſed nos differens veri iuris: germanęq; eius iuſtitię ſolidam & expręſſam effigiē nullam tenemus: vmbra: imaginibuſq; vtimur: eaſq; ipſas vtin ſequeremur ferunt enim ab optimis naturę: ac virtutis exēplis hinc Plutarchus pcipuę tres eē ſentit qbus deus pſtātiſſimus dicitur imortalitate: potentia: iuſtitia virtute: haꝝ qdem triū pſtantiſſimā virtutē eſſe opinatur qua nihil pulcrius: nihil honeſtius: nihil diuinius eſſe cernit quādoquidē inane & elemēta natura nō intereūt & fulmina terręmotus: ventoꝝ turbines fluminūq; ipetus: igniū cōflagrationes: maximā vim habere videntur ex quo a iuſtitia: virtute: tēperantia: prudētia aliena ſunt: ab ęqtate pietate: modeſtia: ſapiētia exploſa eſſe noſcūtur. hinc Cicero hęc eſt lex illa vera: recta naturę ratio: congruens diffuſa in omnes: conſtans ſempiterna: quę iubēdo mortales ad officiū vocet: vetando a fraude deterreat: cui nec derogari fas eſt: nec prorogari aliqd licet: neq; tota abrogari poteſt: quę apud oēs gentes omni tempore

ſempiterna: & ímutabilis erit vnde Ariſtoteles ſa/
pientem per ſe ipſum inquiés contemplari poſſe
& quáto ſapiétior ſit: tanto magis eum agere aſſe/
rit dei tamen immortalis auſpicio: & ſi philoſo/
phi ſapientiam aſtruũt in diuinarum rerum agni/
tione contineri: & eos tantum dicunt ſapientes q
mentis acumine ſuperna indagant & eadem qua
tum per mortalem fragilitatem fieri liquet imitã/
tur omni ſtudio: diligentiaq; : ac animum ad in/
genia aſſequuntur quarum ſingula officia: ac ra/
tione diſponunt: vt Anaxagoras qui prudentię
munus eſſe cœleſtia contemplari aſſerebat: ter/
reſtriaq; omnia diſpicere illa ſequi: hęc autem
fugere: patrimonioq; neceſſariis conlato aſſerens
ſolam illam cœleſtem patriam: a qua originem
ducimus noſtram eſſe. Diogenes temperantię ve
ro munus eſſe nihil pręter naturę neceſſitatem
querere: reliqua autem omnia relinquere: vt ip/
ſe peregit ſub dio ac deo pernoctaret: vt qui ad ip/
ſum ſummum bonum referret ad Cratemq; ſcri
pſit Thebanum memento paupertatis: a me tibi
datum principatum in omnem vitam: hinc Epi/
curus naturales opes parabiles eſſe vt quæ finitę
ſint in animum autem opinionum infinitę: &
terminos omnis honeſtatis excellunt: quippe
cum fortitudinis munus ſit nunquã animo ter/
reri ſuccumbereq; periclis: Sed animi intea/

tione pertingere quando a mortalibus nihil pul/
crius: diuiniusq; afferri poteſt vt Socrates aſſeruit
quippe cum iuſtitię munus ſit Deum cognoſcere
ſempiternum iuſtitię eſſe autorem: & idcirco ſo/
lam hanc cœleſtem: ac diuinam ſapiētiam ſequi
oportere: quā omni virtutis ſtudio amplectari ex/
petit. hinc Homerus quoſdā Trhaces ſemideos
appellat quos iuſtitia preſtātes fuiſſe tradidit & ſo
lam hanc vitę inſtitutionem eſſe expetendam: &
exqua viri ſapientes: & beati euadunt. plerięq; phi/
loſophorum voluere iuſtitię munus eſſe ita cum
Deo diuiniſq; mentibus ſociari: vt illis perpetuo
fœdere indiſſolubili vinculo cōiungantur vt etiā
Eraclitum autumaſſe perhibent vnde ad Darium
Perſarum regem ſcribens mortales omnes a veri/
tate: atq; iuſtitia abhorrere: & auaritię inſeruire: fu
tiliq; glorię: ſe aūt paucis eſſe contentum & idcir
co ad Perſas nequaq̄ accedere vellet a quibus ac/
cerſitus extiterat: ſicut igitur in Dei opti. max. bo/
na omnia eluceſcunt: ſic multo magis virtutum
ipſaꝝ effigies & ſimulachra percēſendū ineſſe: eſt
illic prudētia: temperantia quod eadem perpetua
intentione conuerſa omnia moderatur fortitudo
ꝙ ſemper eadem eſt: nec variatur aliquando
nec immutatur: iuſtitia aūt quod perēnis ſempiter
naq; lege a perpetua ſui operis continuatione non
flectitur. quippe qui iuſtitiā colit: eum neceſſe eſt

vt virtutes et cęterę cõtineantur: omnium nutrix: parenſq; iuſtitia: quę ſi in animis verſeť ſapientia: ſi in corpore & bona valitudo: ſi in domo cõcordia: ſi in ciuitate pax: ſi deniq; in hoc ęuo prouidentia nominatur hanc vt Angelus vir ſummopere eruditiſſimus aſſerebat. qui habent nec metu perturbantur: nec pudore confunduntur: nec ſollicitudine carpuntur: nec angoribus excruciantur. ſed ipſi ſibi conſtant & quę ſincera volũtas eſt tranquillo: quietoq; animo perfruuntur. ita gens indorum qui Pedalii vocantur nihil a Diis aliud in ſacrificiis q̃ iuſtitiam poſcebant: qua vna impetrata omnia ſe adeptos putabãt: hinc Criſippus Stoicus annuit pictores iuſtitię faciem ſolitos fuiſſe pingere: eam quidẽ virgin ? faciebant: aſpecto ſeuero: ac formidabili peracri oculorũ acie: vultu verecundo cum dignitate ac maieſtate ſine atrocitate: aut humilitate: vt oſtenderent iudicem grauem eſſe oportere ſe verum: integrum in adulabilem: in miſericordem: vt virtute: veritate: maieſtateq; verendũ: nempe vt Carneades Athenienſium orator in Capitolina arce ad vtrãq; partem de iuſtitia aſſeruit: iuſtitiam virtutum omnium inquiens maximam eſſe & ab innocẽtia: prudẽtiaq; non poſſe ſeiungi iuſtus ſi qdem nullius vtilitatis cauſa quẽpiam f llat neq; permittet vt aliquis ſe ipſum decipiat: neq; iniuriam ſciens alicui p̃beat:

& ſi nactus fuerit ſauciū aūt imbecilliorē ēt naufra
gio cū tabula nantē ipſum incolumē reddere cu/
rabit: & vt idē Carneades afferre ſolebat ſi iuſtus
vir aſpexerit quēpiam: cuius ēt mors ei emolu/
mēto futura ſit ipſum monebit vt vitę ſuę caueat
Quemadmodum enim deus vt inqt plutarchus
cęlo pulcherrimū ſui ipſius ſimulacrū cōſtituit ſo
lē ac lunā talis eſt in repub. imago q̄ dei reuerens
iuſtitiā tuetur: hoc eſt dei rationē geſtat: Nempe ī
tellectū nō ſceptrū aut fulmē aut tridentē qua ſpe
tie ſe ipſos nōnulli fingunt ac pingūt: ſtultitiā ſuā
videātur in acceſſi redentes: iuidioſam offenditur:
enī deus hiis q tonitrua fulmina radiorꝫ iaculatio/
nes imitātur: Delectat aūt is q ſuā emulans virtu
tem ſemet in honeſtate & humanitate reddunt ac
ſimiles atqꝫ hos in maius prouehit imparties ſuā
eqtatē iuſtitiā veritatē: ac māſuetudinē qbus reb⁹
nihil eſt diuini⁹ neqꝫ ignis: neqꝫ lux: neqꝫ ſolis rur/
ſus nec ortus: aut occaſus aſtrorum nec ipſa eter/
nitas aut īmortalitas nō enī felix eſt deus vitę ſpa/
tio: ſed eo qđ eſt princeps virtutis: Nā hoc eſt nu
mē: porro virtutis decus eſt: ī qđ gerit īperiū: vn/
de Pindarus qs enim mortaliū īperatori īparabit
lex inqt mortaliū & īmortaliū regina illi viua inſi
ta ratio ſemp cōuiuēs nec vnq̄ animū ſuo ductu
ſua moderatione deſtituēs: Nā prudēti eruditoqꝫ
principi intus in aīo ad eſt q ſemp idē dictet ac iu

beat. Hinc philoſophi edixere pricipes miniſtros eſſe dei ad mortaliũ ſaluté bonaq; ab deo condonata illis largiať: vt partim diſtribuẽt: ptim ſeruét Rurſus Plutarcus vides inſublimi celũ hoc imẽſum qđ terra vndiq; liqdis vndis amplećtiť illud qdé demiſtit ſeminũ qbus opus eſt: pricipia terra vero pducit: creſcũt aũt partim ĩbrib⁹ partí ſtellis ac luna cõfouẽtibus porro ſol ornat oĩa oĩb⁹ vim amoris ex ſe admiſcẽs: ſed tot tantiſq; muneribus ac bonis q̃ dii largiunť: nõ licet nec frui: nec vti rećte ſi deſit lex: iuſtitia: & priceps itaq; iuſtitia qdẽ legis eſt finis: lex aũt pricipis opus: princeps vero dei ſimulacrum adminiſtrãtis vniuerſa nihil egẽs Phydia: ſtatuario: neq; Policreto neq; Mirone: ſed ipſe ſe ipſum p virtutẽ deo ſimilẽ reddidit ac fabricatus eſt ſtatuã oĩum viſu iucũdiſſimã ac magnificẽtiſſimã Hinc ille pſaꝛ rex aulicũ habebat vt diluculo igredereť illiq; afferret. eya ſurge rex eyaq; miniſtra q̃ Meſeromaſdes luxit vñ Eſiodus iuſtitiã virginẽ eſſe in corruptã pudoris modeſtie: & vtilitatis amicã: vñ Anaſarch⁹ cũ ad Alexãdrũ de Criti cede diſcrutiantẽ ſe ſe cõſolareť ita dixiſ ſeforma crito iuſtitiã cõdidiſſe quę diis aſſideat vt qcqd a rege fieret fas iuſq; videretur idq; nec recte nec vtiliter vt inquit plutarcus quũ regẽ rati penitentem animare ad ſimilia patrãda exiſtimaretur Itaq; priſci ſane edocuere quod abſq; iuſtitia prin

cipatum recte gerere ne deum qdem ipſum poſſe cum iuſtitia ipſa virtus ſit: ac ſingulare hominum bonum: & bona omnia: & in ſe oés virtutes complectatur quá e cœtu hominum ad cœlos migraſſe poetę finxere: quoꝝ primi vt iam exarauimus Moſeus: Linus: Orpheus: Homeruſq; cuius ſcripta admodū celebrant hiſq; repertoré heroici verſus vt Flaccus canit: alii perhibēt ante Troianum bellum Pythio oraculo repertum Iambicum vero contra Lycambum ſocerum inuenit Archilocus ſaphici: Achaici: Lyrici: aliaq; carmina a ſuis plerūq; vel modis: vel pedibus: vel ēt inuentoribus compellantur: Tragœdiam vero & Satyram primum oíum tradunt inueniſſe Platonem: Latinis vero primam dediſſe Liuium: cōmemorant comediaꝝ Ennium: Satyraꝝ Lucillum: illuſtres poetę apud Grecos Homerus quem in ſcribēdis bellis: atq; erroribus: Virgilius eſt imitatus maxime Theocritus Syracuſanus quem idem eſt in paſtoribus canendis ſecutus preterea: Heſiodus cuius agriculturā ęmulatur Aratus a quo ſigna tempeſtatum: & Pyſander a quo Troia euerſionē accepit Apollonius nautica: Pindarus: Epicarmus: Diphilus: cuius Plautus totam pene cępit Aſinariā: Saphos: Sápos: Lesbia Solonis tēpore Æſcilus: Sophocles: Anaxander: a quo: & Terētius: & Aphricanus tranſtulere per multa: Euripides &

Ariſtophanes aliiq; quāplurimi ex latinis vero Ennius: Neuius: Cecilius: Pacuuius: Aphranius: Plautus: Terentius cuius comedias plurimi ſuperiori Aphricano aſcribūt. Lucretius: Actius: Virgilius: Lucanus: Horati⁹: Ouidius: Iuuenalis: Statius: Syllius: Catullus: Tibullus: Propertius: Martialis: & alii quāplurimi: quos priſci omnes ſapiētes: virtuteq; preditos nūcuparunt: eorumq; veſtigiis inhęrebant tanquā virtute preditos: hinc illa Criſpi ſententia: recte inquit diuitiarum & forma glorię fluxa atq; fragilis eſt virtus clara ęternaq; habet: nec ſecundis rebus elatos: nec fractos in aduerſis: omnia quidem vincit: omnia expagnat: deniq; virtuti nimium nihil eſt cui parent: & oīa ſola ēt fortis: & conſtans: atq; amores perturbationū motus ītrepida excipit & nihil externoꝝ indigna cuncta de ſe pollicetur ac ſibi vni ſatis eſt: ſola Tyrannos: aut hominum caſus non perhorreſcit: ſola fortune ludibria ridet: ſola deniq; auram popularem effugit ſtultitiā neſcit multos enim cruciēt honores: ac magiſtratus plures etiā auaritia & ab initio perdidit: atq; innumerabiles vt foris in ſe oīum oculos conuerterent ac illuſtres in populo haberentur: vitam domi in merore: & lachrymis actam traduxerunt nā opes & gloria miſeros vrit vt inquit Tragicus o ſi pateat pectora diuitū quātos intus ſublimis agit fortuna metus. Deniq; eos

homines eſſe plane negauerant: qui vitã ſilẽtio veluti pecora tranſirent. vñ Maro quo me quoq; poſſim tollere humo victorq; virũ volitare p ora & Flaccus dignum laude virum muſa vetat mori interrogatus equidem Socrates q ſibi cęteris fortunatior videret͂ eũ eſſe reſpõdiſſe ferẽ q plus virtutis poſſideret. quã ſemp Ariſtitides & Phocion oĩbus longe ante poſuere. nunc ad Dialeticã perueniendum eſt Ariſtoteles tradidit Melliſiũ Anaxagorã atq; alios q̃ plurimos philoſophię ſtudia ſectatores erraſſe ſolaq; dialecticę ignoratione p̃cipitatos nunc ſtulte moueri terram nunc aſſurde multos mundos: nunc ſuperſtitioſius cõpoſitum ex lapidibus cœlũ opinatos q ſi tenuiſſent Dialecticam nunq̃ inter ſtultos: tanq̃ manifeſtos errores incidiſſent: adeo ad veritatẽ indagãdam Dialectica mirum nos in modũ dirigere & quaſi digito oſtendere conſueuit. logicę inuentorem Stoicorũ qdem principẽ Zenonẽ fuiſſe. quã poſtea Plato oĩum primus appellauit Dialecticã: ferũtq; Thuriũ Elynomacum ante oẽs de preloquiis predicamẽtiſq; ſcripſiſſe. Cyronẽ vero acutũ: atq; acceri/mum Dialecticũ corneũ atq; inuolutũ differendi genus intuliſſe. Archiſilaus his q mediam inuexit achademia primus in vtrãq; partem differere conſtituit quo genus diſputandi Gorgeas Leontinus adeo mirifice cõprehẽſus ẽ vt pfiteri auſus ſit qua

cũq; de re quę ſibi obiceref oĩbus ſeſe reſponſurũ quod cũ aliquando pſtitiſſet primus oĩum aureã ſibi ſtatuã in Apollinis tẽplo ſibi collocauit: qua in re pdicũ eſt preter cęteros polluiſſe Criſippũ: cũ q primus ſcholã in Licio ſub aperto cœlo cõſtituit vt cõſtat dicere ſolitos Athenienſes aut nullã apud Deos ĩmortales dialecticã aut ſolã inuenire Criſipiã Carneadis quoq; vis fuit in diſputando longe uehemẽtiſſima: Diogenes qui. M. Antonii oratoris ętate Romam venit Legatus Athenienſiũ acerrimũ ſe dialecticũ pfitebat. oĩbus tamen Ariſtoteles ante celluit Tarentinum imitatus Architam virũ ſua tẽpeſtate haud ſcio an potius Grecię preſtantiſſimum & Platonis in primis familiarem ex latinis ad quos ſero hęc diſciplina peruenit ſiqui fuere paulo acutiores omnes fortaſſe preter Varronem ſunt quã notiſſimi: neq; ſumus ignari hanc vnam eſſe artem ad veri falſiq; cognitionem vehementer accomodatam & ad diſputandum probandum: refellendum: confutãdum valere plurrmũ. iter enim aperit ad oẽm philoſophiã expeditiſſimũ qua in re grauiter vt ſolẽt Stoici neminẽ ignarũ atq; expertẽ dialecticę futurũ vnq̃ cẽſent in oratione ſapientes ipſa enim vt aſſerũt mortales impellit ad fidem amplectandã ſeruandãq; ipſa nãq; fides virtutibus finẽ perſcribit etenim ex his ſpeciebus quas iuſtitia pſtat ſed

tanto ſplendore prefulget vt ſine ea mortaliũ vir
tutes obſcuriores fiant. hinc illud ſexti Pompei
quod cũ Antonio & Octauio in ſimul cęnãtibus
in naui qui tunc conciliati ſocietatẽ iniuerant Me
thodorus Pompeia ne claſſis prefectus p inter nũ
cium Pompeo ſignificauit tunc tempeſtiuũ eſſe
parentis: ac fratris iniurias vlciſci cui Pompeus re
fert inquit ei ſine me quid facere liceret qui iam
peierare conſueuit mihi aũt nephas eſſet: q fidem
fallere neſcio: quę vox & decora fuit & Pompei
filio digna Permanioni quoq ſuadẽti quippiam
quod preter fidem ac decorꝝ eſſet reſpondit Ale
xander facere hic quidem ſi Parmenion eſſem ve
rum Alexandro id neutiq licet nec id iniuria no
uerat equidẽ ille vir animi tam precelſi q ſibi or
bis terrarꝝ imperium polliceretur nihil eſſe poſſe
quod magis gloriam ſuam obſcuriorẽ redderet
q̃ ſi permiſſam fidẽ aliqua ex parte falleret vt nul
la tanta vis: nulla victoria tanti eſt quę cũ iuris iu
randi relligione ęquari aut conferri poſſit vnde
Eſcilus poeta Deum violatę fidei iudicem: atq
autorẽ eſſe ſtant inquit nulla diu deceptis gaudia
diuis. hinc ille Pruſias Bythinię rex violatę fidei
prododi Annibalis compulſiq ad necem miſera
biles pœnas dedit. ſic Tarquinii ſuperbi exitium:
quis ambigit Deo opt. max. vltore cõtigiſſe oc
ciſo enim Seruio Tullio ſoceor ſuo regnum p in

iuriam inuaſerat. hinc illud Silii fœdera morta/ les ne ſęuo rūpite ferro ſed caſtam ſeruate fidē fu/ gientibus oſtro. vnde Valerius. M. Brutus inquit virtutum ſuarum prius quā patrię parentis parici da fuit vno enim facto & illas in profundum pre cipitauit: & omnem nominis ſui memoriā in ex/ piabili deteſtatione perfundit. maior vero Aphri canus cum nauem Carthaginenſium in qua diui tes: fortunatiq; viri deuehebantur in poteſtate ha/ beret liberam: intactamq; dimiſit: aſſerebant nāq; illi ſe oratores a Carthaginenſibus miſſi eſſe. quā uis ſatis compertum eſſe illo vitandi periculi cau ſa legationis nomen cōmentos fuiſſe. nō vt Trha ces vt Emphorus ſcripſit qui cū indutias cū Boe tiis pacto dierum numero pepegiſſet noctu eorū agros populabantur ac cum illi violatam fidem cōquererentur negabant ſe perperam egiſſe cum indutię dierꝫ pactę eſſent non noctium ſic rex ille Palemon cum ſpurgitanis perfidia iuſſus. ſic Par thi apud quos dicti promiſſiq; nulla eſt fides niſi quatenus eis expedit aliter Camillus ille Furius q litterarii ludi magiſtrū a pueris cęſum ab obſeſſis Phaliſcis remiſit. Sic Fabritius Pyrro regi Ro/ manorꝫ hoſti acerrimo. hinc Plutarcus Antigo num regem dicere ſolitus ſe proditores diligere: proditione peracta omni odio eos proſequi: vera enim inquā fides in rebus aduerſis ſpectatur in p

ſperis qdé fidé ſeruare genus quodá aucupii eſt. hinc Ouidius ſcilicet vt fuluū ſpectat in ignibus aurum: tépore ſic duro eſt inſpicienda fides. ſic Cicero & fides hominū aduerſis pbat vt aurū igne. nullum inquā crimen inter mortales grauius perfidia habetur quod ſemel ammiſſum nequaquā aboleri poteſt aut religione vlla expiari: hinc Cicero ego Grecis inquit tribuo litteras do multarum artium diſciplinam non adimo ſermonis leporé igneniorum acumé dicendi copiam verū tamé hoc teſtimoniorum dico religionem & fidé nunq̄ illa natio coluit vnde da teſtimonium mutuum a Grecis vſurpatur: & multa inquā animi ornamenta a ſola perfidia obſcurari. rurſus paucis philoſophiā repetédā duxi. & ſi Genophiſtę: Magi driududes qui ſibi omnes philoſophię initium vendicare intendunt: tamen quiq; fuerint illi priſci philoſophiam illam rerū omnium diuinarum humanarūq; rationem exquiſiuere: diuinam quā theologiā appellabant naturalé & moralem de qua alias edixi: quarum altera hominū: cęterarūq; rerum a natura p ductarum cauſas: exituſq; conſiderat: altera in ſola Dei immortalis contemplatione verſatur: Muſeus primus ſcripſiſſe de Diis perhibetur: quē Sybilla apud Maronem optimum appellans vatem de Anchiſe pro habitatione percunctata. Pherigides vero Syrus primus de origine: & ſtatu: & na/

tura Deorum qui cum hauſtum ex puteo bibiſſet aquam futurũ dixit poſt diẽ tertium terręmotum nauim quoq; placido mari nauigantẽ paulo poſt eſſe mergendam: Epimenidem Gnoſium cum q ſeptẽ & quinquaginta annis cõtinuo ſopore dormiuiſſe perhibetur primum tradunt expiaſſe domos & deorũ delubra: ac templa fabricaſſe: ſcripſiſſeq; de ſacrificiis & relligione Cretenſium. Almeon Crothoniates primus fert rerũ naturã litteris explicaſſe: Plato ante omnes in philoſophia nominaſſe elementum Anaxagoras mentem iniecisse quã Virgilius magnum corpus appellauit: Cœlum: terras: aerem: mariaq; cõplectens ſcintillam ignis ex ſilice primus dicit excudiſſe. Pyrocles vẽtorũ rationes Eolus apud Vulcanias inſulas excogitauit: vnde a poetis vẽtorũ deus nuncupat. oẽs quos ãtea memorauimus atq; alii p multi philoſophię ſtudia ſectati ſunt in diuina tñ. Plato naturalia Ariſtoteles cęterorũ inuenta ſuperarũt philoſophię in quã laudes maiores ſunt quã ampliſſimis poſſunt explicari voluminibus: qd enim põt oĩ in vita pclarius eſſe? q̃ Deũ a quo geniti ſumus & rerũ naturã in qua nos ipſi ẽt ſcimus cõtẽplari: cũ ſolos eos perhipathetici beatos eſſe cẽſeant in cõtẽplatione deditirerũ ſupernarũ Dei opt. max. mortaliumq; naturam atq; originem qui ſcrutantur & ſi hi Priſci philoſophi digni admiratione

fuerint tamẽ cum xp̃iana religione ſummi duces bene viuendi fuere: qui etiam priſcos doctrina: religione: ſanctitate: pietate: caſtimonia: ſobrietate: aliiſq; virtutibus ſuperarunt Ambroſium: qui & doctrina: & eloquentia: ſanctitateq; preluxit. Paulus inquã ille cuius verba tonitrua fulminaq; conſpiciebant̃ flumine ignenii ac dicendi torrente ſic inter apoſtolos omnes valuit vt preter ſermonis diuinitatem eius quoq; oratio potẽtius in animos influerẽt: quid Hieronimi ſanctitas: doctrinaq;? q ob magnitudinem eloquii alter Cicero xp̃ianoꝝ perhibetur. ſic Chriſoſtomus ob copiam dicẽdi: facilitatemq; alter Demoſtenes nuncupatus: ſic Dionisius Anopagita: Baſiliuſq;: nam in altero dignitatem ignenii ac doctrinam. in altero enim grauitatem & eloquẽtiam admiranda ſunt. ſic de Origene: Athanaſio: Naxameno: Euſebio: quos Hieronimus explicat qui de Didimo: ac Apollinari q eum gradum doctrinę ac rerũ pene oĩum ſcientiam conſecuti ſint. quid de Aurelio? Gregorioue? nam ex iſtis alii Ariſtotiles: alii xp̃ianorum Plato nuncupati ſunt: adeo enim cũcta virtute: & ſapientia ornant̃: vt plane fatendum ſit nihil fere inuita homini perfectum aut iocundũ abſq; optimaꝝ artium ſtudiis: hi & ſi oẽs calerẽt virtutes ſobrietate plurimum pollebãt qua q non eſt imbutus oẽs ſi quę virtutes penes ipſum fuerint obſcu-

rę fiunt. hic Lacedemonii ex licurgi lege ruſticos ſeruos multo mero ingurgitatos in iuuenũ conuiuia inducebãt vt cernerẽt adoleſcẽtes temulentoꝝ inſanã deformitatẽ: ꝑcipitẽq̧ furorẽ ſobrie: honeſteq̧ viuerẽt: & ębrietatẽ tanq̃ rẽ turpẽ atq̧ horrendã fugerẽt. ſic ſolonis lege cauet̃ princeps ſi ebrius fuerit dep̃hendat̃ morte multet̃. ſic Pythacus Mithilenęus ebrios: cũ peccauerint: duplici pœna efficiẽdos cẽſuit vñ Anacharis aſtruit vitẽ tris vuaꝝ ſpecies ferre: primã volũtatis: ſecũdã ebrietatis: tertiã meroris. ſic Philippi & Alexãdri p̃clara geſta ebrietas fedauit. hic illa mulier iniuſte ab eo dãnata appellauit ad quẽ ꝓuocat diſſeruit ad Philippũ cũ ſobri⁹ eris. ſic. C. Cęſarẽ: Catonẽ rep̃hẽdit viꝝ oĩ virtute alias imbutũ: Trãquillo Plinioq̧ autoribus ſiqdẽ ſobrietas cõmunis eſt virtus ab oĩbus enim debet̃: oẽsq̧ eã p̃ſtare poſſunt: non fortuna: nõ genere: nõ opibus: nõ doctrina indiget: ſed ſola animi diſpoſitio eã pficit aliaꝝ virtutũ pfectũ numeꝝ: pfectãq̧ armoniã cõplet: vitã eqdẽ noſtrã diuturniorẽ ſalubriorũq̧ reddit. ſic extollit̃ Maxiniſſa Numidię rex qui ob ſobrietatẽ poſt ſextũ & octuageſimũ annũ ſumma valitudine filiũ genuerit ſic ſocrates & Gorgias q ſobrietatis bñficio p omne vitę eoꝝ tẽpus inoffenſa fuerint valitudine: & Valerius Coruinus viceſimũ cõpleuit annũ firmo animi iudicio: & integris corporis viribus.

deniq; vt Stoicis placet beata vita ſalus ſapiētis eſt
adde vt nō defuerint: qui ex hac tātum re beatam
vitam cōſtare poſſe arbitrarent̄ quoꝝ opinio & ſi
nō vſq; quaq; vera exiſtimari debet fatendum ta
men ſcientiam: ſiue ſapientiam plurimum ad bea
tam vitam habere preſidii nam quid in vita iocū
dius exiſtimari poteſt: aut quid dulcius: homini
licteris imbuti: & his licteris quibus ciuitatū inſti
tutiones legū deſcriptiones: ęquitatis iuſtitię: & fi
dei obſeruantiā: moꝝ reformationē: infinitatē reꝝ
deniq; oīa vitę ornamenta cognoſcimus que co/
gnitio maxime naturam attigit humanam trahi/
mur enim oēs: educimur ad cognitionis & ſcien
tię cupiditatē ſine qua vita iocunda nulla eſſe pōt
quę nulla vnq̄ labefactari pōt: nunq̄ demoueri lo
co ſed ſemper clara ęternaq; habet. o rē maximā
& humano generi omne in tēpus profuturā: o im
mortalē dei beneficio memoriam diuina potius
veneratione quā vlla homini laude dignā: o mu/
nificentiam egregiam dei benignitate mortalibus
oblata: hi enim ſunt: qui laborantibus occurrūt:
iacentes humi tollunt: inopes adiuuant: iudicia cō
ſtituunt: fidem illibatam ſeruabunt libidines op/
primunt: virtutem ꝓpagant: deniq; ad opera ipſa
rum quę delapſa: defluxaq; ſint ęquis ſeuerisq; le
gibus firma ſtabiliaq; permanebunt mortaliūq;
animas proinde ad ęthereū illud cœleſteq; regnū

perẽni ęuo pmanſuras ꝑuehũt: virtus qdem ipſa ac virtutis ſocia animi nobilitas ꝓprio labore que rit nec cũ vitiis cõſtare põt. oĩs igit generis iactan tia alienã: nõ ſuã laudẽ predicat. & ſi ſanguinẽ or tus uiſcera poſteri a maioribus claris accipiãt ſu peruacue illoꝝ vẽdicant nobilitatẽ cuius propria ſedes eſt animus: cuius pars nulla poſteris relinquit deniq; ſi illos eruditi generoſos vocant vtiq; recte inquiunt: ſi ꝓbi ſunt tunc enim ſimilẽ generi vitã agunt: nec qd hac in re ſentiat ignarus vulgus exi ſtimandũ cẽſeo: quo quãdoquidẽ ſępe in errores maximos dilabit: ſed eos amplectendos annuo: quoꝝ opinio ratio cũ ſapiẽtia conuenit. qs enim M. Agrippa pauperior fuit cuius cũ duplici cen ſus inſtitueret nihil in patrimoniũ inuentũ eſt qd in ęrariũ deferri poſſit. nõ Valerio Publicolę: qui ter conſulatũ geſſit funus ex publico inſtitutũ eſt: q nullã in morte pecuniam reliquerat agreſtem vitam Cincinnatus ac ſerentem agros nonne ad ſummũ imperium Po. Romanus vocauit: q tan tę virtutis fuit vt hoſtes cũ ad męnia vrbis caſtra poſuiſſent nõ modo vrbem obſidione liberauit: ſed eos ingenti robore de pulſos apud flumen al beam fuſit deinde octo ciuitates quę Preneſtini belli ſacrę fuerant atq; ipſum Preneſte aggreſſus in deditionẽ accepit. quid Attilii Serani glorioſa paupertas quẽ cum et ſemen agro aſpergentẽ ad

conſulatum ſuſcipiédum ſenatus reuocauerit: ille
depoſito aratro tam fortiter hoſtium copias dele
uit vt ſalutem rei pub. conferret: neq; dignitas có
ſulatus neq; delitię ciuitatis: nec adépię in bello
opes eum continuere quo minus ad dulcem ſui
agellum atq; ad ruſticum tanq̃ opus ſuum rediret
nóne igitur clariſſimos viros quorum excelſis ani
mis tantus ſplendor virtutis relucebat: in pauper-
tate atq; inopia viuentes. erit nequiſq̃ tam expers
rationis qui non illos nobiliſſimos vocet: quorú
métis nobilitas rei pub. ſeruata eſt? quis putet ho
neſti pauperis & glorioſi omnino nullam eſſe li-
beralitatem? cum enim viri illi clariſſimi patriam
tuebátur: atq; ei noua imperia querebant cum in
pulcherrimis muneribus rei pub. amicoꝝ oportu
nitatibus ſubueniebát: cú ciuiú ſuoꝝ iniurias pul
ſabant nó ne ſummú liberalitatis genus videbať?
q eni & peculiaribus cómodis exercet liberalitaté
eqdé non vituperandú cenſeo ſed in paucis potes
eſſe liberalis neceſſe eſt enim vt ad benefacien-
dum tátum impotétior fiat q̃tum ex patrimonio
detraxit at qui in rebus publicis aut priuatis ope:
atq; officio prodeſſe nitetur táto in dies liberalior
eſſe poteſt quanto maiore in re pub. auctoritate:
compluraq; amicoꝝ p̃ſidia beneficiis adeptus eſt
magna ergo eē poteſt honeſti & clari paupertas:
liberalitas: nec inopia qdem ab illo adimit nobi-

litatē : nullū enim virtutis gradū modeſta auferț egeſtas nāq; hoc pulcherrimum munus homini ęque a natura tributū eſt vt quiſq; virtutē cōſequi poſſit cuius ſedes in animi penetralibus ſita eſt nō in temeritate fortunę nec vlla ſors adeo dira eſt: aut tam acerba: quę quidem homini virtutem eri pere poſſit.nec vlla tam florens:aut tam iocunda: quę ignauo:atq; ſecordi gloriam valeat afferre:nā ſi fortuna virtutis imperium haberet vtiq; nō eēt virtus neq; vllum virtutis p̄miū non enim noſtra foret ſed aliena rerum gerendarum electio vera autem hominis claritudo nulli caſui ſubiecta eſt: ſi igitur ex abiectis parentibus liberi aliquando oriuntur illuſtriſſimi ſi in paupertate atq; inopia viuentibus maximus non nunq̄ refulſit virtutis ſplendor itaq; diutię:aut genus nobilitatem indu cere verum animus liber atq; ingenuus nulli fla-gitio aut turpitudini ſeruiens :atq; in optimis arti bus exercitatus : profecto nobilis : illuſtris : pol-lenſq; haberi debet:quęcunq; autem ad ornatum diuitię conglutinantur ſuperuacui labores ſunt: ſit virtus pro decore illuſtris animi non comptę ſupellectiles ſplēdeat egregius vir inter quęcunq; viliſſima non aut miſer inter ſplendidiſſima vile-ſcat non vereatur quis ex rerum inopia virtutem āmittere nihil modicum in bene facere volenti q non ſit clarus ſeipſum accuſet iniquę de fortuna

queritur.eſt enim virtus inquã quędam diuina religio in pace humanum genus ad conſeruandũ. nulla deniq; votis facilior contingere fortuna poſſet. quid enim beatius eſt in rebus humanis: quã in iocunditate trãquilliſſima: virtute: ac moribus: ętatem agere: quid dulcius? quã poſt optimis: pulcherrimiſq; cogitationibus earum ignenium alere. quid iocundius? quã cum ea virtute viuere: quę ęque ac preclare deſideria delectãt quę ad cœleſtem illam diuinam: perennemq; potentiam inmortales animos perpetuo æuo ęternoq; fruiturã luceſcit: ſplendeſcitq;. vnde Ambroſius oĩs ratio ſupernę ſcientię vel terrenę creaturę in eo eſt q̃ eſt capud eaꝝ & autor vt qui hunc nouit nihil vltra quęrat quia hic eſt perfecta virtus & ſapiẽtia quicquid alibi queritur hinc perfecte inuenitur. hinc ille vates diuinus deus inquiens qui ipſum colũt in hac terrena futiliq; peregrinatione: his in illam peremnem: cœleſtem reuerſuris patriam ſpopondit ęternam illam veritatis lucem ampliſſimamq; in illo diuino numine letitiam cuius lumen prudentibus id precipue pollicetur vt is qui ad iuſtitiam depronti fuere virtutibuſq; imbuti fulgebũt Daniele vate diuino aſſerente ſicut ſplendor firmamenti & qui multos euaderint ad iuſtitiam tanquam ſtellas in perpetuas ęternitates huius inquam ſplendore fulgebunt ſapientes qui diuinæ

contemplationi ſe ſe dedere ſic qui deinceps diui
na contemplati ad mortales regendos ſe contule-
rint vt eos edoceant ad iuſtitiam: pietatem: veráq;
religionem atq; ſapientiam vberiore: illuſtrioreq;
quadam atq; manifeſta fulgentia: ſydera luceſcát
cum proprium peculiareq; ſit ſapientis lucé peré
nem incolere atq; diligere ſicut cenſeo vera: perfe
ctaq; religione affecti: illuſtratiq; ipſam ſolam in
qualibet veritate queritant vt Marſilius Platoni-
cus recte dixit idcirco lucis munera referút & qui
alios illuſtrant in ęuum non iniuria ipſi quoq; pe
remni ęuo diuino quodam beneficio illuſtrantur
ſicut impiorum eſt priuatio lucis: tenebrarumq;
carcer deterrimus ita piorum munus premiumq;
mira quędam lucis participatio: gratiſſima inquá
lux ceu ſplendor intimus beatis luciſq; adeo mén
tem implens vt ſtatim in cœleſte exundet munus
illi inquam vnuſquiſq; per beatus totus eſt per lu
cidus: peruius: perluſtranſq; quam obrem vt Pla
tonicus ille aſtruit tam mẽtis q̃ ocularis corporis
radios in ſe inuicem iaculantes facili quodam di
uino nutu ſe mutuo percipiant intelligantq; : ac
conſtabunt: ſplendidiſſimorum radiorum iactu
diuinę luciſq; nitore vbi deus ipſe opt. max. ſum
mo fulgore: ſole: cunctiſq; aſtris enitet.

F I N I S.

PLatonem illum athenienſem magnum: pri/mo quaſi diuino ignenio inſignem virum habemus: Patres ampliſſimi: voſq; viri illuſtres: a quo Achademicorum nomen vna cum diſcipli na effluxit: atq; emanauit a quo piam conſultum fertur quo nā pacto fœlicem: ac beatam vitam de gere poſſet? reſponſum veluti a terreſti oraculo exprexit inquiens Theogin ex Megara trinachyę teſtem tenemus: qui ait fidelem virum omni ar/gento: atq; auro in ſeditionem meliorem. Nemo enim integer: atq; fidelis ſine omni virtutis nume ro in ſeditionibus eſſe poteſt. Quorſum hęc? quia legum miniſtros: & latores ita leges conſcribere oporteret cenſemus: vt ad maximam ſęmper vir/tutem reſpiciat: quem Theogin ſecutum: & fidē: quę maxime in calamitatibus nitet: eſſe arbitra/mur: eam non iniuria perfectam iuſticiam appel lamus: ita Plato non in rationabilem fidem: ſed ea quę virtuti adiunta eſt cōprobare videtur: vna virtus eſt non ſolum maxima: ſed omnium vir/tutum mater. Quippe quę nam ſit pietas niſi gra/ta voluntas? in parentes omneſq;: & q patrię illa/ta beneficia meminerunt: ex animi: & fidei inte/gritate totius reipu: ſalus oſtēditur: quę ſingulos: & vniuerſos fouet quum incolumitas vitę nihil

homine pſtátius eius vita: nihilq; ſalubrius: hiſce de rebus de fide: ceu integritate perorare inſtitui quę ſtabile: & eternũ imperiũ adminiſtrat quádo quidẽ pbi in ea religionẽ norũt: Sane q homines nõ verent deos oïa fallunt: quũ nil diuturnũ eſſe poſſit cui nõ ſubeſt fides: & ratio: nec fideliter qſ piã diligit, quẽ faſtidit: ſi fidẽ cẽſebimus cõcernẽ/dã: ſi res: ſiue leges rẽpu. magnopere ſeruari dice/mus: & amicitias ſtudioſe coli: fides ſi ius paren tes: deos: & patriam nuncupauit: id perſante colẽ dũ oſtẽdemus: ſiue inq; cognationes cliẽtales ca/ſte percẽſemus colẽdas eſſe ſi nec precio: nec a re cto itinere delirare demoſtrabimus dudũ oporte re. ſi dicemus in oïbus ęquabile ius ſtatim cõueni re. Si huiuſcemodi partibus iuſtitię: ſiquã rẽ a d re gendam iuſtam eſſe putabimus. ſane inquam ſummi philoſophi fęlicem in iſtitutionẽ: & aurã longe fœcũdiſſimã ſtudiũq; exercuit: quoue for/tunę: cupiditatũq; fructibus exutus eſt in verę phi loſophię ſinus tutiſſimos: & trãquillũ portũ fidei: & ĩtegritatis euectus eſt: aſſidue: ęqui ac pbi facti religioſa cũ obſeruatione verſat: & vbi ſtudiũ ve recũdię cupiditas rationi cedit: nihilq; vtile quod paꝝ honeſtũ videri poſſit. peruertũt enim homi/nes fũdamẽta naturę qñ vtilitatẽ ab honeſtate ſe iungunt: nã ea demũ tuta eſt vis: quę viribus ſuis modũ imponit & nihil tã preclaꝝ: aut magnificũ

eſt quod non animi moderationẽ: & integritatis deſiderat tẽperari hęc qdem via quũ parat vberri mos fructus ad perfectionis: fideiq; virtutẽ: & deco℞ vehementer acomodata flagitia: voluptates omniumq; vitio℞ genera deteſtatur temeritati hoſtes acerrimos ab excelſo: eminentiq; loco impetus: & fortunę ludibria derident: precipiteſq; trhaunt: fœlices. Quũ ſua ſint q̃cũq; abſq; re℞ fato ſequunt̃: nihil habẽt quo egeant: ad beatitudinem aditus nulli intercluſi Sane inquã nõ is ſolus reip. cõſuluit: q eã tueẽ: & defendit: & de togę militięq; tẽporibus cẽſent: at qui ciues ad integritatẽ: & fidentiã: ad ortat̃: q in vitia obruentes dethrait: qui vero in precepto℞ inopia: bona℞ diſciplina℞ virtutẽ inſtituit hęc equidẽ: q quũ ſumma ciuiũ vtilitate ꝓſequent̃: magna ipſi ſibimet & grates: & gloriã nãciſcent̃. Hinc Romãi adeo magna reip. caritate detinebant̃: vt patruũ cõſcripto℞ archana cõſilia multis ſeculis nemo ſenato℞ enunciauerit: maxima virtus ſit reip. bona magna cũ fide exercuiſſe: hauxiſſeq;: & mala in ſe trãsferri voluiſſe. Siquidẽ ſapiens pro ciuibus: pro patria integra fide inuiolataq; nullũ diſcrimẽ ſubire euitabit. quũ ſepenumero fit qui pro ciuibus: & patria mortẽ ſubire renuit neceſſe cum rep. diſpereat: medius fidius quum humanę mentis fides ſanctiſſimũ bonũ ſit: nulla neceſſitate integritas ipſa ad fallendũ cogit̃: premioq; vllo deprimit̃ nõ prodeã: occide

inquit: vre; ſed quo magis archana exqret dolor hęc illa alcius cõdet: certe in quã q perfidia vſi fuere: & fidẽ polluere patrię: & ciuibus qua quidem Athenieſes: & Thebani a recto tramite exceſſere illi enim Theſeũ ex his quas cõſtituerat expulſum ſedib⁹: exhauteratũ in Sciro vitę ad mortis optionẽ facere cõpulere Alii Cadmũ Agenoris filium ex his menibus: quę cõdiderat deiecerũt. Aſpice qdẽ q̃ varia: cõmutabiliſq; mortaliũ vita: ac ratio q̃ volubilis: vagaq; fortuna: quę in amicis aperte ſimulationes: in fidelitates ſuę ceu timiditates: & ĩpiculis pximoꝝ fugę: O miſerã vitę rationẽ: quę tã diu reſides in voluptate q̃ fortunę libido poſſit: ſi qdẽ ſapientes: ac fortes nõ tã pmia ſeq ſolere q̃ ipſa recte facta quũ nihil in vita niſi pclariſſima feciſſe: exiliũ ibi eſſe putat vbi virtuti non ſit locus mortẽ naturę finẽ eſſe non penã: ille vero q viriũ gloriã aſſecutus eſt fraude: ſeu inſidiis inanẽ laudẽ adept⁹ eſt alios magnanimos: & pbos: ac ſimplices: minimeq; fallaces: ſed veritatis amicos amplectãdos pcẽſemus: cũ nẽo iuſtus eẽ põt q mortẽ: q dolorẽ: q exiliũ: egiſtatẽq; timet: aut q ea q̃ ſunt his cõtraria eqtati anponit: cũ iuſtitię mun⁹ ſit necui qs noceat: cũ firmiſſim⁹ Baſes iuſtitię fides ſit quæ rite omnis humanę ſotietatis conſtantia: veritas cognominatur certe occultum iam & inſidioſum malum perfidiæ latebris ſuis extrahitur

cuius efficaciſſimę vires ſunt mētiri:& fallere fru/
ctus in aliquo admiſſo ſcelere cōſiſtit tā certus cū
crudelitatē nephariis vinculis circūdedit tantū in
comodi humāo generi afferēs quātū ſalutis bona
fides p̄ſtat:habeat igiť nō minus reprehenſionis
quātū illa laudis cōſequiť.qs tāti eſſet preſpicui
ignenii mortaliū ꝑditiones cōmemore longis ab
exēplis nōnullos recēſere ordiar. Quid inq̄ Traſi
laū?Dymarchū:Ariſtatū?Hometā ? Eocapidā?
Mirthim:Traſilotū?Hypparcū:q patrias violata
fide:naturaliq; fędere rupto ꝑdidere:alius Theba
nos:alius Megarēſes:alius Teſſalos:Archades al
ter.Bayos:Miſſamos:Siſſanios:Chorinthos:Ar
giuos ſuis patriis itidē patrauere.O facimus indi/
gnū:& deteſtabile iuſtitię fundamē humanę ſalu/
tis fidē īpeſſum dedere:ſine qua humani generis
ſocietas cōſtare neqt cuius imagine p̄oculis obie/
cta venerabile fidei numē terrā ſuā certiſſimā ſalu
tis humanę pignus obſtētet.cōiunctoꝝ cōſtantiā:
& veritatē violauere:quippe cū oībus ꝓpriis viris
expedit rēp.& patriā ſoſpitari vita qdē fato debeť
ſaluti patrię potiſſimū pſoluať:hęc enim ꝓbos:
hęc tute:atq; honeſte ad verā ꝓduxit virtutē:no/
miniſq; dignitatē:hęc nos optimis rationibus:le
gibus:moribus:diſciplinīſq; honeſtiſſimis appri
me refertos effecit.Quid eſt quod a nobis pſolui
poſſit?ſatis vnde hęc accepta ſint q̄ ſi vobis cū pa

tria & rep.q eas iã violato patriȩ iure lc q poſſent
his edicerẽt:nos vos genuimus:& plenis abunde
vberibus lactauimus:terrorẽ hoſtibus:nobis preſi
dium:& quȩ multis laboribus cepimus maximas
reſp.honeſtas diuitias:clariſſimas familias:bonas
artes:belli premia:pacis honeſtamẽta:ꝓ his am/
pliſſimis beneficiis erga vos tã ingẽs flagitiũ:tam
in mane ſcelus:atrox:& iniquũ facinus:libertatẽq;
a vobis:& euerſam patriã.nã fides ſtabilẽ:& eter/
nã facit rẽp.quũ nihil ſtabile qđ eſt infidũ:Socra
tes humanȩ ſapiẽtiȩ numẽ:& lumẽ:oportuiſſet in
quit hominũ pectora feneſtrata:& aperta eſſe vti
nõ occultos habere ſenſus:ſed patẽtes:ad cõſidȩ/
rãdũ igit̃ quoniã hȩc nõ ita ſed vti natura reꝝ vo
luit:ſunt cõſtituta nõ efficit̃:vt poſſit homines ob
ſcuritatis fidei integritatiſue ſub pectoribus:igne
niis pfidias mẽtiũ penitus latẽtes:quẽadmodũ ſint
indicare.Certe quũ nulla res vehemẽtius rẽp.cõ
tineat q̃ fides Priſci illi ea ſapiẽtia imbuti fuere in
gerẽdis magiſtratibus:vt nihil aliud eis niſi ſalutẽ:
& vtilitatẽ reip.ꝑponerẽt.Recte qpẽ quũ aget̃ pe
rẽnis patriȩ incolumitas:hic q optimis rationibus
fieri diſcrimẽ nullũ vitȩ eis ꝓ fortunis ciuilibus re
fugiendũ putabũt:& ſȩmper in ea ſapiẽtia erũt vt
ſtudioſe agãt:ꝓ re Ciuiũ quẽuis magnã in vitȩ di
micarionẽ ſe exhibeãt:hii qdem ſapiẽtes putandi
ſunt:q ꝓ fide reip.eoꝝ periclis ſubeunda pericla

expetunt: & eum quem debent honoré patrię red dunt: ea malunt pro multis fideliter perire q̃ cum multis in fideliter victitare quũ non eis ſolis orti ſint: ſed ét adeo multo potius patrię nati hinc ení ſilẽtio mihi pretereunda nó eſt: diuina illa Plato- nis ex Exiodi ſentẽtia: nó ne igiẽ inquit eos q mi litię forti fide: integraq; pro rep. interiere aurei ge neris fuiſſe dicemus: veꝝ cũ hii euita diſceſſere a multis erũt vt ſemidei: & dii celebrati: mortaliũq; oíum eſſe cuſtodes: ac im poſterũ eoꝝ monumé- ta veneramur ét oés: q p̃clare vixere quoquomo- do functi ſint honoribus: necnon q crhiſtianę reli- gionis illuſtrati ſunt crebre id factitant. Qui verę pietatis milites ut Chriſti dei op. max. amicos ho norãtes ad monumenta quoq; illoꝝ accedimus: votaq; his tradimus tãquã viris deo adiuntis: quo interceſſioné ad deũ ipſum non paꝝ iuuari ꝓfite mur. Vnde infidi iuſtitiã reꝝ oíum tutrité euertũt quę qdem ita eſt a mundanę molis opifice diſpo ſita: humanaꝝ: diuinarũq; reꝝ: q perẽni modera- tione quod ſuũ nó eſt domino prhebent pietaté: caritaté: humanãq; ſocietaté: a qua oés ortũ duci- mus impeſſum deducũt hinc & Ayax ille nauiũ incẽdio: aut Calamitate belli: aut ꝓfligatione mi litũ: exercituſq; aduerſatus ſeu peruerſus: ſed in in fidoꝝ perfidia ꝑditus: & deceptus. Ita Hecuba nó vt filiũ vlciſcereẽ: Paridé: qué Ayax: nec Hecto-

rē: quē interemerat Achilles: ſed ad finē infidū ne cauerat Polydoꝝ ambo furiis perciti an illū Athe niēſis Thimon integritatis munus retinuiſſe. Qui cū in ceteris acerrimus Achimalden quē euerſuꝝ patriā rebať ipſum ſumme diligebat. qd Tarqui niū? qd Hoſtilē Tullū cōmemorē: aut Octauiū q adſcitus a Cęſare in filiū vrbis: & orbis imperiū adeptus Cęſaris ꝓlē ex Cleopatra interemit: nec affinitati nominiq; pepercit: qd Alexādri fidē in Caliſthenē: aut in cōlactaneū Perdicā? an Romu lea integritas pcēſenda ſit in fratrē? cuius auſpitio & auxilio paſtoꝝ manus ſępe euaſerat: vrbē ambo erexerāt. an Caſandri infidelitas: ſeuitiaq; ī Alexā drū penes ſi nō ſupmū: aut nō poſtremū archanę fidei dignitatis locū obtinebat venēo cōfecit: ꝓin de duos ex liberis: olympiādē matrē ac Roſanē vxorē necauit: nec fidelior Iugurta in Miciſſam a quo in filiū ſuſceptus: & in regni ptē: duos filios quos nō tm̄ regno exuit: ſed e vita ſuſtulit ſic Go thi ingēti miſeratiōe vrbē fedarūt Iſaurici militis ꝓditione. x. Sext. Kl's. Ianuar. porta Cœlimonta na īgreſſi īperio potiti ſunt. nec eo cōtēti bona di ripiūt mœnia magna ex parte ſolo ęquāt: domus aliqs igni abſumūt: īcolas oēs cuiuſcūq; gradus atq; ordinis rex potiſſimū Totyla ab vrbe abire precipit ducturus alio in loco coloniā multitudo oīs in ꝓpinquas vrbes ſe recepit ſine habitatorib° vrbs relicta eſt māſitq; ī ea ſolitudine āplius. xxxx.

dieb⁹.hęc inq̃ ſunt tua mõimẽta parẽs Romule?
hęc inq̃ eſt illa ęterna vrbs terrarꝫ gẽtiũq; dea Ro
ma cui par eſt nihil & nihil ſecũdũ q̃ vndiq; victo
pene orbe aduectos tryũphos recepit: cuius ĩperiũ
occidẽtis Oceano & Trãſtygritanis regnis termi/
nes: tu ne illa inq̃ Roma ad quã quot ſũt ſub cœ
lo gẽtes cõuenire ius erat? q̃ innumerabiles colo/
nias emiſiſtis ſed iã ciuili inteſtinoq; odio eo lapſa
es vt honorificẽtior habereris ſi nomẽ tuũ tãtũmo
do exſtaret qm̃ diſſentione partiũ & aſſidua vaſta
tiõe Ro. agri ita a tuis pſerti dilaniata es vt exactã
vetere pomerio mutilatãq; ĩcãpo vix cõſiſtẽtẽ nr̃a
ętas nõ ſine lachrimis cõſpiciat auget ꝑterea dolo/
rẽ q; q pſunt(licet)velit adiumẽtũ tñ ferre nõ pñt.
At q dignis muneribus ẽt laceſſiti integritate: fide
q; rẽp. patriãq; incolumẽ fecere maximo gratuitu
amplectãdi ſunt: Hic ille Demoſtenes: & Camil
lus primus exactus inexiliũ legatũ Periclẽ Athe/
nienſiũ ꝓſecutus corintũ: Argos: vrbeſq; oĩs fere
grecię Atheniẽſibus quãuis exul ſua integritate cõ
iunxit: Alter ẽt Eſtor a patria. Gallos vrbẽ nactos
ex Capitolio obſeſſo incõſulte Pallãtes adoritur:
profligatq;: qui de fide: & integritate Aguntino/
rum. Petillinorũq;: qui publico rogo ſemetipſos
ſuperiecere: alii ĩ bello maluerũt magis fame cõſu
mi q̃ a romana fide deficere. Siqdẽ tũc ipſam fidẽ
hũana negotia ſpeculãtẽ meſtũ gexiſſe vultũ per

ſeruãtiſſimũ ſui cultũ iniquę fortũę iuditio tã acer bo exitu dãpnatũ ſeruãte. o ſanctiſſima fides q̃ religioné colétes: niſi q integrã inuiolatãq; fidé deo imortali iuſtis hnoribus pſoluũt? quęue cõnexio: amicitiaq; põt inter pfidia refertos? vt a qbus doctus: alitus gratę recordationis imemor: quũ nihil tã inhumanũ tã imane: tãue ferũ: q̃ a recta fide decedere. qua ratione alitib⁹ rapacibus ęquiperãdos céſui: quas natura atroces duxit: vetuitq; cõiungi: nũq̃ enim comitate ſole aſpiciunt: ſed hii q fidé: integritatéq; colunt: nõ ſicut Epicuri: q beatã vitã in voluptate cõſequi ſtudét: ſed in pietate: & fide erga humanã cognationé cõgectos: & erga dei religioné arbitrant cũ abſq; fide: auſpiciiſq; diuini numinis ad fœlicé trãquillãq; vitã cõferre poteſt: nihil quũ oium bonoꝝ largitor deus: vitę fons: & virtutis origo ſit ſol⁹ ad beatã vitã: fœlicéq; his ſufficit: q vera fide inuiolata integritate: religiõe: pietateq; ad ipſum tendũt. Finis.

De modeſtia: & honeſtate oratio.

ARchiſilaus Seuti filius: vir peritiſſimus: diſſerebat multi poemata aliena imagines: & ſtatuas opere pciũ eé putãt exqſitę: & ad manus ſinguli viciſſim accedétes: accurataq; métis: atq; oculorũ intétione cõtueri ſuã ipſi vitã negligétes quãq̃ cõſiderationes p multas: animi aduerſioneſq; habétes: eaſq; nõ in iocũdiſſimas extrorſum expectã

tes: alienas ſortes ſuſpicićtes adulterorum ſimiles: q ſuas vxores faſtidiétes alienis inhiant toto qdé illi cęlo: vt eſt in prouerbio ab errãtes p magni enim refert ad Cõſtantẽ illũ animi ſtatũ ſe ſprimis ipm ſuaq; vnius atq; pecularia eſtimare ſin minus ad inferiores certe ppendédos intentioné aduertere: nõ vt vulgus hominũ in diuerſiſſimã partẽ: ad ad mirãdos eos quos ſumma ad faſtigia rerum extollas quotiés voluit fortuna iocari: veluti victis & nexi ſolutos: & beatos eſſe autumant Plutarco aſtipu lãte hii vero liberos liberi rurſus: eos q ius ciuita tis habeãt hii ité diuites: atq; hii pſides: itidé reges poſtremo reges: deos: quos ét ipſos regni penitus niſi fulminis ppemodũ dixerim: fulguriſq; poté tes: ſint ita fit vt quũ ſuperiorum pares eẽ nõ poſſint intra ſuã q aiũt claſſem haud vnq̃ acqeſcãt: ac de re de modeſtia: ac honeſtate ad cõcioné habendã animũ appuli: ſiqdem quũ oĩa nimirũ habeat: q nihil cõcupiſcit eo qdé certius: q̃ q cũcta poſſidet qa dñm rerum collabi ſolet. bona men s preferẽ diui tiis: bonę métis vt céſeo vſurpatio nullũ triſtioris fortunę recipit incurſum: itaq; quorſũ attinet: aut diuitias ĩprima fęlicitatis parte: aut paupertaté in vltimę miſeriarum ſtatu ponere: quũ & illarum frons ilaris multis intus amaritudinibus ſit referta: & hu ius horridior aſpectus ſolidis: & certis bonis abũ det. ſane quũ hoc ſit viuẽdi rectus modus pulchri

tudineq; tenere cõuenietia cuiq; exhibet: hic ordo geſtoꝝ optimus: hic ornatus ad oẽm actionẽ co/ modus: vt ſiqs ſane i natura vitii iſit iduſtria emẽ det motũ natura informet quũ in mortali nõ mi/ nus modeſtia q̃ virtus: atq; animi magnitudo de ſideräda ſit. q̃ nẽpe cũ et cõſtet animi virtutes pci pueq; modeſtię valitudini multũ cõferre corpore: & frequẽter q̃ plus corporis ſeruiunt: plus obeſſe cũ nil turpe peragẽdũ viro pbo et ſi ex oĩ pte la/ teat: verba eqdẽ pferat libra iuſtitia expolita vt ſit in verbis modus in ſermone pondus. ſit grauitas in ſenſu: fortitudo mãſuetudinẽ tẽperãtia cordis habeat animi mũditiẽ: prudẽtia pacẽ: iuſtitia mi/ ſericordiã: ſiqdẽ cũ täta ſit honeſtatis: & modera/ tionis vis: vt pene oĩs hoꝝ laude moueat humana natura nec vſq; adeo ſit turpitudine: vt totũ amic tat ſenſum modeſtię: & honeſtatis quũ tãtus ſit eã rũ ſplẽdor: vt vitã beatã efficiät: träquillitas cõſcie tię & ſecuritas inocẽtię: nã modeſtia: honeſtitaſq; ipſę mortaliũ mẽtes in ĩpietatis i curſu euerſas fie ri nõ patiant quo eueit: vt obiurgatiõis morſu ſint vacuę glorięq; lucro ſint ampliſſimę cũ multo ſit pclari⁹ ſeipſũ muderatiõe: & hõeſtate ſupat: q̃ ho ſte. Hinc Leon Eurycratides interrogatus quã qs vrbẽ incolens tutus ſit vbi inqt neq; plura: neq; po tiora inhabitätes poſſideät: & vbi modeſtia: hone ſtitas iuſtitia polleät: & imodeſtia inhoneſtitas &

inſuſtitia iaceát: Curſores aũt in olympis ſpectás de emiſſiõe ſollicitos eſſe vt meliore qſq; foret cõ ditione quáto inqt magis curſores velocitati ſtu dét q̃ modeſtię iuſtitię: atq; honeſtati quũ vero qs piá in tépeſtiuę de reb9 nõ inutilib9 diſſeruiſſet nõ oportune inqt o hoſpes oportuno vteris: agis etiã lacedemoni9 rex quũ a patétib9 iterrogaret vt eis ad imodeſti: inhoneſti: ac iniuſti quod adiutor eét aliquádiu cõtradixit: ſe quũ enixius inſtarét q̃diu inqt apud vos fui ne vná qdé harũ cognitioné ha bui poſteaq̃ auté me patrię tradidiſtis legitimiſq; ipſius inſtitutis: ac ét modeſtia: honeſtate & iuſti tia erudiſtis has potius q̃ vos ſeq tétabo: & quum edocuiſtis me optime peragere optima vero ſunt tum homini priuato: tũ multo magis principi: q̃ modeſta: honeſta: iuſtaq; ſunt peragá q̃ vultis: ſed q̃ dicitis recuſabo ſic Ageſilaus ille magnus aliqñ rogat9 vtra virtus melior eét fortitudo an iuſtitia: ſeu modeſtia nullá fortitudinis vtilitaté eé aſſeruit abſente iuſtitia ná ſi oés iuſti: ac modeſti forét ni hil fortitudine opus eét: quũ aũt hii q Aſiá icolũt ex cõſuetudine pſarũ regé magnum appellarũt: & qd inqt ille me maior é niſi ét iuſtior ſit & mode ſtior: ac honeſtior: ná illũ pbádũ diſſerebat apud mortales: qui edicat optima: & honeſtiſſima agat Quippe cũ pbo viro nihil turpe peragendũ ét ſi ex oi parte lateat: ét ſi oés deos: hominesq; Celare

poſſimus nihil inquã in nobis in modeſte: inhoneſte: ac auare: nihil iniuſte: incõtinẽterq; ſane ſapiẽtis eſt ꝓpriũ nihil q penitere poſſit agere: ſed pͨclare fortiter: grauiterq; & hõeſte: modeſteq; omnia nã quũ mortaliũ oratiõe modeſtia ĩ ſunt nihil ad mirabilius fieri põt ſi qdem illud honeſtũ eſt q id ſapientibus eſt ſolis: neq; a virtute vnq̃ diuelli põt: in his aũt in qb' ſapiẽtia pfecta nõ eſt ipſum illud qdẽ pfectũ honeſtũ: nullo mõ eſſe põt: ſed ſimilitudines honeſti eẽ queũt hic priſci illi aſſeruere ita demũ penates ea ciuitas in regnũ eterno ingradu facile ſteterit vbi minimũ viriũ ĩmodeſtię: inhoneſtatis cupido ſibi vendicauerit: nã quo iſtę peſtes penetrauerũt ibi iniuria dominaꝫ: & ĩfamia flagrat: hinc vir ille romanoꝝ illuſtris extolliꝫ: q pellib' hędinis p ſtrãgulis vtebaꝫ: tribuſq; ſeruis comitabaꝫ Hiſpaniã regebat: & qngẽtorũ a ſuo ſumptu trãſmarinã ꝓuinciã petiit eodẽ cibo: eodẽq; vino quo nautę vti cõtẽt' fuit: nõ ne in quã mirabilis exiſtimeꝫ: atq; iſta patiẽtiſſime Sẽior Cato tollerauit: qa ipſum gratæ modeſtię cõſuetudo in hoc genere vitę cũ ſumma dulcedine continebat. Hinc Cicero qđ enĩ viriliter magnoq; animo fit id dignũ viro: & decoꝝ videꝫ qđ cõtra fit id turpe eſt & ſic indecoꝝ quare inquã pertinet qdẽ ad omnẽ honeſtatẽ hoc q dico decoꝝ: & ita ptinet: vt nõ recõdita quadã rõne cernaꝫ ſed ſit ĩ prõptu.

Hic. M. Rutilius Cēſorinus iteꝶ cēſor creat⁹ ad cōcionē populū Vocatū q̄ potuit grauiſſima ora tiōe corripuit: ꝗ poteſtatē eā ſibi bis detuliſſet cuius maiores qꝛ nimis magna videret̃ ipſi cohartandū iudicaſſent vterq; recte & Rutili⁹: & romana vrbs alter enī vt modeſte: ac moderate honores crede/ rēt pcepit: alter honeſto ac modeſto ſe credidit: cū modeſtus ſit q ſuis partib⁹ vtit̃: & ſi nimias libidi nes: honoris pecunię: ſimiliūq; reꝶ a ſe prorſus ex pellat: ſi vnā quāq; rē certę naturę termio diffiniat ſi quo ad cuiq; ſit obſtēdet & ſi nimiū ꝑgredi diſ ſuadebit & modū vnicuiq; rei ſtatuet: vn̄ Diocri/ tianus ille romāi iperii ꝑpagator ab occidēte vſq; ad Innos nō Euphrates nō tigris vetuere nō ſuꝑbę regū Perſaꝶ minę a meridie Ethiopes p Legatos acerſere ab aqlone barbarę: ferę q; nationes Sarma taꝶ domitę ab occaſu Cēſoriat⁹ oceanus admira bilis victorię teſtis ē ſimul & Brit: dicus igit̃ toto terraꝶ orbe vndiq; rōana arma illuſtres victorias aſſecutaꝛ ſociis lętitiā ꝓbuere rebellib⁹ metū: terro rēq; pugnar̃ cupiētib⁹ poſt tot victorias poſt tryū phos: tropheaq; ei decreta iperiū depoſuit vna cū collega Maſſimiano vitāq; exegit priuatā Pōpei geſtoꝶ admonitus incerte viciſſitudinis aleā nō ex pectauit: q rurſus ad iperiū reuocatus cōtra dixiſſe fert̃: diſſeruitq; ſe peſte liberatū nolle āpli⁹ venena in biber̃ diſſeruitq; nō eē turpe homini: q ſummū bonū i animo poſuerit honeſtā: modeſtāq; ꝓfiteri

paupꝑtatē: exēploq; veteꝝ: & pſertim fabricii: & Ci
cindati caſtā opinionē cōfirmabat: q his ībutis arti
b⁹ optimis ſtudiis: atq; factis q̄ decebāt peragēr cō
ſiderātes qa honeſtū ē: & ſi nullū cōſecutuꝝ emo
lumētū cōſpicerēt quū id honeſtū rectū eſſe percē
ſeat qđ tale eſt vt detracta oī vtilitate vllis p̄miis:
fructibuſq; p̄ ſe ipſum poſſit iure laudari. Finis.

De dei dilectione: & ad eū deprecatione.

PRiſci initiū cōſtituēdę rei pu. ac cōparādę au
toritatis ſingularē fundamētū religionē eē in
ſtituere. ſic ēt Numā Pōpiliū cerimōnias quaſdā
Romanis īdixiſſe legimus. & ſacrificia īmortalis
dei p̄textu ad colēdā pietatē: religionē: & fidē: nec
nō alia: quę eis oſtēdere nitebať: vt ipſos facilius
alliceret: teſtanť ſane ancilia: & palladiū: ſacra quę
figmēta qdā īperii pignora (vt reor) Ianus bifrōs
& belli: & pacis arbiter: ignis Veſtę virginib⁹ cō
ſecratus: quo ī honore cęleſtiū fideꝝ flāma cuſtos
īperii iugiter vigilare: ſed & annus in mēſes. xii.
inſtitutus faſtoꝝ: & nefaſtoꝝ dieꝝ varietate diſtin
ctus augures pōtifices. & ſacerdotioꝝ varii ritus:
qbus ita barbariē occupauit: vt ab iniuriis tēpera
rēt: abſtinerēt ab armis: & iuſtitiā colerēt: & ciuilē
ſibi īuicē īpartirenť affectū: veꝝ his acceptis haud
difficile factu viſum eſt populū licētia bellica effe
ratū in officio cōtinere: eoq; ferocē redegit: vt īpe
riū quod vi (vt fertur) & iniuria incoharat iuſticię
& pietatis legib⁹ fęliciter gubernaret hoc īſtituto

romanā rē puttā amplātanq̄ florentem reſtitit: quas ob res criſtianę religionis inſtituto: vt vnus deus pie: ſanc̄teq̄ colat & adoret: p̄ceſq̄ ad eum effundant igit de dei ſummi dilec̄tione: ac ad eū p̄catione orādū cēſui. Et enim nō pax fidei apud oēs ille ſibi cōperat: q & deū īmortalē eſſe: & oīa poſſe exiſtimat: putatq̄ qcqd humanū genus: p/uidū: acutū: in ſe p̄clax: & excelſum habet nō propria īduſtria: & ſagacitate: ſed diuini numinis munere optinere: ita patres illi fidei priſcę legis ſacri/ficia inſtituerāt: ne in demonū cultu Hiſdraheliti/cus populus obrutus: verę religionis ędiſceret cultū: ritu gētiū ſacriſicia demoniis īmolās & nō deo īmottali. Nēpe hęc opinio religionis plurimū vtilitatis mortalib⁹ confert vnde Pythagoras vir ille doc̄tiſſimus diſſerebat tum maxīe pietatē: & reli/gionē verſare inanis quū reb⁹ diuinis operā dare/mus: & q̄ Thales Mileſius: q ſapiētiſſimus inter ſeptē fuit hoīes extimare oportere deū oīa cernere dei oīa eē plena fore enim oēs caſtiores veluti qd̄ infans eēt maxīe religioſus: ē enim quędā opinio/ne: ſpecię dei īmortalis in oculis nō ſolū in mēti/bus: ſic antiqs ipſis tātū ſtudiū nō ſolū ſeruandę: ſed ēt amplificādę mēdoſę: ac fabuloſę religionis fuit: vt florētiſſima: tum: & opulētiſſima Ciuitate decē principū filii ſenatus cōſulto ſingulis Ethru/rię populis percipiendę ſacrox diſciplinę gratia

traderētur: qui eorum imbuti doctrina in vrbem redeūtes deo rite ſacra exhiberent Quare quum dei īmortalis optimus ſit cultus: idēq; caſtiſſimus: ſanctiſſimus: pietatiſq; referriſſimus: vt eum ſēmp pura: integra: inuiolataq; mente: itidemq; & voce ſupplices veneremur: & qui religionem ipſam co lunt quę vitanda: quęue agenda ſint diſcernūt: ac ęque diiudicāt deūq; ipſum caſte adire iubet: aio videlicet: in quo ſunt omnia: nec tali caſtimonia corporis: ſed hoc op tet intelligi: quum multū animus corpore prę obſeruetur q; vti īpolluta corpora adhibeantur multo eſſe in animis id ſer uādum magis: nam illud vel aſperſione aquę: vel dierum numero tollitur animi labes: nec diuturni tate vaneſcere: minimeq; vllis manibus elui pōt: nam qui ipſum deum eternum imo pectore: ani moq; nec non ex tota virtute diligit locum non dereliquit viciis: neq; ſubdolus ſpiritus ille ingre ditur cum deo iuntus animus eſt: Demon enim ipſe vacātem exoptat: nudatum perquirit: eſt vbi deum conſpicit illuſus decedit: viſibilia aliquo li quore plena ſunt ſuperuenientium augumenta nō capiunt. Ita inq̄ mortales omnes diuinum numē repleāt: non erit quo crimen introhat: nam neque viri niſi in morata Ciuitate probi dici poſſunt: ne q; mores niſi hiis viris pręfuerint: qui morati ſint: nec quoq; cenſeo fœlicem rempu: ſtātibus meni

T

bus: & ruentibus moribus: ita & mortales animis collabentibus: vnde Cicero noſtra ętas (inquit) quũ rẽpu. ſicut picturã accepiſſet & grecia euane ſcente vetuſtate nõ modo eã coloribus iſdẽ qbus fuerat renouare neglexit ſed nec id qdẽ curauit: qd enim manet: qbus ille dixit rẽpu. ſtare roma/ nã: quos ita obliuione obſoletos cernimus: vt nõ modo incolent: ſed et ignorent: igitur cui portio deus eſt nihil debet timeſcere niſi ipſum: ne alte/ rius impediat neceſſitatis v[illegible] nere: quod enim ad alia officia cõfert: hoc religionis cultui: atq; huic noſtro officio decerpit. o iugũ preclare dilectiõis q̃ dulciter capis glorioſe laqueas ſuauiter premis: delectãter oneras: fortiter ſtringis: prudẽter erudis o fœlix dilectio: ex qua exorit opeꝝ claritas: virtu tũ facunditas: ſubtilis intellectus indagatio: mẽtis puritas: moꝝ ſtrenuitas: deſiderii ſanctitas: pmioꝝ dignitas: ſublimitas ſue: recte geſtoꝝ claritas: ipſiq; iugiter vero ſacrificat ab eo q in aduerſitatũ angu ſtias: & gratias agit ſi vero talis beatꝰ eſt: ac ſapiẽs: q ꝑ fide: ꝑ deo: ꝑ iuſtitia torquet illa doloris pa/ tiẽtia beatiſſimũ efficit: q enim deũ metuit: ipſum q; diligit mirifice: dolorẽ: egeſtatẽ: exiliũ: carcerẽ: ſeu mortẽ haud metuere edocet: nã q deũ diligit hęc illa vniuerſa non veretur. Siquidem (vt De/ mocritus diſſerebat) nihil in fœlicius eo cui nihil aduenit aduerſi non lucuit illi expiari malę de il/

lo iudicauere dii indignus viſus eſt: aquo vincere tur aliquando fortuna: quę ignobiliſſimū queq̄ refugit contumaciſſimum: fortiterq; obuiantē: & rectum agreditur aduerſum quem vim ſuam in/tendat ignem experitur in Mutio: egeſtatē in Fa/bricio mortē in Catonē: tormentū in Regulo: exi/liū in Rutilio: venenū in Socrate: hinc Moſes ad bellū non ꝓficiſcit: nec pugnam: exercet contra hoſtem: ſed qd agit? orat: ſic victor Hyſdraheliti cus populus fugat quum ab oratione ceſſaret: ita fortiſſimus ille Dauit: q Goliā ſingulari certami/ne ſuperauit: & finitimas gētes Ebreis infeſtas per domuit: prius ſacrificia deo max. exibebat parta aūt victoria hymnos ſtatim cecinit vt obſtēderet dei munere tantā fœlicitatē aſſecutus. Yeſus naue Iordani aquas cōuertit Ierico vrbis menia quum conſpiceret in expugnabilia iuſſit ſacerdotes ora/re: tubamq; canere quo facto repente cecidere mu ri: atq; exulta ciuitas eſt: nam non in multitudine militum: ſed in dei dilectione conſtat Abraham Ægyptum ingreditur: & quum aductę coniugis captiuam cerneret bello tamē ſumpſit piæ oratio nis arma defenſorem adhibuit: qui dormiente eo vinceret & expugnato hoſte incorruptam coniu/gem ſibi reſtitueret. Quid de eius filio Iſach edi/cam is quoq; patriæ fretus numine aduerſus fi/nitimos nō armatas produxit acies: validaq; ma

nu quinq; regũ exercitus aut filiũ: ſuperauit opti/
mis ſpoliis exuit captiuum Loth patruo reſtituit:
haud ſecus Iacob Exau fratrem ſolius ſecum ora
tiõis ferens viaticum angeloꝝ pręſidio ipſum ex/
pugnauit. Gedon quoq; trecẽtos viros ad bellum
elegit: eoſdẽq; non arma pręferri: ſed miſteria p̃fe
cit quibus percuſſis hoſtes terga dedere. Ezechias
infeſto Aſirioꝝ populo genti Iudeę votis Raura/
ſatii imperio: quę in deũ iacerentur conuitia: quę
ſuprema exitia denuntiarẽtur ſatis comperiſſe dei
delectione ſola: ſeu ſcuto induit: aſcendit oratio:
deſcendit angelus Cęſa pernoctem Aſſirioꝝ cen/
tum octuaginta quinq; milia : ſic. M. Antonius
Romanus princeps bello cõtra Sarmatas: Sarco/
manoſq; ſuſcepto cum ſiti exercitus periclitaretur
criſtianoꝝ oratione: qui ſecum militabant. vber/
rimus fons emanauit: victoriãq; Romano militi
preſtitit Traianus qui diui Gregorii pręcibus inſe
rorum compeſcuiſſe incẽdia in miſericordia vbe
ri iuſticiam: quã viduę fletu exhibuerat Sic Theo
doſii: ſenioris preces in gallia tot hoſtium Ceſæ
acies: & Heracliti in Coſdræ perſarum regis im
perium: direpto: fuſo: ſubactoq; exercitu ſic ma/
gnus ille Conſtantinus qui cum Antrinobolim
contra Lycinium duos equites cedentes legio/
nes hoſtium conſpexit & in agro Bizantino lu/
men ſatis corruſcans ſupra caſtra & antea quum

certamen fuiſſet ante oculos vrbis contra Maſſen-
tium in aere aſpexiſſet crucē irradiantem ſuas le-
giones:qbus ſignis vbiq; cęlitus victoria data eſt
ea vero eſſe quis eſt:qui ambigat?nō ſicut inſcia
illa vetuſtas perſuaſit Caſtorē: & Pollucem bis
hoſtes imperii Romani profligaſſe bello latino:
& bello Macedonico vtinam: qui pugnant certa
ſtarent erga deum fide:ſed plena dum eſſet cōtra
hoſtes fidei tum ſigna certę victorię criſtianis mi-
litibus diuinitus micarēt:ſed quia inteſtino odio:
ciuiliq; bello criſtiani detinentur ideo pacē neque
unt inuenire o facinus indignum q̄diu inquā hęc
rabies erit:q̄diu furta:raptus puero℞:mulie℞ ra-
pinę erunt:cedeſq; ſine ętatis diſcrimine:& ſacer-
dotii reuerentia: vaſtationes agro℞: direptiones
vrbium:atq; euerſiones:& tēplis minime parcunt
viri ſacrilegii quieſcentes mortuos turbant auidi
ſanguinis ciuilis:ac predæ:mali demones ſic ipſi
cuere noſtras mentes:vt relictis veris hoſtibus: in
nos armatas acies:manuſq; conuertimus Baſſari-
des Bacchi minime cōcitatę in furorē ſe inuicem
nō trucidabant:agantq; nō feminam bacchantē:
ſed in religioſum filiū trucidauit vbi ad ſe reddit
ſeceſſit in antrum:& locū penitentię dedit:at nos
nunq̄ cedis penitet imo exiſtimamus ad laudē:&
gloriā:ac ſi hoſtes nō ciues eſſent cū oēs ſub vno
crucis ſigno: vnoq; vexillo militamus: & noſtrā

religioné vnicã eé percéſcemus: vnicã ipſius dei vr bé: cuius nos ciues ſumus: & bellũ inter nos eé nõ poſſe niſi ciuile. Itaq; ſatis ſplendidę: clareq; appa ret nullam aliam viuam ſpem vitę homini eſſe ꝓ poſitam: niſi adiectis erroribus: mentiſq; ambagi bus: & vanitate miſerabili deũ ipſum diligat: ipſi inſeruiat: huic temporaneę: caducęq; renunciet vi tę obſcena: ac ipſa deturpantia: & ſe documentis iuſtitię: pietatis: continentię ad religionis cultum inſtituat. Hac enim lege gingimus: vt procreati nos deo ĩmortali iuſta debita: meritaq; obſeqa ꝓ beamus: hũc ſolũ noſcamus: diligamuſq;: hũc ſe quamur hoc vinculo pietatis abſtricti deo: & reli gati ſumus: vnde ipſa religio nomẽ accepit itaq; in ipſi⁹ arã: q̃ vere ſumma eſt: & in hominis mẽtę collocata: inqnari ſanguine haud valet abſtinẽtia innocẽtia: patiẽtia: caſtitas: fides: iuſtitiaq; ĩponiẽ: hęc ſunt veriſſimę ꝑces Hęc inq̃ illa dei lex (vt) a Cicerone dictũ eſt ꝑclara: & diuina ſęmp: q̃ recta & honeſta iubet: vetat praua: & turpia: cui parẽtẽ ſanctiſſimę: ac certiſſimę legi iuſtę: ac legitimę ne ceſſe eſt viuere: & q ei⁹ cęleſtib⁹ ꝑceptis optẽpera uerit: hic cultor: & dilector erit veri dei: cui⁹ ſacri ficia ſunt ꝓbi actus: ĩnocẽs vita: animiq; mãſuetu do: q̃ oĩa quũ exhibeat: totiens litare dignoſciẽ: quotiẽs piũ: ac ꝑclaꝝ aliqđ peregerit.

F I N I S.

Errores primi libri.

Quũ duplici u ſcribẽdũ. in expertes expertes. dem idem. peragrauit peragrauerit. coniungis coniugiis. nõ nõ nǫ. nemine neminẽ. vinum virũ. c ntu cantu. dahuc adhuc. ſenũ ſeuũ. sbãdebit sblendebit. premiã premiũ. agemus egemus. genere generi. niſi nixi vaticinium.

In ſecundo libro.

facere fecere. ſauciorq; ſanciorq;. preter pretor. nutritum nutritium. quidam quidem.

In tertio libro.

quã plures quẽ plures. circa arte circa artẽ. opi ſtus opibꝰ. pudore pudor. diuturnat diuturna. vidarenẽ viderenẽ. Gorgia Gorgias.

In quarto libro.

ſcripſiſſe Ciceronẽ ſcriſiſſe Cyronẽ. fortiſſimi viti eſt fortiſſimi viri eſt. q ꝓpriã q perperã. victoriaꝝ vrſu victoriaꝝ curſu. cetũ:impos:vil la cetũ cãpos:villas. pene eſſent oĩa plena eſſent oĩa. aſpecto ſeuero aſpectu ſeuero. q ſuã emulãs q ſuã emulãtes. Anopagita Ariopagita. viceſi mũ cõpleuit viceſimũ &c. ea quę virtuti eã q̃ virtuti.

In prima oratione.

in ꝓ cognitiones inquã cognitiones. tẽporibus cẽſeat tẽporibus cenſet. ꝓpriis viris ꝓbis viris. Atheniẽſis Thymon Atheniẽſem Thimonem. domus aliquis domus aliquas.

In ſecunda oratione.

corpore corpori . libra librata .

In tertia oratione.

enim quędam . enim in quandam .

Ego Dominicus de Iacobaciis ſacri palatii apoſtolici cauſa℞ auditor necnon Sanctiſſimi.D.nr̃i Pape Vicarius generalis contentor quod preſens opus Imprimatur.

Ego Iohãnes Ferrarieñ.eiuſdem ſacri palatii Magiſter ſimiliter ſum contentus qđ Imprimat̃.

Impreſſum Romæ in regione Parionis per Magiſtrum Sthephanum Guillereti de Lunariuilla Tulleñ.dioc.Anno domini.M.D.XV.die vero.xiiii.menſis Septembris.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

W